

Falkis Amicus Me-
moris.

Ruk I.

Pantus
Orany

1185.

1. pild. Tege

"B"-varians

ABC. * C VII. 32

**MENYBEN
VEZETŐ
KALAUZ,
MELLY**

Magában foglalja, a' Szent
Atyáknak, és a' régi Philo-
phusok tetczésének veleit.

**ELSŐBEN
BONA JANOS,**
A' Romai Anyaszentegyház-
nak Méltóságos Kardinállya
által, Deákúl irattatott.

**MOST PEDIG
A' régi buzgó ájitatóságot
szomjúhozó Magyar Nemzetnek
vigasztalására ki-bocsáttatott
P. TARNOCZI ISTVAN
A' JESUS Társaságából
való Theologus által.**

Nyomtatt : Nagy-Szombatban
az Academ : Betűkkel, Año 1675.

Utinam dirigantur viæ meæ
ad custodiendas justifica-
tiones tuas, *Pfal. 118.*

*Fajha, igazgattatnának az én ú-
taim a' te igazságidnak meg-
őrzésére, Psal. 118.*

A' MELTOSAGOS
FEJEDELEM
BATORI SOPHIA
ASZSZONYNAK,
A' MELTOSAGOS RAKO-
CZI GYÖRGY ERDELYI FE-
JEDELEM MEG-HAGYOT
EÖZVEGYENEK, &c.&c.

Nékem Kegyelmes Pátronámnak,

HOgy bátrabban járha-
son, ez az én *Menyben*
vezető Kalauzom, Nagy-
ságodhoz, Méltóságos BA-
TORI SOPHIA Aszszonyhoz i-
gazítottam: kinek ajtaja ke-
gyelmes grátiáinak ki-ozto-
gatására, mindenkor nyitva
áll, és a' jószágos cselekedet-
tekről

tekrül való tudományak,
könnyen helt adó szive, soha
bé nem tévődik. Az igaz Ka-
lauzban, leg-főképpen két
dolog kívántatik, úgy mint
a' Bölcseség, és a' Bátorság.
Ez mind a' kettő Nāgodnak
Méltóságos Nevében, és ér-
demes cselekedetiben, kön-
nyen fel-találtatik.

Bölcseséged, abban az ál-
lapadban-is, melyben a' té-
velygésnek homálya min-
den felől bé-hálolt, és meg-
környékezet volt, szépen
magát ki-jelentette, és mint
az hajnali csillag fel-tetczet,
és fényessen tündöklőt: mert
szivednek óltarán, az igaz
Hitnek, Reménységnek, és szere-
tetnek lángozó tüze soha el-
nem alutt.

Ez

Ez bátoritotta szivedet
ennyi fok esztendeig való
Arvaságodban, keferőségid-
ben, kár-vallásidban, és nyo-
moruságidban: mellyekben
mint a' *Marpesia* kő szikla,
a' fel-háborodot tengernek
habjaiban, és az egeknek fok
villamási, és csattogási közöt
Eadem semper, mindenkor
mozdúlhatatlan állottál.

A' Bölcseség, a' világozság-
nak Leánya, és a' fetét tévely-
gésnek el kergető ellensége;
a' Szentségnek pedig, noha
nem oktató *Messere*, de mind-
az-által erős óltalmazó Esz-
köze. Meg-bizonyittyak
ezt fok ezer lelkek, kik Nagy-
ságodnak nagy bölcseségé-
vel, és fáradtságos munkál-

* 2

kodá-

kodásával, a' Tévelygésnek
fetétségéből, az igaz *Hitnek* vi-
lágosságára hozattanak, és
nagy lelki vigasztalásokkal,
az üdvösségnek úttyán a' jó-
szágos cselekedeteknek gya-
korlásábā naponként nevel-
kednek. Ezeknél is kedves
léfszen ez a' *Menyben vezető Ka-
lauz*, hogy az *Hitnek* világof-
ságát, a' tőkélletes életnek se-
gítségével, meg-erősíthet-
sék. Es a' kiket, a' nagy Ka-
lauz az igaz úrtá vezettet, a' kis
Kalauz azokat a' tőkélletes-
ségnek úttyán úgy igazgassa,
hogy velünk egyút a' Men-
nyei boldogságba, melly az
Embernek utolsó czéllya,
fzerencsésen bé-iktathassa.
Nem kicsiny dolog a' vakok-
nak

nak világofságot, a' betegek-
nek egészséget, a' gyengéknek
erősséget, a' gyámoltalanok-
nak vigasztalást, és egy-szó-
val, a' nyomorútnak ból-
dogságot adni. Mind eze-
ket, úgy reméllem, hogy vég-
ben víszí ez a' *Menyben vezető
Kalauz*, ha a' Nāgod grátiája-
val meg-erősítettik.

De mint hogy semmi Ka-
lauz, úttyában kölcség nél-
kül elő nem mehet, úgy ő is
Nāgodhoz Kegyelmes Pat-
ronájához kényszerítettet fo-
lyamodni. Erre pedig nem
más, hanem Nāgodnak bő-
ven osztogatot alamisnálko-
dásának fenyeffen világof-
kodó példája *bátorította*: mert
nem csak a' fok Eegy-házi, és

más szerzetes Rēdekét szok-
ta meg-segíteni, de a' mi leg-
kisseb Szerzetünkhöz kivált-
képpē való adakozását meg-
mutatta: melynek dicsire-
tes hire mind az idegen
Nemzetek közzé el-érkezet,
s' mind sok távúl való Orszá-
gokon el-hiresedet. Nem
szóllok itt a' szent Templo-
moknak fundamentomból
való fel-építésérül, újításá-
rúl, és drága öltözetekkel va-
ló meg-ruházásárúl; hanem
bölcs Salamannal csak azt
mondom: *Sok Leányok gaz-
dagságokat gyűjtöttek, te fellyúl
halladtad mindeneket*, Prov. 31.
v. 29. a' mellyekkel a' Christus
Anyaszent-egyházát fel-éke-
sítetted. Ne mennyē bārez
után

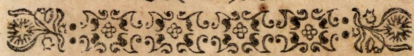
után Salamon e' Világnak u-
tolsó határára, erős, bölcs, és
bátor szívű Aszszonyt keref-
ni, mert Országunkban-is a'
Felséges Batori Familiának
méltóságos Maradékjában,
Nāgodban könnyen fel-ta-
lállya: ki ez el-múlt vesze-
delmes háboruságokban,
midőn a' Török, és a' Tatar,
tűzzel, vassal, és pogány dü-
hősséggel, Országunkat rab-
lotta, és pusztította: *Fel-öved-
zeted ágyékidat, és meg-vastagi-
zottad karjaidat*, Prov. 31. v.
19. nem külömben, mint
amaz erősséggel tündöklő
Szent Júdit Aszszony, min-
denkor áthatatossan egy
nyomban állottál. Egy szó-
val Nagyságodnak Fejedelmi
személ-

személyét mind azokra a'
dicséretekre, mellyeket Sz.
Júdit Afzszonyrúl, olvasunk,
Minnyájan érdemesnek itél-
itellyük. Engedgye Isten,
hogy ennek utánna na-
gyobbokat-is halhaf-
sunk, és Nāgodnak
Méltóságos Sze-
mélyérúl irhaf-
sunk.

Nāgodnak alázatos Káplánnya

A' JESUS Tárfaságának Záfz-
lója alatt Vitézkedő

P. TARNOCZI ISTVAN:

A' Kegyes Olvasóhoz

ELŐL-JARO BE- S Z E D.

Rásomnak ele-
in, két dolgot aka-
rok, kegyes Olva-
só, előbben terjesz-
teni. Elsőben azt, ha talám
ez Kőnyvetskének homlo-
kára föggesztett fellyúl való
írásban valaki meg-űtköz-
nék, és nekem azt vetné sze-
memre: miképpen akar sz
másokat kézen-fogva Meny-
országgra vezetni, magad az
földhöz szegeztetet ember
lévén? Avagy micsoda bá-
A tország-

torsággal merész a' jószágos
cselekedeteknek le-írásához
kezdeni, ha azoknak gyakor-
lására alkalmatlannak isme-
red magadat? Az után ezzel
â te írásoddal micsoda újsá-
got akarész mutatni? A' régi
dolgokat már sokan bölcsen,
és ékeesen le-írták, és kezünk-
hez szolgáltatták, melyeket
te únalmas és együgyű írá-
soddal igyekezel meg-újita-
ni, avagy fel-fualkodott ke-
vélységgel hirteleníteni. Talám
némelyek mostani szándé-
komat így ostromolják.
De ezekre én ama' régi bölcs
Horatiussal azt felelem:

Fuugor vice cotis, acutum
Reddere

Reddere qua ferrum valet, exors
ipsa secandi.

A' fen-kőnek tisztét
viselem,

Melly â fegyvert meg-szokta
élesíteni, s' maga tompán
marad.

Nem vagyok olly esze felejtett,
hogy magam beteg lévén, másokat
gyógyicsak, hanem azon Ispitálban
fekvő beteg, a' közönséges nya-
valyáról veled beszéllek, orvosá-
got tanácslok. Annak-akáért úgy
halgass engem, mintha magammal
beszéllenek: az én titkaimba bé-
bocsátlak téged. Itt nem oktató
Mesternek, hanem tanítványnak
vallom magamat: mert közönsé-
gesen úgy szokott lenni, mit or va-
laki más tanít, maga-is tanúl.

Másodszor, az ellenvetésekre egyebet nem mondok, hanem igazán meg-vallom, valamit ez Könyvetskében irtam, annak nagyobb részét a Sz. Atyáknak, és más bölcseknek írásból szedegettem, mellyeket magam próbájával-is jónak tapasztaltá, avagy jóvendőbéli szűkségemre hasznosnak ítéltem: és mint az apro méhecskéfokféle virágokról szedegetik a lépes mézet, úgy én-is a Sz. Atyáknak, és a régi Philosophusoknak írásból a bölcéságra vezető tudománynak bölcsefségét őszve szedtem, és egy summában foglaltam. Annak-okáért fel-találod

itt

itt *Senecának, Epictetushnak, Antoninushnak* és több bölcseknek, a jó erkölcsről való tanításoknak velejét, melly nem úgy élelti az elmét, mint a léleknek sebeit meg-orvosollya: mert itt nincs olly szándék, hogy valakit gyönyörködtessék; hanem hogy mindeneknek használlyak. A beteg keveset gondol azzal, honnét hozták az orvoságot, és kicsoda készítette, csak használlyon. Sokat hatam-el, amit irhattam volna, és fokat mélyebben magyarázhattam volna, de hasznosabbnak ítéltem a bölcsefségnek kevesebb tudományát meg-tartani, és azt gyakor-

A 3

lásban

lásban venni, mint sokat tudni, és mikor a szűkség kívánja, arról meg nem emlékezni. Sokat tanult; valaki annyit tud; a mennyi az üdvösségnek elnyerésére elégseges. Adgya Isten, hogy ez az én munkám akar minémű legyen, mindeneknek használlyó, kíváltképpé magamnak, hogy tanításomat cselekedetét meg ne szégyenítse.

Végteére arra-is kérlek, hogy ezeket nem immel ámmal, avagy sebes futással olvassad; hanem csendes, békesseges, és józan elmével. Mert valamint a' zápor első a' földi veteményeknek nem sokat használ; a' csendes, lágy, és meleg egek harmatozása gyümölcssef, és mindeneknek vidámitója; úgy ezeknek-is olvasása. Itt lelki sebeidet meg-gyógyíthatod, lankat erődet megvidámíthatod, és üdvösségednek tárgyát elérheted:

M E N Y -

M E N Y B E N V E Z E T Ő K A L A U Z.

M E L L Y

Magában foglallya a' Szent Atyáknak, és a' régi Philosophok teczésének veleit.

I. R E S Z E.

Embernek utolsó végéről, melly gonosz legyen attúl el-távozni. Minémű eszköz, és rend-tartás által térhefs visszsa.

I. L szánt szándékom, hogy téged, valaki ezt olvasod, kezdednél - fogva vezesselek Menyországba; tudni-illik arra a' Jóra, mellyet ha megnyerhecz, többet nem kívánhacz.

A 4

Ez a

Ez a' Czel, és ez a' Határ, melyre minden Hivek természet szerént kíváncsoznak. Minnyájan akarnak meg-bóldogúlni: De első Attyánk vétke miatt, többire minnyájan meg-vakúlván, és el-hagyván a' leg nagyob jót, és az igazságot, a' tündéres, és el-múlándó jóknak keresésére vetemednek s' vetemedtenek. Ezeknek pedig nyilván való vélekedések azt tartja, hogy a' leg nagyob jó, a' gazdagság: Némellyek a' leg nagyob jót a' méltóságban helyheztetvén, országolni akarnak, avagy az országolókhoz ragaszkodnak: Némellyek a' Bóldogságot ocsmán, és alá való dolgokban helyheztetvén, a' testi gyönyörűségekben gyakorolják magokat. Ezeknél illy bűstelen a' Bóldogságnak méltósága. A' kik így cselekednek, csak haszontalan munkálkodnak,

kodnak, és mint valami labyrintusban tévelygenek, és mennél inkább futnak a' leg nagyob jónak el-vételére, annál inkább el-távoznak attúl, és azért is bóldogtalanok, hogy még nem ismerik bóldogtalanságokat.

II. Ez a' dolog olly, melly nagy gonoszban kevertéged. Oh nyomorúlt ember! mert bóldogúl kívánsz ugyan élni, és meg-halni-is bóldogúl akarsz: de mi légyen a' bóldogság, és miképpen juthass arra, mint a' vak nem látod, hanem keresztül-köszül idestova tévelygven csavargasz: Valamit cselekezzel, valamit kívánsz, valamire igyekezel, mind ellened vannak: mert nem nész arra a' véghetetlen jóra, mellyen a' te akaratodnak meg-kell állani, mivel a' felsőn fellyúl nincs fellyeb való hely: hanem az hangyák módgyára csak

fel s' alá csavarogván tévelygesz. Az Isten mindeneknek teremője, téged semmiből teremtett, hogy csak őtet szerezsed, és tellyes tehetségedből néki szolgálj. A' mint szükséges Isten léte úgy szükséges az utolsó vég: Jól meggondold, életednek menyi részét adod annak, a' kinek mindenestől tartoznál adni. Meg-csalatkoznak igyekezetid és tanácsid, ha nem igazgattatnak az ő tiszteletire és dicsőségére: mert a' mint életednek vége az a' hely, a' melyre célolsz, és mikor hozzá jutsz, meg-nyúgszol; úgy üdvösségednek vége az Isten, kire kell minden gondolutidat, szólásidat, és cselekedetidet intézned, hogy mikor őtet el-nyered, minden kívánságid bé-telleyesedgyenek. Valami az utolsó végtől el-von, ugyan azon örök veszedelemre vezet.

III. Mikor a' tengeren hajózván a' partra ki-szállasz, hogy ivó vizre meny, és útdoban a' part mellett csigát, vagy valami csemegét kerefgélsz, mindenkör figyelme-tes vagy a' kormányosnak szavára, hogy azt meg-halván, mindgyárt kéfedelem nélkül az hajóban vízfíza térhes: üdvösséged útyán-is így cselekedgyél, mikor külső dolgokban foglalatoskodol, mindenkör Istenhez kapcsolva tarcsad elmédet, hogy téged ő tüle ki fel-tőtt célod el ne vonnyanak; szolgálják azok néked, hogy te Istennek szolgálj. Egyéb-aránth a' az Istentől el-távozól sok haszontalan és ártalmas dolgok közzé egyeledel: Es annyi bálványok tiszteletire vitetel, a' mennyi a' teremtett állat, mellyeket rendetlenül szeretsz. Ezek a' te Istenid, kiknek nem ökröt, nem

kost, hanem magadat, és üdvösségedet ocsmány szentség töréssel áldozod. Nem szenvedi a szeretetnek törvénye azt, hogy az Istennél valamit szerefs, hanem mindeneket az Istenben, és az Istenért. Leg nagyobb vezedelem a leg nagyobb jótul el-távozni, és az teremtet állathoz hodólni.

IV. A' mit az orvosoknak Fejedelme a tisztátalan testek felől mond; mennél jobban hizlaltatnak, annál jobban meg-sértetnek: ugyan azont kell mondanunk az Lélekről: mert valakik a feslet életéről, a jó életre akarnak térni, elsőben feslet életeknek mérgit ki-kell okádniok, az után meg-tisztult Lélekkel térjenek a Jóságos cseleketek eledelére. A' tisztulásnak pedig így kell végben menni; hogy valamenyi bűnt cselekedtél, azt mind le töröllyed, és azokhoz

való

való vágyódásidtól ki-öltözzél: a gonosz szokásokat gyökereistől ki-ircsad: a fesletségre való hajlandóságok okoságnak birodalmától igazgattassanak: a test bűntetés alá vettesék: a melyek pedig a testnek szükségére szolgál-
nak, igaz mértékletességre hozattassanak: a nyelvnek és érzékenységnak kívánsági meg-zaboláztassanak, és valami a jószágos cseleketek várában sietőnek akadályt tehetne, tellyességgel el-rontassék. Mit refzkecz, és a' bődogságnak uttyát miért gondolod nehéznek lenni! magad teheted-te bődoggá magadat, annak erejével, a ki néked első kezdeted, és utolsó véged. Magadat pedig el-kell hadnod, hogy ő hozzá juthas. Annál közellyeb lézfesz hozzá, mennél meszfzeb esel magadtúl.

A7

V.

V. Annak okáért meg-kell látnod, micsoda a te kívánságod, és hova siecz : az után jól meg-kell szemlélned az utat, mellyen nyerheted-meg azt a leg nagyob jot, ugyan azon úton azt-is meg-értheted, mennyére mehecz minden nap elő az tökéletességben. Visgald-meg lelki ismératedet szorgalmatosfan, és homályos szemeidet fel-nyitván lásd-meg minéműnek kell lenned, midőn más lehecz. Kisőn isméried-meg a csalárdságot, mikor már azt el nem távoztathatod. Tanúld-meg micsoda orvosság szelidítheti-meg a kívánságoknak bolondságát, micsoda zabola csendesétheti-le a félelemnek kegyetlenségét. Tanúld-meg a földieket mint útalhatod-meg, és azoktól szán-szándékkal el-távozzál, mellyek veled fokáig nem maradhatnak.

Hagy-

Hagy-el mindeneket, minek előtt te téged ők el-hadgyanak ; hogy mikor az halál el-érkezik, semmit nálad ne talállyon, a mit el-vihessen. Leg szorgalmatosb gondod pedig lelkedre légyen, hogy az ki benned méltósággal ellőb való, annak gondvifélése ne légyen utolsó. *Mit használ az Embernek ha az egész Világot meg-nyeri-is, lelkének pedig kárát vallya?* Matth. 16. v. 26. Semmi haszon nincs ott, a hol az üdveség meg-károsodik.

II. R E S Z E.

A ki jól akar élni, jó erkölcsre tanító Mestert válasszon. Minéműnek kell annak lenni. A tanítványnak tisztai.

I.

Emmire nagyobb szűksége nincs annak, a ki Istennek kezd szolgálni, mint

mint hogy jó Mestertől vezéreltetsek. Ugyan-is kicsoda indul Kalauz nélkül olyan útra, mellyen soha nem járt, és nem tudgya hova viszen, kicsoda tanulhat valami nehéz mesterséget oktató nélkül? igen keveset számlálhatunk, á kik minden segítség nélkül, á jó cselekedeteknek gyakorlásában elő mentenek. A' mi pedig valamelly dolgot közönségesen szólván illet, azt á távol valóknak meg-parancsolhattya, és á következőknek írásban hadhattya. Bizonyos dolognak pedig, mikor és miképpen kellesek végben menni, meszszéről senki nem tudhattya, hanem á dolognak jelenlétekor tanácsból kell azt elrendelni. Az orvos Doctor á betegnek vért nem bocsát á levél által, hanem kézzel kell az eret meg-tapogatni: hasonlóképpen á léleknek

nya-

nyavalyái közöt-is találtnak olyak, mellyeket á lelki orvosnak jelen léte ki-nyilatkoztat. Szent Pál meg-téritvén Christus, hogy á Pogányoknak Doctora lenne, Ananiához küldötte, hogy ő töle meg-tanúlná az életnek úttyát. Nehéz, és munkás dologhoz kezdettél, mikor á romlot természetnek gonofzságát akarod meggyőzni: Mikor á lelki gonofzságok ellen igyekezel harczolni: mikor ennyi sok akadályok, és veszedelmek közöt á jó cselekedetek gyakorlására serkentet magadat: minek okáért valakihez kell folyamodnod, á ki á veszedelmet és á les-helyeket, újjával megmutassa, és a' kétséges harczon á győzelemre segitsen. De mondanád kit hijak segítségül? Okos és hiv férfiat, á ki mind akarjon meg-segíteni, s' mind meg-segíthessen:

heffen : Kinek bősüllyed jelen létit, és magától ne irtózzál : a ki esetedet ne dorgállyá , hanem meg-jóbbítsa : kinek életét a szemeid inkább javallják mint a füleid ; Rosszszúl parancsol az , valaki azt , a mit parancsol , meg nem tartya .

II. Segitődnek azt választad , a ki senkinek nem hizelkedik , a ki a Kőtség csácsogása közzé magát nem egyelíti ; a ki a Gazdagoknak vendégségit , és a Fejedelmeknek Udvarát nem gyakorollja ; a kinek élete olly kincsel bűvőlkedik mint a pénz-váltóké , a ki azt mondhassa : hozz-elő a minémű girrát akarsz , és én abban választást tészek : Hozz előmben akar minémű indulatot ; és én azt meg-ítéllem : ki mint a próbált orvos a belső nyavalyákat meg-ismérje , ki a lelki nyavalyák gyógyításán

gyítására illendő és hasznos orvosságokkal tudgyon élni . Ollyan legyen hogy a lelki belső indulatok között választást , és a jó erkölcsök s' vétkek között külömböztést tégyen , és minden erkölcsű embereknek tudgyon szolgálni : Ki szivednek titkait , és minden szándékát szorgalmatoosan megvizsgállyá : ki minden belső feslet indolatoktól meg-tisztulván , csak lelki nyereségedre legyen figyelmes : ki a szelédségnek lelkével , oktaffa és magához édesítse , a bűnös embert : ki az ördögnek mestersege és álnoksága ellen a győzedelemre bátorságos utat mutatathasson : Végre a kinek szivednek minden titkát , és cselekedetnek undokságát ne szégyenlyed meg-jelenteni . Ez léfzen a te szerencsédnek nagyob része , ha illyent találhatsz .

III. Az illyen lelki Atyával örömeft beszélgefs, ha valami feslet indulatott, vagy gonofzságra hajlandó természetet érzesz magadban, ha valami vétekben esel; avagy jót cselekefzel; ha valamit Isteni sugallásnak gondolsz lenni, néki meg-jelenszed, és okos itéletire hadgyad. Gyakran könyörögj néki, hogy ha te benned valami rendetlen indulatot vészzen eszébe, ha szintén orczád pirulásával történik-is néked ne neheztelyle mind meg-jelenteni, hogy ha azzal mentené magát, hogy a' te erkölcsödbe semmit nem vett eszében, á mi dorgálást érdemlene. Te el ne hidgyed mindgyárt magadat fogytakozás nélkül lenni: Mert talám azért halgat, avagy, hogy á te neheztefédsd túl tart, avagy jobbúlásod felől kételkedik. Akkor jobban erőltefsed,

és

és cselekedetteddel bizonyicsad menyire kívánod á jóban való előmeneteledet. Kezd-el ő előtté, á gonofzbúl való ki-öltözésedet, és az ő tanácsa szerint abban gyakorollyad magadat. Eörülly mikor á te fesletségedet dorgállya, és tüle mindenkor egéfségefebben távozzál-el: mert ennyi fok gonofsz közöt így remélheted jobbúlásodat.

IV. A' Tanítónak és tanuló-nak ez á tiszti és hivátallya, hogy amaz tanicson, és ez tanúllyon. Hogy amaz ne használhasson, majd semmi egyéb meg nem gátollya, hanem á te keménységed és á tanulásra való túnyaságod: mert némellyek elméjeknek sokat tulajdonítván, másoknak tanítását meg-vetik, mondván: mind ezeket á mellyeket előmben adcz, már tudom. Mit használ á vilá-

gost

gost meg-mutatni? igen fokat. Mert néha á mit tudcz-is nem figyelmefz reá. Az intés nem tanítás, hanem emleke zetednek felferkétése, hogy feledéken ne légy. Gyakran az elme a' világos dolgokat-is el-halgattya: azért szűk-séges hogy á mit tudcz-is eszedben juttassa: mert az erő inkább meg-indul mikor kényszerítettik. Másokat á gyermeki szemérmesség el-vonfzon á jótúl, ez nem illik emberhez. Némellyek mint esztelenek, á gonofzat halgatással szívekben el-temetik, vagy az orvosnak gyógyítását orolják. Ezt á veszedelmes halgatást, az ördög láttatik tanácsolni, remélvén hogy mind addig veszedelemben forgasz, valamig titokban tartod. Testednek nyavalyáját, ha szintén szemérmes-is, nem szégyenled mindenek szemei eleiben terjeszteni,

jeszteni, lelkednek pedig sebet szorgalmatossan fedezed, mintha á palástozással meg-gyógyíthatnád, midőn akaratom ellen-is magát ki-jelenti. A' ki á sebet fedezi soha meg nem gyógyította.

V. Vallyon az Orvos bőségszűságot tészéné rajtad, ha néked á te sebeidet meg-mútattya, ha veszedelmes betegségedben azt mondgya, roszszúl vagy? hideglelésben vagy? ma nem kell semmit enned, vizet kell innod? Sőt ezért az ő cselekedetiért dicsíretet nyer és meg-köszönik néki. Ha ki pedig azt mondgya, á te kívánságid hevülnek, vélekedésid hívás-gosfak, belső indulatid rendetlenek, mindgyárt azt kiáltod: oh fegyverrel való büntetésre méltó, gonofság! oh el-szevedhetetlen gyalázat! oh én bóldogtalan! Mi csoda kárt avagy gonfszt tészén néked,

néked, á téged intő és oktato Mestered? Azt cselekefzi veled, á mit á tükör á rút ábrázattal : Téged ollyannak mutat, á minéművagy. Jóbbics-meg azért magadat ab-búl, á miben téged dorgál, változtasd-meg erkölcsödöt, és tisztúly-meg rútságodbúl Könnyen meg-cselekedheted ha akarod, mutasd fedhetetlennek magadat minde-neknek szemei előtt.

III. R E S Z E.

*A' bűnből való meg-tisztulásról.
Ki-kell azt magadból irtanod,
és arra való vágyódásodat meg-
kell zaboláznod. Ennek nincs
jób orvosága, az halálról, és az
örökkén-valóságról való elmél-
kedésnél.*

1. El-

1. L-tantorodik az Ember utolsó végétől, mikor vétkezik, melly minden gonosznak oka, ebből á magból származik, valami kinez : Ettől mérgefedik-meg mind az egész Világ. Lappang mikor fogantatik, születik, mikor véghez megyen, akkor vészted eszedben melly rettenetes gonosz. Vóltanak, kik az élő Embereket, az holt testekhez kötözték, hogy ezeknek bűnösségektől kinlódnának. Hasonló á véteknek büntetése : hozzájok kötöztetet á büntetés, nem láttyak hova szaladgynak. Ha valamit nem szenvedz hogy vétket ne cselekedgyél, igen sokat fogsz szenvedni, hogy meg-cselekedted : Alig gondoltad-meg á bűnt, és már szülted á büntetést.

B

Innéc

Innét született az halál, ettől gyuladot-meg a Pokol. Annak-okáért minden vétekből ki-kell tisztítanod Lelked ismérétit, töredelmességgel, gyónással, és eleg-tétel. Nem csak a nagy vétkeket és czégréseket kell el-távoztatnod, hanem a kicsinyeket-is, mellyek noha halált nem hoznak, mindazáltal meg-erőtlenitnek, és az halálosokra utat nyefnek. Mit használ a szél-vészben ha egy habnak az hajóban való bé-csapása, a-vagy cseppenként a víznek befzivarkozása miatt süllyed-el az hajó. Annál nagyob gyalázat mennél könnyebben el-távoztathattad volna a veszedelmet. Mennél erőtlennye az Ellenség, annál nagyob szégyen attúl meg-győzetni.

II. Soha nem plántálhac szívedben jó erkölcsöt, és magadat régi

régi szabadságodra nem hozhatod, ha csak a leg kisseb véteknél vágyódásból ki nem öltözöl, akár a Pusztában, s' akár más egyéb helyen legyen maradásod. Meghidgyed rozsfűzűl vagyondolgod, ha vétkeidnek bocsánattya után, és bal-szeretődötől való el-bucsúzásod után, még-is az ő trágár beszédinek halgatására figyelmezt, sé a földi el-múládó hivatásoknak szépségében gyönyörködöl. Büneidnek meg-öldözása után pedig a rossz szokást, és a vétekre való vágyódást, mellyek benned maradtak, gyökereitől ki-kell irtanod. Ha csak az ágokat vagdalod-el, s' a gyökerét meg-hagyod, abból az hamiságnak újabb ágai nevedeknek. Azt mondod hogy a bűnt ki-akarod szívedből vagdalni? nem igaz, mert a gonoszságoknak nem zárod-bé ajtódat,

hanem meg-nyitod. Azt mondod életednek undokságától meg-bántódol: el-hittem, ki volna ugyan-is a ki meg nem bántódnék? a gonosz Emberek gyűlölik vétkeket, és együt szeretik, és mikor vétkeznek-is utállyák. Mit használ a gonoszságot szóval gyűlölnis' cselekedettel szeretni. Nincs senki olly rossz lelki-isméretű, a ki valaha bűneit meg nem utálna, de csak hamar meg-békélik vélek. A' ki pedig igazán Istenhez tér a fejszét a gonoszságnak gyűkerére téfzi, és annak minden szálait el-vagdallya. Az után meg-emlekezvén gyarlóságárúl, minden bűnre vivő alkalmatosságtúl irtózik, és szorgalmatosan el-kerüli.

III. Mit tétovász hijába, és Isten akarattya ellen, ki azt parancsollya hogy vétkeidből ki-tisztulj? Gyarlósággal mented magad-

magadat, senki a te erődnek mértékit jobban nem tudgya, mint a ki azzal meg-áldott. Miért nem fogacz tehát mindgyárt szót, midőn nem annak használ a ki parancsolta, hanem tenéked? oh istentelen vakmerőség! szolgálván azt mered panaszképpé mondani, hogy nehéz az ő parancsolattya, mintha lehetetlent parancsolna, és azt meg nem tarthatnád: és parancsolattya által nem keresné úgy üdvösségedet, mint büntetéstedet. Illyen ugyan-is, az Embernek gonoszsága, ki az Isten felől rossz vélekedésben vagyon, és az ő parancsolattyaiban, nehézséget költ. De ha erődöt meg-akarod próbálni, meg-látod, sokkal többet cselekedhetel mint vélted volna. Nem azért nem mered, hogy nehéz a tusakodás, hanem azért látezik nehéznek hogy nem

mered. Melly fok példák próbál-
lyák, á mellyek elsőben rettene-
tesnek látczanak, á gyakorlásban
nevetségre fordúlnak. Kezgy-
höz, és magadat meg ne vessd,
meg-segíti Isten az ő Vitézit, és
annyi erővel fogsz birni, á menyir-
re terjed akaratom.

IV. Minden gonofságot kön-
nyen meg-győzhecz, ha minden
napodat utolsóinak gondolod len-
ni. Micsoda á mi téged á földhöz
szegez? mert soha meg nem gon-
dolod, hogy-ha már meg-kell at-
túl válnod. Minden nap szemeid
előt vitetnek az halottak á teme-
tőre, mellyek halandóságodról
való feledékenségedet eszedben
juttatták. Te pedig az holt testek
közöt, semmiről kevesebbet nem
gondolkodol mint az halálról. Es
midőn semmit gyakrabban nem
lacz, semmit hamáréb el nem fe-
lejtész.

lejtész. El-jön mind-azáltal á nap,
melly meg-mútattya, és téged á te
bűdös házadból ki-vísz. El-e-
nyészik ez az homály, és akkor
meg-isméred hogy fetéségben él-
tél, mikor á világozságot meg-lá-
tod: hozz-elő ha lehet ennyi fok
esztendő közzül csak egy napot,
melly á te jó cselekedetedről bi-
zonyságot tégyen, hogy semmi
mocsokkal meg-nem főtőztettél.
El-folyt á tudatlanságban, és já-
tékban gyermekségednek ideje:
á Világi el-múlándó hivságban és
bujaságban iffúságod: á gonofz-
ságnak külömb külömb-féle gya-
korlásában férfúi állapatom. Min-
den esztendő után, mellyek illy
gyorsan el-repűtenek, semmi
nincs hátra, hanem csak á fájda-
lom, és hamiságidnak ártalmas
gyümölcs. Jaj s' micsoda szo-
rongatások rohannak read, midőn

az el-múlt cselekedetért. pirúl az orczád, á jóvendőkért minden tested refzket; Mit használnak akkor annyi veritékes munkával, és annyi szorgalmatossággal kereset gazdagságid? mit, á testi gyönyörűségek? mit, á méltóságos titulusok? mit, á Királyi öltözet, és korona? Oh s'ha még szabad volna á gyermek játékra viszfza térned, és á vászonnak szövését újonnan kezdenéd, melly ékeffen vinnéd végben? De ez á kívánság, abban az utolsó órában, haszontalanná válik. Ha az idővel akarsz élni, most kezd-el: és azoktól végy búcsút, mellyeket akkor azt akarnád hogy el-hadtad volna. Leg kisseb az egy szempillantásig valókat el-hadni, hogy az örökkén valokat meg-nyerjed.

V. Kérdezd-meg ha tetczik, egy halálra vált Embertől, micso-

da ité-

da itéletben vagyon el-múlt élete felől, alig találz egygyet, á ki á Gazdagságok, méltóságok, és á világi hívságok felől külömb itéletben nem volna, mint életében volt. Akkor minden dolgok igazab mértékre vétetnek, és másképpen bõcsültetnek. Noha azok bõlcsefségének vége késõ, de néked hasznos, ha az mások vétkébõl, meg-tanúlod á magadét jobbitani. Most mikor bátorságossan jár hacz á vizen, mit várakozol á szél-vészre? most mikor minden javaidat meg-szabadithatod, miért várakozol tehát utolsó veszedelmedre? Késõ az hajó töréskor az óltalom: késõ akkor okoskodni, mikor már el-vesztél. Olly nagy, és szent életű Férfiak, mikor bucsújokat vették á Világtól, és mindeneket el-hadták, életéknek utolsó végeig úgy viselték magokat,

B 5

kat,

kat, hogy tudnának élni, és meghalni, noha közzüllők többen előbb meghóltak, mint azt meg tanúlták. Olly nehéz azt a Mesteriséget ki-tanúlni, te pedig vénségedre halasztod ezt a tanácsot, és ott akarod életedet kezdeni, az hova keveffen jutottak, nagy bolondság akkor kezdeni élni, mikor meg-kell az élettől válni.

VI. Mire veted magad eztelel Ember? így hiszed, és így élsz? mint az árnyék el-enyészik a te életed, egy punctum az életed, és annál még ha kissebb találatnék-is! alig születtél, s' már el-enyész-tél. Allas-meg vagy egy napot, az órának parancsolt-meg ne folyó, az időnek tégy kéfedelmet ne sieffen. Híjában minden szándé-kod; mert hamaréb el-ragad téged magával, mint meg-szünnyék olly hamar valo folyásátúl, a te, és egyéb

egyéb dolgoknak veszedelmére. Es ezt az egy szempillantási időt nagyobra böcsülld, az örökkévalóságnál, melynek vége nincs. Oh bolondság! oh vakság! tested kedvének keresésétől meg-nem szűnik szorgalmatoságod, és szerét nem teheted: Lelkednek pedig melly soha meg nem hall, jövődő javaidról semmit nem gondolkodol, mint ha téged nem illetne? beteg a tested, mindenre kész vagy, hogy meg-gyógyithassad: beteg a lelked, azzal nem gondolsz, és nem érzed. Mikor azt hallottad, meny az hév-vizben hogy meg ne haly, és el-múlattad? avagy, végy valami keserű orvosságot, és nem akartad? könnyeb orvosságot parancsol Isten, hogy örökkén ély, és nem akarod szavát fogadni; ha néked valami pöröd volna, nem-

de nem minden gondolatodat, minden tehetségedet arra fordítanád, hogy a Birák kedved-fszerint való sententiát mődanának: az utolsó ítélet pedig el-kőzelgetvén, melytől függ az őrókkén valóság, játcsol, nevecz, és a bűnben gyakorolván magadot, az őrók veszelelemre siecz. Oh szűnnyél-meg egyszer a bolondságtúl, és bőneidből ki-tisztulván, minden nap úgy visely lelkedre gondot, mint ha az volna utolsó Napod. Ez az igaz Philosophia, melly a testül el-valaszthattya, és ki-viheti a lelkét.

VII. Ez légyen a te dolgod, ez mulatságod, ez munkád, és nyugalmad; vond-el magad az üdőtül, és merűly-el az őrókkén valóságban. Mindenkor állandó, és mozdúlhatatlan marad, valaki az őrókkén-valóságnak törvénye alá vettetet. Amaz Evangeliomi Gazdag,

dag, mennyi fok száaz esztendőök után-is, csak egy csep vizet kívén Abrahamtul, hogy nyelvét meg-hivesithetné, meg nem nyerhette. Az őrókkén-valóság mindenkor jelen áll, soha fohászkodás, és ifzonyodás nélkül nemneveztetethetik. E' gömbölyeg, és mindenkor forog, szűntelenvaló, határozhatatlan, és mindékor újabban kezdődik. Annak valóságos gondolatya a' Világi gyönyörűséget őrómmal egyelíti, az embereket halálos szomorusággal bé-tölti, és mint valami Guttaütötteket meg-bágygyasztya. Ez, a' pártos Lelkeket meg-fzelidéti, és az haszontalá Világi gondviselésben el szűnyattakat, a' jó cselekedeteknek gyakorlására fel-serkenti: ez az Ehséget, és szomjuságot el-ölti: ez minden munkát meg-kőnnyebít, minden fájdamat megennyhit, és min-

és minden büntetést meg-édesít,
és meg-rövidét. Irattassék-bé
szám-vető betűkkel az egeknek
meg-mérhetetlen széle-hossza.
Az Istenen kívül ki veheti szám-
ban ennek véghetetlen rendit? Ez
mindazáltal az véghetetlen szám,
az örökkén valóságnak csak nem
is kezdeti. Annyi esztendők,
és annyi údók el-múlnak, á me-
nyi egyyességek azokban talál-
nak, még-is az örökkén valóság-
ból semmi el nem fogyot. Még az
örökkén-valóságnak csak kezde-
tire sem érkeztek, á bóldogtalan
emberek, á kik Pokolban az örök-
kén-való tűzben kinlódnak. Ha
ennek elmélkedése meg nem ret-
tent, és életedet meg nem jobbi-
tod, minden kő-sziklánál kemén-
nyeb vagy.

IV. R E S Z E.

*A' Torkoságról. Annak roszsá-
ga, és orvossága. Micsoda jelei
vannak a' meg-győzőt torkos-
ságnak.*

I. Z Torkoság ellen
kell néked első har-
czodat inditanod,
melly á töb vétké-
nek abrakot szolgáltat. Minket
á torkoság áldozot, mind á testi s'
mind á lelki halálra. Mert á mi el-
ső szüléink, minek előtte, az Embe-
rek nemzéséhez kezdenének, már
meg-ölték. A' mi lelkünknek El-
lenségi, most-is ugyan azon fegy-
verrel élnek, hogy minket meg-
erőtlenítvén el-tapodgyanak, és
telleyességgel semmivé tegyenek.
Innét származik mi bennünk a'
lankadás, tompaság, és meg-úna-
kozás.

kozás. Innét a szemtelenység, csá-
csogás, és tobzódás: innét a tisz-
tatlanság, grázdalkodás, és ve-
szekedés: innét elmeneknek osto-
basága, és a' jó erkölcsnek meg-
romlása: innét az házi éfzköznek
tékozlása: innét a' szegénység, a'
nyavalyáknak sokasága: innét
a' mértékletlen ételben, s' italban
való tobzódás, és az halálnak vé-
letlen el-jövele. Kevés beteg
vagyon, kiket a' torkosság nem
vetett ágyban: mert ha a' hatalmas
nedveségek nélkül léfzen a' test,
mellyeket a' mértékletlen étel ital
szokot Emberben szerezni, noha
próbállyá a' nyavalya, de nehezen
győzheti-meg. Innét többet áll-
meg a' torkosság, mint a' fegyver.

II. Oh nyomorúlt hafnak ve-
szedelmes kívánsága! oh szen-
vedhetetlen kívánságának szol-
gálattya! A' természet kicsin te-
stet adott

stet adott ugyan, még-is minden
torkos állatoknak fellül halad-
gya kívánságát. Az ökör egy Fa-
lu mezein jól lakik: egy Erdő több
Eléfantokat nevel, és táplál, né-
ked pedig e' széles Világnak ke-
reksége igen szoros. Nem elég a'
te haladnak valami a' Levegő-
égben röpös, valami a' vizekben
úszik, valami a' vadon erdőkben
lappang. Tekincs-meg az hatal-
masok konyháját, és a' tűz-hely
körül, fel s' alá futkósó szakács-
kat? nézd-el a' szolgáknak, és
szolgálóknak sokaságát, és azok-
nak sok fáradságokat! járd-el,
vadakkal, madarakkal, és egyéb
sok-féle eledellekkel, meg-tölt Sá-
fár, és Elés házakat: nézd-meg
külömb féle borokkal, s' legyekkel
kupákkal fel-ékesítettett Pohár-
székeit: vizsgál-meg az Udvari-
aknak szorgalmatos vigyázását,
melly

melly mesterségeffen rendelik az étek fogását, és sült madaraknak darabolását, és az udvart-álló lfiaknak csinos ferénységét? Alig hiheted-el melly fok Országokból való válogatott borokból gazdálkodnak. Nem parancsolom ugyan, hogy hasádnak elvonnyad szokot abrakját. Szükséges néki a minden napi eledel, egyébaránt morog, és panaszkodik. De álnokság, és a kívánságnak csalárd-ága fekszik ez alatt, és gyakran a szükségnek palástya alatt a gyönyörűség furja-bé magát. Akarodé tudni az éhező gyomrot melly kevéssel meg-elégitheted? mérd-meg testedet, és kérj tanácsot az hasadtúl, könnyen meg-tudhatod, nem szükség az, valami a mértéket fellyül haladgya. A' természetnek kevés elég, a' bujaságnak semmi nem elég.

III. Az Ehség nem kevély: kevéssel meg-elégedik, s' többet nem kíván, szája izét nem keresi, a' drága, az ócsónál, ő előtte nem kedvessebb. Ha éhez, enned-kell: ha szomjúhozol innod-kell: fejér kenyér legyené, vagy fekete, abban nem válogat a természet, ki csak azt kívánja hogy ne éhez-zék, és ne szomjúhozzék. Az halak, felső, vagy alsó tengerből, folyó-vizből, vagy halas-tóból legyeneké; az égi madarakat a' mezőben fogtáké; a' vadakat az erdőben löttéké nem vizsgálja: a' fokféle borok között való válogatás, az Apitius gyönyörűségével, csak a' bódogtalan bújaságnak kinzó találmányi. Epicurus a' gyönyörűség kedvéért józan-életet tanácsolt: Mert nincs olly friss vendégség mellyet az imelgés izetlenné ne tégyen, és nincs olly kedvet-

kedvetlő étel-is, mellyet az éhség
izeisé ne tégyen. Akarjé mind
az ételnék, s' mind az itálnak, ha-
szontalan gondviselésétől meg-
szabadúlni. Vigyáz ki-menete-
ledre. Rövid nap meg-kell hálnod,
és annyi kedved szerint való ele-
delekkel hizlalt tested, nem a' fér-
geknek eledelelészené? gondold-
meg ki lakodalmára készited, és
úgy hizlald, hogy lelkedet meg ne
terhellyed. Etellel ollyannal ély,
mellyet könnyen kézíthech; és
mindenütt találhacz, és sem örök-
ségednek, sem egésségednek nem
káros. Nagyob része szabadcsá-
godnak a' jól szoktatot és mérték-
letesen tartott gyomor. Sokak-
nak melly haszontalan a' test hiz-
lalás, meg-tudgyuk akkor, mikor
meg-szűnnek. Szüksége vagyon
ugyan a' testnek az ételre, de nem
a' csemegére vagy nyalánságra.

IV. Ha kellethinél többet búvöl-
ködöl, és azt meg-utállod, ne di-
csérjed magadat. Akkor léfesz
dicséretre méltó, mikor szűksé-
gedre valót meg-utállod: mikor
magaddal el-hiteted, hogy életed
táplálására elégséges a fekete ke-
nyér, és vízzel egyelitet bor: mi-
kor meg-tanúlod, hogy a' fi nem
csak a barmokért, hanem az Em-
berekért-is terem. Akkor léfesz
én előttem csudálatos, mikor csak
a szűkség, testednek erőtelensége,
és az Istennek dűcsófsége, kén-
szerit az ételre; mikor a' frís laká-
fókat, és az Uraknak vendégségét
meg-utállod; mikor kedved ellen
még az életre, és az étkekkel úgy
élsz, mint a' beteg az orvossággal;
mikor az étkek izinek gyönyörű-
ségét igyekezel meg-zabolázni;
mikor egésséges korodba a' gyé-
fát kedvetlő; mikor mind testi s'

lelki tisztasággal tellyes léfzefz ;
mert nem a testi karcuságban áll,
az ételtől való meg-tartóztatás-
nak próbája, hanem a tőkélletes
tisztaságban.

V. R E S Z E.

*A' Bujaságról, melly utálatos ez
a vétek. Melly könnyű abban
esni. Míképpen kell el-távoztatni.
A' lelki gyönyörűségét
kövesséd, melly üdvösséges.*

- I. Incs egy vétek-is
ennél utálatosabb.
Nincs a' melytől
inkább pirullyunk :
melynek csak a' neve sincsen gya-
lázat nélkül, a' mint Sz. Pál mond-
gya: *az ilyen vétek, ne-is neveztesz-
sék ti közöttetek.* Eph. 5. v. 3. In-
nét vagyon mikor a' jó természe-
tű, és jó erkölcsű nemes Emberek
közöt,

közöt, ilyen vétekről való hir fu-
tamodik, orcza pirulás-nélkül
nem halhatták. Innét a Szent
Gyónásban-is fokban magok kár-
hozattyával inkább el-titkollyák
hogy sem mint ilyen gyalázatos
vétekről vallást avagy gyónást te-
gyenek. Az ilyen sárban bé-sül-
lyet Ember pedig csak alig ver-
dődhetik-ki. Kétséges annak üd-
vessége, valaki abban a vétekben
el-merült, ugyan-is mit használ-
hat itt az Emberi erő? *senki meg-
nem tartóztathattya magát, hanem ha
az Isten adgya,* Sap. 8. v. 21.

II. Ennek a Véteknek első or-
vosága az Istenhez való buzgó
Imádság, hogy ő Szent Felsége
meg-előzze, és meg-gyógyítsa,
mert ő tőle meg-lehet. Az után
késedelem nélkül a rút gondola-
tokkal szály szemben, és erőssen
vitézkedgyél. Jaj néked, ha csak
a leg

a' leg kisseb gondolatott tanácsra vészed. Akkor közelget az ellenség kezéhez az erős Vár, mikor annak Kapitánnya az Ellenséggel gyakorta tanácskozik: Mert a' torkoságtúl, a' gonosz tárfaságtúl, és minden illetlen nyájaságtúl el-kell magadat vonnod, és ezen a' harezon semmit el nem kell mulatnod. Vannak az igazak kö-zöt-is olyak, kikben ennek a' véteknek szikrája még el nem alut: vagyona a' régi Kigyónak valamikisértő süvöltése: vannak a' felsegre való belső indulatok, mellyek noha hatalmasok, mindazáltal á bűnnek elől-járó kalauzi, mellyeket ha meg nem elősz, könnyen meg-mocskolnak. Soha nagyra nem juthacz, ha az kicsin ellen nem győzködöl. A' nagyok a' kicsinyekről kezdik előmeneteleket.

III. Mindeneknek előtte arra vigyáz, hogy téged felettéb való bizodalmod meg ne csallyon. Valaki nem félt már meg-esett. Menyi jeles férfiak, gyónások, és fok győzedelmek után fok jelek és csudák után egy Afzfzonyra való tekéntés által el-eszenek? Nem számlálom itt elő Samsomnak, Dávidnak, Salamonnak, fokszor hallot példáját. Vannak többek újabbak, és minden napiak. Es hogy a' távul valókról halgasák: vagyon néked-is a' min pirúllyon az orczád: a' miből alázatóságot tanúl, és fély. Nem de nem nagy bolondságé, annyi fok Nemzetségek, és minden féle údóbéli Emberek példája után, á veszedelmet el nem távoztatni? De mindenkor ilyen az Emberi gyarlóságnak vakmerősége, hogy másoknak esetit addig el ne hidgye, mig

maga veszedelmét nem látta. Tere-
remtette Isten az Afzszonyt, hogy
a' Férfiúnak segítő társa lenne, de
a' kigyónak álnoksága által, ellen-
ségének képében öltözött, hogy
egyebet ne tegyen, hanem ölyön,
vágjon, és égeessen. Nincs olly
Hyæna, sem Basiliscus, ki szövé-
vel, és szemeivel, ő hozzá hason-
littathassék. Jaj fus-el az ő szemei
elöl, fus-el az ő nyájaskodásától,
valaki üdvességedet szereted! ő
mindenkor maga törvényét meg-
tartja, mindenkor azon mester-
kedik miképpen csaphassa ki az
Embert Paradicsomból.

IV. Közönségeffen sok féle
fogással mentik magokat az Em-
berek, úgy mint a' szükséggel,
szokással, és szándékkal. De a'
szép szín alatt, nagy gonofságok
lappanganak: mert innét szár-
maznak, a' veszedelmes szabad-
ság,

ság, trágár beszédek, mosdatlan
illetések, gyanós nyájaskodások,
gyakran való ajándékozások, és
vigasztalos mulatások, mellyek
hamar el-nyomják a' szemérme-
tességet, és azok helyében követ-
kezik a' szemtelenség. Ez nevel-
kedik azonban, és a' ki az Afz-
szonynak csak tekintetétől-is ir-
tózik vala, ottan hamar fajtalan
nézéssel, és illetéssel szívét előb
meg-mérgești, mint a' veszedel-
met észében vegye. Így lassan las-
san az okoságnak szeme meg-ho-
mályosodik, és végre tellyességef-
fen meg-vakul. Így a' Menyor-
szágra alkottatott Ember a földhöz
szegeztetik, mind Istenéről s' mind
magáról el-félelkezik, és még az
örökkén-való tűznek lángjától is
veszedelmes kívánsága meg nem
emészthetik. Oh nyomorultak!
kiknek ocsmány, és egy szempil-
lantá-

lantásig való gyönyörűségek illy kefersves ki-menetellel végeződik. Talám minnyájan Sardoniai fűvekkel éltek, imé meg-halnak és nevetnek.

V. Mit keresz balgatag Ember, ki magad tanácsa-nélkül szűkölködöl, és a' másét meg-veted? A' gyönyörűséget-is? m'lyekért az isten menyben örökkén-valókat helyheztetett. Ez világi el-mulandókat kívánodé, hogy az örökkén valókat ki-rekeszszed? hol az eszed? hol az okosságod? tekincs menyben az ott lakó Szentekre! Ezek hajdan kenyereket hamuval, és italokat köny-hulátásokkal egyelitik vala. Ez világon éltekben meg-láthattad volna őket, miképpen minden felől a' fok szorongatás miatt lenyomattak? miképpen gyaláztattak? miképpen üldöztettek? mikép-

miképpen az Imádságban foglalatostkodtak, minden Világi vigasztalásoktól meg-fosztattak: Menyországba fegyverekkel, keresztekkel, és fok kinzó szerzámokkal magoknak utat nyitottak. Tekéncs-meg a' Poklot, és az el-kárhozot lelkeknek tűzben égő fokaságát. Ezek a' világnak csalárd és hamis örömét, a' testi kívánságoknak gyönyörűségét gyakorlották, és ezekkel menyit ártottanak magoknak, noha későn, de meg-ísmérik. Szerével gondolkodgyál, és ha el hiszed, fély és rettegi. Egy szempillantásig való, a' mi gyönyörködött, és örökkén-való a' mi kinozz.

VI. Ha ez világon tetcziz a' gyönyörűség, miért nem követed inkább az állandó, igaz, tisztá, és változhatatlan gyönyörűséget, melly az jó lélektől származik? a' testi

testi gyönyörűség pedig, ocsmány és el-mulandó, mindenkor fél, és retteg, hogy ki ne tudódgyék. Ennek a' pallyája, a' korcsoma, bordély, titkos, és fetétes kamora. Ha kívül fénlík, belől utálatos. Mikor meg-gyúlad, akkor elaluszik, és a' maga gyakorlásában el-enyészik. A' léleknek pedig gyönyörűsége, mindenkor csendes, méltóságos, győzhetetlen, mindenkor bátorságos, és állandó. Nincs néki, semmi meg-elégétfése, sem meg-bánása. Azt nem követi orcza pirulás, sem sirás, és soha az ő örökös Urátúl meg nem hasonlík. Ha ezzel kívánsz élni, minden testi gyönyörűségeken győzedelmet kell vened. Mert az igaz gyönyörűség abban áll, hogy minden egyéb gyönyörűséget meg-utálljon.

VI. RE-

VI. R E S Z E.

A' fősvénységről. Gonosz-sága meg-dorgáltatik. A' szegényeknek, és gazdagoknak, egyben való vetése. A' Gazdagságnak cs alárdsága, és hív-sága.

I.

Z a Fősvénységnek rossz álnoksága, mellyet jól meg kell ismérned, hogy meg ne csalattaszál: El-titkollya magát: nehezen talál szollyat-is a' ki magát fősvénnek vallyá. Eggyik gazdagságot gyűjt, hogy magára, és maradékjára gondot viséllyen. A' másik, hogy a' szegényeket segíthesse. Az harmadik, hogy bűneit alamisnákkal meg-válthassa. De az kik rakáfra gyűjtöt aranyakat, senki köz-züllök ki nem osztogattya: sőt

C4

min-

mindenik többet többet keres hozzá, és mikor a' keresésben nyúghatatlankodik, azomban elfoly élete, a' kinek takarja vala a' kincset. A' mint a' betegnek fzmjúságát el nem óltya a' folyóviz, ha csak szemeivel a' csorgó patakban nézi, és kezeivel ingatya, hanem mikor jól íszik: úgy a' fősvény Ember-is semmivel meg nem elégedik, mert az ő szivében, az hol a' fősvénység gyűkeret vert, a' kincs és gazdagság elégségeffen bénem folyhat. Embereknek lelkét, csak az egy Isten elégitheti-meg.

II. Ez Világi gazdagok, valamnyi kincset birnak, ha mind tiéd volna-is, oh nyomorúlt fősvény Ember; ha Salamon Király gazdagságával-is meg-áldana-is; ha palotáidnak pádimentomát faragot márvány-kövekkel, a' kőfalait

falait arannyal, a' bôltozásokat gyémántokkal, és drága kövekkel, meg-ékesitenéd-is, és mind ezek felett, a' faragot képek, oszlopok, és valamit a' Mesterség, a' te méltóságodnak becsületire kitudna gondolni, mind részefésé tenne-is, még-is szebbet, drágábbat, és méltóságosbat kívánnál. A' természet szerint való kívánságoknak vége vagyon, a' melyek penig hamis vélekedésből, származnak, soha nincsen. Mit használ, ha teli vagyon a' tár-ház? ha teli a' Pajta? ha csak azt szám-lalod a' mid még nincs. Mind ez Világot kívánnya, a' kinek szivét bénem tölti a' világ. Vajha meg-gondolnád mennyi gonofzságot hoz a' gazdagság, és mennyi jót vész-en-el magával. Meg-talál-hatnád kétség-nélkül Szent Pál mondasából 2 Tim. 6. v. 10: Min-

den gonoszságoknak gyökere a kívánság. Innét származnak a' család-ságok; innét támadnak az háborúságok; innét az hamis esküvések; innét az árultatások. Vedeled a' fővényt, nincs ott vízfza-vonás, szűnnyék-meg a' fővényt; meg-szűnik a' tisztesség kívánás. Ez az, a' ki a' földet latrokkal bé-tölti, a' tengert hajós tolvajokkal, a' Városokat zúzavarral, az házakat olalkodással, a' Tanács-helyeket hamissággal. Mert némelly tárfaság, a' nevével csak nemi eggyez, mint a' gonosz-ság, és gazdagság.

III. Vessd őszve, ha tetszik, a' Szegényt a' Gazdaggal, tekincs mind a' kettőnek orczájára. Ez tellyes szorgalmatosssággal, és komor kedvével jelenti szomorúságát: A' másik vig orczával szívének belső örömet mutatgya. Ennek

Ennek szíve a' fok szorgalmatos-ság, és busulás miatt meg-emész-tődik. A' másiknak pedig minden szomorúság nélkül, belső béke-ségének örömetől elevenedik. Ez a' mit kíván, annak meg-szerzésében szorgalmatoskodik, a' mie vagy on, hogy el ne veszesse, fél, és a' szerencsének minden változásától retket, és mennél többel bővölködik, annál többet kíván. Amaz szegénységében gazdag, mert csak azt kívánja a' mi elég, semmit nem fél, mert semmie nincs, a' mit el-veszthessen. A' szegény melly vigan tölti a' napot, és melly csendessen nyugszik éjjel: a' gazdag pedig valahová mégyen, nyavalyáját magával hordozza, és mint a' tövissen úgy áll mindenűt. De halalos annak nyavalyája, a' ki a' tövissen sértés nem érzi.

IV. Halladé nyomorúlt gazdag, kinek fősvénysége telhetetlen! Ha szintén minden helyén tündöklék-is Udvar-házad: ha szintén drága kincsednek sokasága meg-számlálhatatlan volna-is: ha szintén jószágodnak határa, a' tengerig ki-terjedne-is: el-jön mindazáltal, el-jön, az az öröktűlfogva el-rendeltetett Nap, mellyben mind ezeket életeddel egy-gyűt, akarod és kedved ellen-is el-kell hadnod. El-hadnák és elvesznek, mellyek miatt néked-is el-kell veszned. Akkor veszed e-fzedben, melly alávaló dolgokon csudálkozol, igen hasonló a' gyermekekhez, kik minden játékot, nagyra becsűllenek: kik a' vízparton, ha valami szép himes követskét találnak, abban gyönyörködnek: Te, az arany darabocskák és tündöklő kővek kő-rül

rül bolondoskodol. Nem mondom, hogy gazdagságod ne legyen, ha Isten gazdaggá téfzen, de úgy hogy másoknak kára-nélkül, nyúghatatlan fáradság-nélkül, és szorgalmatos gondviselés nélkül legyen. Azt házadban, és nem szivedben tarcsad, kész lévén attúl meg-válnod valamikor az Isten akarja. Az olyan ember igazán gazdag, a' ki gazdagság nélkül nem szűkölködik. Ne várjad hogy a' lopó, vagy az szerencsétlenség attúl meg-foszfon, te inkább ezek helyet fozd-meg magadat, a' mellyektől mások meg-foszthatnának. Te, magadé lé-szész, ha ezek tiéid nem lesznek.

V. Tanúld-meg a' pompát magadtúl el-távoztatni, öltözetedet és asztalodat mások példájához ne szabjad, hanem mint a' jó Keresztények erkölcsé jóvallya. A'

szegénység gazdagságra változhatik, ha a' mértékletesség fegéti, keveset kíván a' természet; azt, hogy ne éhezze, ne szomjuhozzál, és ne fázzál. El-lakhatol márványkövet-faragó nélkül. Fel-öltözhetsz Bársony s' Kamuka ruha nélkül. Vallyon nem öltöztet meg szomjuságot az ital, ha gyöngy, vagy kristály pohárból nem iszol? A' kés nem meccsiélel a' kenyeret, ha nyele aranyas vagy gyöngyös nem léssen? a' cserép mosdóban való viz, nem mosfaé-le kezeidrúl a' szennyet? nem világosíté a' gyertya, ha aranyból nem léssen a' tartója? Aranynak szolgál, valaki magát arannyal ékesíti. Sokkal hasznosab volna, ha igaz gazdagságot szeretnél, melly tégedet jobba tenne, melytől sem a' szerencsének változása, sem az halál meg nem foszthat.

Mit

Mit félsz a' szegénységtől, kiegész országot hordosz szivedben. Az Isten országa te benned vagy. Távul légyen tülled, hogy egyéb jót keresz: Keresed a' te jóvadot. *Senki nem jó hanem az egy Isten,* Marc. 10. v. 18. Ez légyen a' te örökséged, és országod, a' kiben minden jök, és minden kincsek vannak. A' kinek az Isten minde, semmi annak a' Világ.

VI. Valami ez Világon szépek, valami nagynak láczik, mind hijában való, mind az elmének találmánya, és merő semmi. Mit csudálkozol, mikor valamelly aranyban, és bársonyban öltözött Embert lácz? vagy mikor sok ékeffen fel-ruházott, szolgálakkal környúl vett Urra tekintesz? pompa ez: mindezek csak láttatnak, de birodalmad alatt nincsenek, és mikor tetczenek, el-múl-nak.

nak. Ezt én velem el nem hiteti Aristoteles Iskolája és bölcsesége. Sem a' Cístristus kereszti: sem az Istennek ői öökkén való bölcsesége: hanem ha a' Világ, és az hivságnak foglyai. Halhacza Amant, ki Afverus idejében mindeneknél gazdagab, hatalmassab, és méltóságosab vala, és őszve híván a' Népet, így szól vala: Ester.

5. v. 13. *Azt álítom, hogy semmin nincsen, valamig látom a' Sidó Mar docheust, a' Király ajtaja előtt állani.* Oh gyalázat? oh vakság? gyakran olvastam, és hallottam, minden csak semmi, ahhoz a' jóhoz képest, melly a' jószágos cselekedetekből származik, és az örökkén való ságtúl tápláltatik, és nevekedik: Annakokáért semmit nem cselekedel, ha a' semmit meg-utállod. Valamit kell meg-utálnod, a' mi te benned vagy, hogy tudni il-
lik va-

lik vagy, valamid. A' kívánságokat kell meg-zaboláznod, és kötőznöd, hogy a' fzegénységet meg-tudgyad becsülleni, és minden dolgot mértéke szérint kell gyakorlanod. Könnyen meg-utálhacsz mindeneket, ha mindenkor azt gondolod, meg-kell halnod.

VII. R E S Z E.

Az Haragról. Az haragos Emberek elei. Az haragnak okai, gyűmöltséi, és orvossági.

I. Aragyszom az Haragra, csak ez az igaz harag, a' ma meg-dühött, átkozot, utálatos, és meg-engesztelhetetlen indulat, ez ellen az harag ellen: melly ha egyszer az Embemben fel-gyűllad, alig hadgya ott az Emberi természetnek nyomdokát.

dokát. Az harag rövid bolond-
ság: olly, melly magával nem bir,
mindenkor fegyvert, vért, és bűn-
tetést szomjuhozó; becsülletiről,
és mások barátságárul meg nem
emlekező, hogy másnak ártas-
son, maga veszedelmét meg-utál-
ló; hasonló a' romláshoz, melly
valahová dűl, alatta mindent el-
ront. Az haragtúl mindé ékecség
el távozik. A' szemei égnekek szik-
ráznak, az erek testében fel-da-
gadnak, haja szálai fel-állanak, or-
czája meg-rutúl, homloka őszve
ráncsolódik, refzketa' feje, lábai
tántorganak, kezei nyúghatatla-
nok, és mind az egész testét sem-
mi belső indulat úgy fel nem há-
borította, mint az harag. Add hoz-
zá rosz maga viselését, kezeinek
csattagatását, hajának czibálását,
küntösének szaggatását, szívének
fel-gyúllat bufulását. Micsodaf-
nak

nak gondolod lelkét lenni, kinek
külső képe illy ocsmány? A'
Poéták a' pokolbéli monstrumo-
kat úgy irták, mint ha lángozó
tűzben égnének, őket kőrös-kör-
nyúl a' mérges kigyók mardos-
sák, és a' nagy kinok miatt, ke-
serveffen ordítanak. Illyen az
haraggal fel-gyúllat ember, utá-
latos, kegyetlen, és fene-vad, dű-
hőségében változott színű. El-
titkolhattya ugyan az Ember más
féle vétkeit: az harag pedig mind-
gyárt magát ki-mútattya, hara-
gosával szemben ugrik, és mint
a' tűz mindent meg-emész: és
mentül inkább el-akarod óltani,
annál inkább gyúllad.

II. Egyéb vétkeknek határok
vagyon, a' mig mehetnek: az Ha-
ragot semmi meg nem gátollya,
mindenűve bé-furja magát, min-
deneket fel-zavar, még az egeket
sem

sem hadgya csendességben. Innét vannak a' káromkodások; innét Isten ellen való panaszolkodások, és morgolódások: innét Istennek gondviselése ellen való vetekedések: Nem csak azokra haragszunk, kik ellenünk vétettek, hanem a' jövőendő bosszúságoknak csak gondolatnyátul-is, úgy el-ragattatunk, mintha megbántottunk volna. Illy elmések vagyunk, a' gonofságra. Gyakran nem tudgyuk kire, még-is mindazáltal haragszunk, és ha mást nem találunk, magunkra bosszonkodunk. Hogy pedig tudgyad, nem mindenkor a' bosszúság tévőtül származik ez az indulat, azok-is érzik, a' mi haragunknak mérgét, a' kik sem, bosszúságot nem tehetnek, sem nem gyűlölhetnek. Innét történik, hogy gyakran köntösünket metélljük,

télljük, pohárokat rontunk, leveleket szaggatunk, mikor kedvünk ellen szolgálnak. Így gyakran haragra indét egy porosüveg pohár, egy rutul készített asztal, egy ingó vagy csikorgó székek. Ezekén kívül vannak fok másféle történetek-is, melyek sem meg nem érdemlették, sem érzik a' mi haragunkat. Így egy délczeg paripa, egy csaholó visla, egy légynek vagy szúnyognak csipése, minket haragra indítanak, és a' mi szenvedhetetlenségünknek büntetését érzik: Látható melly esztelen vagy. Az okosság és érzékenség nélkül való állatokon töltőd-ki haragodat: Kik helyet jób volna, ha magad bolondságát büntetnéd.

III. Ha tetczik, számláld elő az haragnak fok-féle kár-tételit, és gyűmölcsét, soha az emberi nem-

nemzetnek semmi többet nem ártot. Lásd-meg mennyi vér-ontások, Városoknak el-pufztulási, és minden Nemzetek közöt mennyi veszedelmek származtak az haragból. Lásd-meg a' kéz által lőtt pestist, és halomban rakot testeknek sokaságát, és a' vér-ontásoknak patak gyanánt való folyását: Lásd-meg fok Nemes városoknak fundamentomit, melyeket az harag el-pufztitot. Lásd-meg fok pufztaságokat, melyeket az harag meg-űressített. Tekincs a' tűzre, mely fok házakat meg-e-mészttet, folyó-vizeket meg-mérgesített, és fok Nemzetes familiákat el-fogyatottt. Ezeket cselekedte az harag: Fene-vadak gyülekezetinek inkább mondhatod, mint Emberekének; hanem hogy azok egy-más közöt csendesséek, ezek pedig egy-más miatt meg-e-mész-

mészződnek. Ehez a' vétekhez az-is közelget, hogy az Embert Isten hásonlatosságátul meg-fosztja, mikor az ő cselekedetét felzúrizavarja, és elméjét úgy megvakíttja, hogy az igazat ne lássa, és más intésének ne engedgyen, sőt a' köz néppel minden haragból való undok cselekedetét dicsetnek tartja. De fordullyunk már az haragnak orvoslására, melyet ha szintén meg nem-gyógyíthatunk-is, csak az okosságunk birodalma alá hódíthassunk, hogy üdveségünkre szolgálhassanak.

IV. Mindeneknek előtte legjób az haragra gerjesztő okokat mindgyárt meg-vetni, és annak kezdeti ellen tufakodni: mert ha az Ember fel s' alá kezdi forgatni, nehéz a' csendességre vízfőz hozni. Annyit cselekezik a' menyit akar,

akar, nem a' menyit te enged. Mikor az Ellenség a' kapun bémehet, nem kér tanácsot a' foglyoktól: mert könnyeb az Ellenséget bé nem bocsátani, mint az után rendben hozni. Ez Világnak felső része rendesebb és a' csillagokhoz közellyeb vagyon, sem a' felyhők bé nem borittyák, sem a' menydörgések alá nem vettettet, hanem minden Egi háboruk ellen bátorságos, noha az alsó része dörög, és menykü ütéssel fenyeget: Ugy a' Lélek magas, csendes, és nyugodalmas helyen lakik, magában a' gonoszt meg-fojtya, melly az haragot fel-gyúllaszthatná, és nyelvének kevés szabadságot enged: mert jól tudgya hogy az haragtól a' gonosz el nem aluszik, hanem gyúllad: mint mikor az madarak a' lépet szárnyokról le-akarják rázni, inkább belé keverik:

Igy

Igy minden bőszsuság, mindenkör maga kinnyát neveli. Többet árt az harag mint a' bőszsuság. Valaki meg-haragszik, azt véli hogy mástul meg-vettetett: a' ki pedig magát meg-böcsüllí bőszsúját nem állya, mert nem érzi. A' bőszsú-állás a' fájdalomnak meg-yallása. Nem nagy szívű, valaki azt vízfza marja, a' ki ötet meg-marja.

V. Ha hallod a' szitkozódó Embernek szavát, mindgyárt azt kell-gondolnod, mit illik néked szállanod, és nem mit kell tüle hallanod. Nem szabad más gonofságával magad böcsölletit meg-homályosítanod. Az Isten az, ki mindeneket meg-cselekedhetik, még-is melly sok gonofságot szenved-el, te másoknál rofszab lévén, nem szenved-heczé-el egyet? Nevetséges do-

D

log az,

log az, ha magad roszszaságát, mellyet meg-jobbithatnál, nem akarod: a' másokét pedig, melly túlled nem lehet, azt akarod meg-jobbítani. Ha annyi vétkeid vannak, a' mennyit itt szenvecz, csak semmi a' Gehenna tűzéhez képest mellyet meg-érdemlettél. Ki vagy te, hogy füleiddel ellened valót ne hallj? Magát bántyameg a' ki vétket cselekszik, a' ki boshfzuságot cselekszik: mi történhetik veled? nemde nem azé a' mi öröktől fogva el-vagyon véggezve, a' te üdvösségedre. Halhacza mit mond az Isten: *ha meg-bocsáttátok az Embereknek az ő bűneiket meg-bocsátja néktek-is*, a' ti *Mennyei Atyátok*, Matth. 6. v. 14. Erre, a' Menydőrgésre ha fel nem serkensz, nem aluszol, hanem meg-hóltál. Meg-kell a' mások bűneit

bűneit engedned, hogy a' magadénak bocsánattját nyerjed.

VI. Ki-kell elmédből vetned a' gonoszszagot, melly az haragnak gyúllasztója. Amaz engemet embertelenül kőszöntöt: amaz el-kezdet beszédemet velem félben haraptatta: amannak reám való tekinteti, viszfza fordultnak látczot. Nem-is fogy-nak-el a' gonoszszágnak erősségi, és vélekedési, ha a' gonosz hirt könnyen és hamar el-hiszfzúk. A' boshfzuságnak nagyob része abban áll, a' ki magyarázza. Annakokáért az együgyűség, és a' dolognak bocsúlleti szükséges. Tavúl létedben-is magad ügyet őltalmazod, mert a' mit kedvünk ellen valót hallunk könnyen el-hiszfzúk, és minek előtte, azt meg-fontollyuk, haragra gerjedünk. Eüdtől kell mindenkor

várnunk, az igazságot ki-nyittya a' nap, kevés summa felől rosz itéletet nem tévesz, barátodat pedig minek előtte gonoszt hally felőlle, kárhóztatod! mindgyárt el-hinni a' mit az emberek beszélenek, nem okosság. Sokan hazudnak, hogy meg-csallyanak: sokan azok-is kik meg-csalattak. A' ki valamit titkon mond annynak tarsad, mint-ha nem mondaná. Micsoda hamissab mint titkon valamit el-hinni, és nyilván haragudni? végre nem haznos néked, hogy mindent láss, és mindent meg-hally. Nem busúl a' ki nem tudja.

VII. Mikor tudod hogy valaki téged gyaláz, kérdezd meg lelked ismémentit, te gyaláztál-e előb valakit, akkor gondold-meg, melly sokakat forgacz nyelvedé. Mértékleteffebbé tévő téged ha ma-

magadban szállasz, és magadtúl veszel tanácsot. Miért nem engedez-meg másnak, ki magadnak semmit meg nem tagadtál? miért üldözöd az hazugságot, magad hamis lévén? miért szeged-meg hűtődöt, ki az olyanokat gyűlölöd? miért adcz szabadságot mások ellen, s' magad ellen, nem adcz? Segétsen nem csak a' mit szenvetcz, hanem az-is, a' mit cselekszel. A' miről mást megdorgálsz ugyan azont tapasztalod magadban. Minnyájunkban vagon vétek, a' közönségeffeket el-kell szenvednünk. Ha szintén semmit olyat nem cselekedtél-is, de könnyen meg-cselekedheted. A' ki áll, meg-lássa el ne esék.

VIII. Micsoda újság az, ha el-lenséged árt, barátod meg-bánt, fiad el-esik, és szolgád ellened

vét? Ezek, mind olly köszönsé-
geffek, mint a' rósa hogy tavasz-
szal nyilik, és nyárban érik a' gyü-
mölcs. Mint a' város utczáin mi-
kor valaki sietve megyen, hól
meg-botlik, hól meg-csuszamo-
dik, és hól meg-tartózik: úgy
ez világi életben sok külömb kü-
lömb-féle panaszok, és sok aka-
dályok történnek. Mit buszulsz
azon mikor valakitól bosszúsá-
got szenvedsz? azt cselekedte ő,
a' mirajta állot. Té pedig ha jó
vagy, a' jó Embernek cselekedet-
it kövessed: azon igyekezzél
hogy őtet-is jóvá tegyed. Ezt
pedig véghez nem viheted bossz-
szú állással, hanem szenvedéssel,
és jó téteménnyel: Ezt ha szin-
tén jóvá nem teheted-is, még-is
jó-akaróddá tégyed; ha eggyi-
ket sem viheted végben, kétség
nélkül magadat jóvá téved. ő té-
ged

ged rutúl meg-gyalázot, és reád
igen meg-haragudot. Itt mit mi-
velsz? Nem hiszem, ha ellenem
valamit mondot, talám tudatlan-
ságából, s' nem gonosz szándék-
ból mondotta, hanem jó indulat-
ból, és használni akart, avagy én
adtam néki okot a' szóllásra. Nem
bosszúság azt szenvedni, a' mit
te másnak nállánál előb cseleket-
tél. Ha azt a' vétket bizonyosan
én cselekedtem, bűnösnek val-
lom magamat, és méltán kell az
igasságnak engednem. De héa-
ban, és vétkem nélkül fogják re-
ám. Mi következik belőlle? A'
Christust követtem, és a' Prophé-
tával azt mondom: *Meg-némül-
tam és fel nem nyitottam a' számat,*
mert te cselekedted, Pál. 38. v. 10.
Máfoknak szovai, avagy csele-
kedeti néked nem ártanak, ha
szintén rosszszak-is csak rosszszúl

neélly vellek. Ollyanok a' mint vellek élz.

IX. Mi az oka meg bántódásodnak? a' vélekedés. Vedd-el károd felől való vélekedésedet, és semmit nem árt néked. Semmi dolog szivedet meg nem indítja, sem abbá mélyen bé nem hat, hanem maga indítja-meg magát, és valaminémű itilletet térfezz, a' mik történnek, azok-is ollyanok léfznek. Semmi téged meg nem sért, ha magad meg nem sérted magadat. De mondanád, rosz Embertől üldöztetem. Varakozzál, büntetésének sülyt, mástul-is meg-fogja érzeni, és magátul-is, mert vétkezet. Hiszem vagyon okosága, miért nem jóbbittya-meg magát? Te-is okossággal élz, miért nem jóbbigod-meg haragodat, miért nem tyó zód-meg jóban a' gonoszt?

A' má-

A' mások vét két szemed előtt hordozod, s' a' magadét hátad meget. De meg-látszad, valaki a' boszszú állásra igyekezel; mert noha adatik arra való alkalmntosság, mindazonáltal olly ok alatt, hogy a' leg nagyobruól kezdgyed-el. A' véteknek rendi, módgyát szabja a' boszszú állásnak. Leg nagyob Ellenséged néked a' te haragod; Ettől bántatódol-meg leggyakrabban, azért erről kezdgyed boszszú állásodat. Nem kell az Ellenséget az úczákon keresned, mikor házadnál-is meg-találod. Bölcs Plato meg-haragudván egykor szolgájára, kezét mellyel meg-akarta verni, meg-tartóztatta, mondván: meg-vernélek ha nem haragudnám. Előbb akarta maga haragját meg-verni, mint szolgáját. Vereségre méltónak itilvén maga haragját, mint szol-

D s

gája-

gájának restségét. Mennél bőcsületefleb valaki, haragját annál erőssébben meg-zabolázza.

X. A' Biráknak, és előljáróknak, haragofoknak kell ugyan magokat mutatni, mindazáltal, az okofságot meg ne előzze, hanem mint valami szolgáló kövefse. Meg-kell dorgálni, és meg-is kell verni azt, a' kinek vétke vagy, de harag nélkül. Ha az jó Ember haragját cselekedetivel kezdi meg-mutatni, életét elfogyattya, és meg-rövidíti. Valyon találé vagy egy szempillantátni üdőt, mellyben ne lassung valami fogyatkozást? meg-emész-tődik, és el-fogy ha mindenkor haragszik, mikor haragra való okot lát. Annakokért a' ki a' bűnösökhöz kegyesnek és engedelmesnek mutattya magát, hasonlóléfszen, mint az orvos a' beteghez.

hez. A' mint az hideg, és meleg ellen fel nem indulsz, mellyek az üdőnek változásából természet folyása szerint származnak: Ugy nem kell néked haragra indulnod a' boszszúságért, mellyet néked a' gonosz Ember téfszen. Mértékletlen betegek azok, kikben semmi egészség nem találatik. Elég keserves boszszú állás, ha a' te gonosz tévődért boszszúságot ki nem töltsz. Azért vét az olyan, hogy meg-busúly; ha az ő boszszú állásán te meg nem busulsz, ő fog busulni. Így a' boszszúságnak gyümölcse, a' meg-haragut Embernek békeséges tőrésében áll. A' te szitkod, ha haragszol, ki-nyilatkozik: ha el halgatod, és meg-útállod meg-szűnik. De mondanád, rosz dolog magát Embernek meg-útálni, és bőcsületit nem őltalmazni: Sőt

rutab dolog másoknak meg-útá-
lásátúl félni, mert senki ettől nem
fél, hanem a' ki méltó a' meg-ú-
tálásra. Nem néz arra a' bölcs Em-
ber mint itilenék mások rútnek,
nincs őelőtte semmi rút, hanem
csak a' bűn. Meg-utál valaki azt
mondod: ő lássa. En azon igye-
kezem hogy meg-utálásra senki-
nek semmi okot ne adgyak. Gyű-
löl valaki? ő lássa. En mindenek-
hez jó kedvű és engedelmes lé-
szek. Ha a' győzhetetlen tőrés a'
rossz Embereknek gonofzságát
meg-haladgya, és meg-fárasztja,
én az Istent követem ki minde-
neknek meg-bocsátja vétkeit,
békével tőrő, és a' mi gonofzsá-
ginkat jó téteményével meg-győ-
zi. Nagyobb bátorság a' gonofz-
ságot meg nem ismérni, mint azt
meg-engedni.

VIII.

VIII. RESZE.

*Az Irigységről, és jóra való re-
szségről. Mind a' kettőnek le-
írása, és orvoslása.*

I.

Z Irigység maga-
nak boszszú állója,
előbb kegyetlen-
kedik magán, mint
felebaráttján. Egyéb bűnöket
hátul követi a' büntetés, eztet pe-
dig meg-szokta előzni. Mert
az irigy másnak jó szerencséit ma-
ga gyötrelmének állította, és
szomszédgyának kövérségétől
tellyességgel meg-eméltődik.
A' kire reá ragad ez a' pejtis vét-
keznén, gyöttrődik. Egyéb vét-
kek csak bizonyos jóval ellen-
keznek, ez minden jónak ellen-
sége, és minden jónak terméfe-
tit el-fordítója. Ellenkezik az

D7

Isteni

Isteni jóval, kinek tulajdonsága, hogy maga jóvait másokkal kö-zöllye. Ellenkezik a' meg-bóldo-gúltak állapottyával, kik a' má-fok boldogságával úgy élnek, mint magokéval. Ellenkezik a' keresztyéni szerezettel, kik ellen-ségeknék jóvain-is örülnek. Vég-re ellenkezik a' természetnek tör-vényével, melly azt parancsolja, hogy másoknak-is minden jót ki-vánnunk: mint a' szem mikor olly nyavalyában vagon; mel-lyet az orvos Doctorok Ophtali-ának híznak, minden világosság-túl meg-sértődik: úgy az irigy-cség-is másoknak jó magok vife-lésétül, és világosságátül győtrő-dik. Az irigy deákul *invidus*, on-nan mondatik, hogy másnak méltóságot felettéb-is láttya.

II. A' Sátán irigykedik ugyan az Emberek ellen, de nem a' maga társai

társai ellen: Te pedig Ember lévén az Emberekre irigykedel, mellyet az ördög sem cselekszik. Az il-lyen kicsiny szívű Ember, maga itéletivel veti magát mások alá: mert más ellen nem irigykednék, ha magánál jobbnak és fellyeb va-lónak nem gondolná lenni. Akar-szé az irigységtül meg-szabadúl-ni? útald-meg ez világi el-múlan-dó jókat, és az örökkén valokat szerezfed. Az örökkén valóság-nak szereteti, halála az irigység-nek. Nem irigyelheti az el-múlan-dó jókat másoknak, a' ki csak az örökkén valokat kívánnya: Völ-té valaha olly Fejedelem, a' ki a' Vargának mesterségét irillette vólna? Nem bocsáttya magát illy alá való mesterségre, a' ki bő-csülettefőb tisztet visélhet. Nem elégé Embernek maga nyavalyá-játül szenvedni, mellyek nagyok és fo-

és sokak, ha szintén, idegenek nem kinozzák-is. Soha nem léfzefz bődög, ha másoknak bődogságán gyótródól. Azt gondo. lod talám, hogy másoknak jövai, mellyeket irillefz, reád maradnak? búvölködik gazdagsággal felebarátod, bölcsefséggel tündöklík, méltósággal fel-magafz-talratík. Ezek mind tiéid léfznek, ha ötet fogod fzeretni. Sok jóval búvölködík, valaki a' másét fzereti.

III. Az irigységhez foglalom a' jóra való reftséget, mert mind a' kettő fzomorúság: amaz a' másoknak jövaiért, ez maga jövaiért. Mind a' kettő a' Kísdedekhez tartozík; *mert a' Kísdedet megöli az irigység*, Job. 5. v. 2. A' reftség a' bádgyat fzivűnek nyavalyája, és a' lelki jóban ffaradó, és munkálodó Embernek únalmasága,

sága, ki a' munkának nagy, és nehéz völtatúl meg-íjedvén. Soha semmi Embert illető dologhoz nem kezd. *Akar, s' nem akar a' reft*, Prov. 13. v. 4. Mert mindenkor külömböző, és álhatatlan, magának nehéz, másoknak únalmas, és csak a' maga meg-únt tunyaságában hever. Hasonló a' játczocsigához, melly néha forog mig csapdofsák, de ha meg-fzűnnek mészfzenem halad: úgy ő benne is meg-tapafzthalatod, hogy akart valamit, de semmit nem cselekedet. Minden cselekedeti izetlen, és mint a' lágy meleg viz okádáfra indéttya, nem csak az Embereket hanem magát-is az Istent. Annakokáért hijában remélled údvöfségedet, ha a' reftséget el nem hagyod, és az buzgó cselekedetekre fel nem ferkented magadat, és ferénnyebben nem munkálko-

kálkodik. Valamint a' madár az repülésre, úgy az Ember a' munkára születetik. Es ha kinek kinek az Istenért való munkái megfűnnek, azok helyet elég büntetést ad ez Világ. Mennyit munkálkodik amaz, hogy meg-gazdagodgyék? mennyit szenved emez, hogy a' méltóságra, melyre vágyódik el-júthasson? A' vétkek nagy munkában állanak. Hogy ha az el-mulandó jókat annyi fok veréjtékes munkáddal vásárlod; miért hasonló sérénységgel nem fáradozol, a' Boldog örökkén valóságnak meg-nyeréséért? nem szégyenledé reftségedet illy nagy dologban. Rövid munkát kíván az örökkén való jutalom. Semmi nincs olly nehéz, és olly gondos munka, melyet az Embernek elméje Isten erejével meg ne győzzön. Erőssen fog-

hoz-

hozzá, és mindenféle nehézségnek ijesztő vázsa el-enyészik. Valamit a' lélek magának parancsolt, meg-nyerte. Kezgy hozzá a' mint tölled lehet, és mindenedet meg-cselekedhetel. Meg-segíti Isten a' munkálkodót.

IX. R E S Z E.

A' Kevélységről, tisztesség kívánságról, és az hívságos dúcsófségról. A' kevélyeknek képe. A' Méltóságnak hívsága, és veszedelme. A' kevélységnek gonofsága, és orvossága.

I. ' Kevélység tiszt kívánás, és hívságos dúcsófság, rokonságos vétkek, mert a' mint a' tengerből minden vizek ki-folynak, úgy minden gonosz-

noszságnak utálatossága ezekből
véfzi folyását. Mert mikor az Em-
ber méltóságát utolsó czélul veti,
mind Istennek dicsőfségét, mind
az Embereknek becsületit meg-
vetvén minden igyekezetit arra
fordította. Es ha a' gonoszságnál
egyéb módot nem lát, a' méltósá-
gos tiszteteknek el-nyerésére, go-
noszságokkal csinál utat magá-
nak, és sem felebaráttjának ve-
szedelmével, sem másoknak ká-
rával nem gondol, csak igyekeze-
tiben elé meheffen. A' kevély, I-
sten előtt utálatos, Emberek előtt
túrhetetlen, minden faratságát, és
szorgalmatosságát csak az Embe-
rek dicsiretinek vadászásában
helyhezteti. Magának tulajdo-
nította a' felső póczot, és abban
dicsekedik. Erdeménél nagyobb
tisztre kívánczozik, magát minde-
nűvé bé-tollja, efsztelenül minde-
neknél

neknél fellyebb héaz, másokat
meg-utál, és semminek tart: a-
látatosságát álnokul palástollja,
kevélységgel, hogy a' tisztesség
kívánásnak gyanóságát magáru-
le-rázza. Ha tisztitül meg-fosz-
tatik, rút panaszolkodásokkal,
füleit mindeneknek bé-tölti:
Mindenek közőt veszekedést, és
garázdaságot indét. Alatta valók
ellen, dúl fúl és kegyetlenkedik:
Előtte járók előtt, hazudozó, hi-
zelkedő, és minden szolgánál
engedelmeffbnek, és félelmeff-
bnek tetteti magát. Ha valami
joyai vannak, nem Istennek tu-
lajdonította, a' mint kívántatnék,
hanem magának. Hiresíti magát,
hogy látsák és újjal mutassák,
és mély dolgok felől, mellyeket
nem tanúlt, úgy okoskodik mint-
ha tanulta volna, és mindeneknél
jőbban tudná. Mások cselekedé-
tinek

tinek vizsgálásában nyúghatatlan-
kodik, azokat itili, és kárhoztat-
tya: másoknak vétkei őregbiti,
dicsiretiti kissébbiti. Beszédéből és
járásából kevélykedik, mások ma-
ga viselését ócsállja: maga meg-
dorgálását orollya: mások taná-
csát utállja, és intéseikből meg nem
nyúgzik. Jószágokkal mellyek-
kel nem bír, dicsekedik, és ha va-
lami kevés vagyon, nagyobnak
hirdeti, mint magában vagyon.
Annak-okaért ha másoknál fél-
lyeb nem becsültetik, haragzik,
és mindenféle vétkekre elveteme-
dik, jelesen ha észében vérfi hogy
sem maga, sem cselekedeti, sen-
ki előtt nem kedvesek. Haboz a'
szíve minden-felé, mert a' tiszt,
mellyet ő kíván, mint hogy más
hatalmában vagyon, és meg nem
nyerheti mindenkör az háborgó
indulatok miatt, nyúghatatlan-
kodik.

kodik. Minden bűnnel kezdeti a'
kevélység, Eccl. 10. v. 25.

II. Vessd-mértékre, ha tetszik
az örök Boldogságnak csak egy
leg kissébb részetskéit, azokkal,
mellyeket, ez Világon kívánhatsz,
úgy mint, Tartományokkal, Or-
szágokkal, és mind az egész Vi-
lággal, és annak pompáival: el-
hidgyed nehézségével meg-nyó-
ja, és el-széleszti, miképpen a' fa
levél a' szélről el-ragattatik. Eb-
rezd-fel tehát magadat az örök-
kén valókra. Es tedd méltóvá ma-
gadat Menyországra, melyre te-
remtettél. Had-el méltóságod fe-
lől való kevély gondolatodat, és
magadat az igaz jókhoz mérjed.
Ha téged, a' Császár maga fiává
fogadot volna, ki szenvedhetné-el
kevélységedet? most pedig Chri-
stus vérével meg-váltot Isten fia
vagy. Miért nem gondolod-meg
eredé-

eredetedet? miért téfzed magadat a' földiekhez, kozzád képest méltatlanabbakhoz. Az Egeknek és csillagoknak Uraságára hiv téged az Atyád. Az örökkén megmaradandó jónak birodalmára. Innét végy bátor szívet, ez ígéret által: nagyobra becűllyed, ennek az Atyának nemességével dicsekedgyél, és ő hozzá szabjad erkölcsedet. Ez az út, melly az igaz dűcsősségre el-vezet.

III. Micsodák a' Királyi pálczák, a' koronák? Fényes békók, tündöklő nyavalyák, mellyeket ha tudhatnának az Emberek, soha a' Királyi méltóságért nem vetekednének. Több országok volnának mint Királyok. Nagy szolgálat a' nagy szírencse! Ezek kiket a' köz Nép boldogoknak mond, sokkal más ítéletben vannak magok felől! Azok kiket a' szíren-

szírencse boldogoknak mond, sokkal más ítéletben vannak magok felől: mert nehezebb az ő boldogságok, melly az ország Népeit meg-nehézíti: Akkor dicserik a' nyugodalmat, és magok szabadságát: Akkor gyűlölik a' tündöklő méltóságot, mellyet annak előtte szomjuhoztak. Akkor az el-mulandó hívságrúl álmélkodva, és reszketve okoskodnak. Akkor félnek az haláltúl, és rettegnek Istennek kemény ítéletitúl, kinek színe előt semmit nem használnak annyi szorgalmatozósággal kerefet, és véres veréjtekkel szírcet méltóságok. Annakaért úgy élly, hogy az az óra téged készen talállyon. A' ki magát most meg-alázza, akkor fel-magasztaltatik.

IV. Eszed nélkül vagy, ha azt vélled, hogy a' méltóságban bá-

E

ran,

ran, és nyúgodalmason élhecz. A' mi régen szabad volt, most nem szabad. Kisseb szabadság engedtetik a' nagy dologban. Mennél nagyoblészezz, annál inkább meglátczanak a' te fogyatkozásid. Nem lappanghat, a' ki az hegy teteén áll. Ha valaha valami csendeséged volt, már el-hagyott. Ez után semmi titokkal nem élhecz: kisseb szabadságod nem lehet mint a' nagy Uraságban. Mennél nagyobra emeltetel, annál inkább ki-nyilatkoznak a' te vétkeid. Nem lappang a' ki az hegyen áll. Ha valaha volt valami csendeséged, már el-enyészet. Semmi titkod szabadságodban meg nem maradot: nem rendelheted csak egy napodat-is akaratod szerint. A' magas helyről nagy esetek szoktanak lenni. Házontalanul keresed ott a' nyúgo-

dal-

dalmat, az hól mások a' veszedelmet, munkát, és sokan kárhozatyokat találtak. Nem bátorságos a' fel-adot étek a' Királyok asztalán. Az aranyos és drága kövekkel meg-rakot pohárokkal kőszönik-el a' mérges italt. Menyinvoltak a' Királyok közzül kik magok vérével festették-meg Királyi székeket? A' magas hely, igen sikos, és ott minden bizontalan, és veszedelemmel tellyes. Bátorságosabb az útonjárás a' téren mint a' dülön, a' mint sok azoknak száma, a' kik a' tizteden örvendeznek: szintén annyi az Irigyeknek. A' mennyi az útannad incselkedőknek serege, annyi az ellenkezőknek hozzád való fortélyja. Itt mindenek bártortalanok, és kétségsek! Nem hihecz szolgaidnak nem barátidnak, nem fiaidnak, és semmi közel való Rokonyidnak.

De a' pusztaban építet házadra réa nem ütnek a' gonofzságok. Bataran él a' ki lappang, fenkitől nem fél, a' kitől mások sem félnek.

V. Halátnál egy lovat, avagy egy ebet, a' ki a' több magához hasonlók között királlyá akarná lenni, vallyon a' nevetéstül megtartóztathatnáde magadat? Te méltób vagy nagyobb nevetésre, ha a' több Emberek között azért magasztalod fellyeb magadat, hogy másoknál gazdagjabb és hatalmassabb vagy. Mit kevélykedel te por és hamu? Senki fel nem magasztalhattya magát, hanem csak maga jovaibúl: Micsoda jovaidd vannak pedig ha mindeneiket az Istentől vettél? Nincsen nyilván semmid? hanem csak a' te bűneid. Hogy-ha mindeneiket mástól vettél, adgy annak dicsőséget a' ki azokkal megáldot.

Val-

Vallyon egyk lovat a' másiknál nagyobra becsülénéde azért, hogy több abrakja vagyon; hogy aranyos kötőfékkal, drága kövekkel meg-cziffírazot nyereggel, és s-kofiomos czaffrangal fel-ékesítettet? Semmi-képpen nem, hanem a' mellyik jób, sebefsebben fűt, és a' másikat meg-haladgya. Ugy az Ember ha nem bolond abban nem dicsekedik, a' mi ő benne nem találhatik. De mondanád jőbb vagyok, és másoknál ékefebb természetű. Ha ezt mondod, semmi tisztre nem vagy méltó, mert senki nem érdemel méltó becsülletet, hanem a' jó Ember ki maga dicsőséget meg-utállyaz igaz Nemesség, nem tud fel-fualkodni, és az hól becsülletes élet vagyon, ott alázatoság-is találhatik. A' leg nagyobb méltóság-

E 3

ban,

ban, a' melly alázatosság, leg nagyobb dicsőség.

VI. Esmérd-meg állapotodnak erőtlenségét, s' mérd ahoz testetskédet, s' meg-látod melly fokot találsz a' mellyekért magadat meg-kell aláznod, semmit a' miért kellenék magadat fel-magasztalnod. Meg ne utáld a' Philosophusokat, és a' kik a' föld méréséről való tudományt tanítják, mert az egész földnek keksége, csak egy punctum. Melly rutúl tévelygeasz, ha ez Világot egy punctumban helyhez-teted, és az Uraságokat fok-felé osztozod. A' kicsinben senki nem nagy. Ez a' te földed mellyen olly kevélyen járász, majd reád dől, és semmit abból nem birhatsz, csak a' mit a' te hideg tetemed magának el-foglal. Indúly-meg most, és ebben a' semmiben nagy és örök-

kén-

kén-való palotát épícs. Itt fél-csed fel-gyúllatt haragodat: itt mütassad-meg pompás kevélységedet: itt nyess tágas útat kíván-ságidnak: itt formály vitéz seregeket: itt roppant hadakat rendelly. Mikor fokot bolondoskot-tal, az után későn isméred-meg, melly hivságofok voltak a' méltóságok, és melly csalárdok a' nagy tiszteteknek titulusi. A' mi itt fénlik csak ollyan mint az üveg, mikor fénlik el-törík. A' magas fák fok údókig nevelkednek, egy órában el-dőlnek.

VII. A' kevélységnek nagy csiklandásátul meg-menekedtél, ha lappangasz. Senki magának frís lakodalmat nem indét, sem szolgálival, és jobbágyival duskát nem íszik; hanem kedvesen várt Uri vendéginek gazdag vendég-séget tart. Kicsoda öltöznék bár-

E 4

fony

sony köntösben, hogy abban senki ötét ne látná? Kicsoda foglalt valami étet finum aranyban? kicsoda rakná ki drága kincset pufzta mezőben? A' tisztesség kívánás piacztot szeret, és sohun inkább ki nem mutatya erejét, mint az Emberek dicsireti kőzöt; A' méhecske ha mézet hordott, a' paripa ha jól futot, a' gyümölcs termő fá ha bővön termet gyümölcsöt, mást egyebet senki túllok nem várhat. Az Ember dicséretet kíván, és hogy újal mutatásák, és mindenűt ő felőlle azt mondgyák: Ez Az. De ha figyelmetesebben meg-gondolod, kicsodák azok a' kiktől dicsiretet kívánsz, semmit könnyebben meg nem utálsz, mint a' kőz Nép dicsiretit. Az Emberek hívságofok, és álhatatlanok, kik felől gyakran mondhatod, hogy bo-

lon-

londoskodnak, kik csak nem minden órában magokat esztele-nül kárhoztattyák. Rövid az életi mind annak a' ki mást dicsér, s' mind a' ki dicsértetik, és a' földnek csak edgyik szegeletin törté-nik, melly csak egy punctum: És ott sem egygyez edgyik a' máfikkal, sőt magad sem magaddal. De nagy az, a' kit maradéki dicsérnek, azok tudni-illik, a' kiket nem láttal, és soha nem-is fogsz látni. Miért nem bánod azt, hogy azoktól nem dicsértettél a' kik te előtted éltenek? De gondold halhatatlanoknak azokat, kik rollad emlekeznek, és hogy az emlekezeted-is halhatatlan léfzen: vallyon mit használ néked holtod után? Mit használ éltedben? gyakran ott dicsértettel az hól nem vagy, és az hól vagy gyótródól. Minden dolgoknak arra magok-

E s

ban

ban foglaltatik. Sem azzal nem jób hogy dicsérik, sem nem rosszab hogy nem dicsérik. Vallyon a' Nap fényességéből veszté-el valamit, mikor senki nem nézi? A' fűge veszté-el valamit édességéből, a' virág szépségéből, a' gyémánt tündökléséből, ha senki nem dicséri. A' nagy szívű Embernek jele az, mikor a' nagy Embereknek dicséretit meg-utálja, és a' magájéval meg-elegszik. El-vesztet a' dicséretet, ha kívánod: ugyan-is mi vagyon te benned dicsíretre méltó? Melly nagy a' te gyarlóságod, melly nagy a' nyomoruságod, melly nagy üdvösségednek bizontalansága? Hafzontalan szolgálga vagy, ha mind megcselekszed-is, a' mit tartozol cselekedni. Micsoda orczával mered pedig azt mondani, hogy mindeket meg-cselekedtél, a' mi túlle-

led

led kívántatott. Fély azért hogy belől olyan ne légy, a' minéműnek kívül mondatol, és vigyáz, azzal ne dicsértesél a' mellyért magadnak nem tetszel. Add-meg az Istennek a' mit tölle vettél, úgymint létedet, életedet, és értelmédet, ezek felől néked semmi nem marad, hanem a' bűn. Ha azért semmi vagy, a' femmivel nem dicselkedhetel. Akkor kezdsz valami lenni, mikor meg-isméred hogy semmi vagy.

X. R E Z S E.

Testednek, és érzékenségednek igazgatásáru. Mennyit kell testednek engedned. Meg-kell szemeidnek szabadságát zabozláznod. A' ruhában való czifrázkodás kárhoztattatik.

E 6

I. Ez

I.

Zéletednek, és údvösségednek rendes formáját megtarcsad, hogy testednek annyit agy, a' menyi egészségednek megtartására elégséges. Keményebben-kell tartanod, hogy a' léleknek engedetlen ne legyen. Kell valamit néki engedned, nem szolgálnod. Az étel az éhséget, az ital a' szomjuságot el-ölcsa, és a' ruhád testedet az hidegtől, és az házad Egi háborutól meg-óltalmazzon, egyéb jovaidról mellyeket a' fok haszontalan munkád ékekségedre adott, egy keveysé várákoddal, és fély, mert lelkednek ezek által kézfizenek lest. Semmi tisztelést nem érdemel az, ki testét hizlallja, és felettéb óltalmazza. Nagyob vagy te, és na-

nagyobra születettél, mint hogy az testednek rabja légy, melynek nem kellenék bizonyára másképp gondgyát viselned, mint lelkednek és szabadságod békójának. A' jámbor, és okos Ember úgy viseli testének gondgyát, mint ha nem azért élne, hanem hogy a' nélkül nem élhet. A' test a' Léleknek eszköze. Micsoda mester Ember volna pedig az, a' ki mesterségét az eszközökért el-hadná. Igen ostoba elméjű az, a' ki, hogy testének kedvét keresheffe azért nyúghatatlankodik.

II. Mint hogy az halál az érzékenységeknek az ajtaján megyen a' lelek házában, igyekezzél hogy azokat a' földi élettről a' menyekre által vihesd, és azoknak a' dolgoknak figyelmetességéről, mellyekben szokták magokat gyakorlani, lassan lassan el-ronthas-

fad, hogy az világi jóknak gyönyörűségében el ne merüllyenek. Az érzékenységek arra valók hogy szolgállyanak, ne parancsollyanak. Elsőben a' szemeidnek szabadságát zabolázd-meg a' mint mindenedet mindgyárt meg-lát-nak, mindenednek képét az elmében bé-bocsáttyák, és fok úndok vétkeknek magvát a' kívánságban bé-hintik, ha erős óltalom a-lat meg nem őriztetnek. Ha a' külső látáfnak igazságát a' belső tisztaság követi, mindenűt az Istennek nyomdokát meg-látod: és mint hogy az Istent az ő alkotmányiban meg-tanultad tisztelni, ezekről könnyen az Isten felől való elmélkedésekre, emelheted szivedet. A' cziffrán fel-ékesített Afzszony nem egyéb bujaságnál, soha reá ne szegezzed tekintésedet, mert el-kell veszned. Komédiákra,

diákra, tánczokra. és szemtelen játékokra ne fordítsad szemeidet, mert el-fordittya elmédet, és olly ártalmas gondolatokban keverik, hogy az égre fel ne emelheffed. Az hol a' szemeid bújdosznak ott bújdoszik a' szived-is.

III. Az hallás olly érzékenység, melly által, az igazságnak és bölcseségnek tudománya, mint valami ajtó által Embernek elméjében bé-mégyen. Zárd-bé füleidet, hogy az igazság helyet hazugság, és a' bölcsesség helyet bolondság ne hasson szivedben. Dugd-bé azokat a' zúgolodásfok-ra, süttogásfokra, és rágalmazásokra, dúgd-bé az hivalkodó szókra, és minden olyan szóllásra, melly lélek üdvéfégre nem szól-gál. Mint a' ki a' musikát meghallotta, ha onnét megszűz meggyen-is az éneknek nótáját, és

győ-

gyönyörűségét füleiben védzi :
 úgy a' rosz beszéd, ha mindgyárt
 nem árt-is, mind-azáltal, annak
 magvát szivedben hadgya; melly
 ott marad, és a' gonofzságra ki-
 csirázik. Annál gyakrabban hal-
 lod az Istent szivedben szólnani,
 mennél ritkábban hallod az Em-
 bereknek szóllásokat. Minden
 mesterséggel csinált illatozó ke-
 net, Afzfzonyt illet, és a' kinek
 rosz hire vagyon. Azért meg-u-
 tálván a' rosz illatot, azon igye-
 kezzél, hogy jó magad viselésé-
 vel mindenek elót, gyönyörűsé-
 gesen illatozzál. A' szád izinek
 érzékenységet pedig bőjtőléssel,
 és józansággal fanyargassád. Az
 Illetést, vereséggel, cilitiummal,
 kemény és darabos ágyon való
 hálással. Jobb testedet fanyargat-
 nod, és meg-tartóztatnod, mint
 ártalmas nyájasságokkal, mind
 testedet,

testedet, és lelkedet örökkén el-
 vesztet.

VI. Mint hogy testednek kül-
 ső maga viseléséből, és tisztaságá-
 búl, lelkednek belső állapottyaki-
 látczik, távúl legyenek tülled a-
 zok, mellyek a' gonofzságok, és
 a' fel-háborodot szivnek jelei
 szoktak lenni. A' kik hajdan a'
 Pogányok között bölcseneknek
 mondattak, meg nem engedték,
 hogy valamely jó erkölcsű Em-
 ber csak az újat-is ok nélkül fel-
 emelte volna. En tülled ennyi tö-
 kélletességet nem kérek, hanem
 azt kívánom, és parancsolom,
 hogy a' fok csácsogástúl, szem-
 telen játékoktól, és feslet életű
 Embereknek tárfalkodásátúl ma-
 gadat meg-vonnyad, magad visé-
 lésében, kezeidnek, lábaidnak,
 esendőségét, és köntőfednek csi-
 nofságára úgy vigyáz, hogy sen-
 ki

ki benned meg ne botránkoztassék. Sokat cselekedhetünk tisztességeffen, melyeket nem nézhetünk tisztességeffen.

V. Mezitelen teremtetett Istentől az Ember, és meg nem pirult : mert szemérmetségét nem ismért ; de minek utánna vétkezet, és ártatláságának ruhájatul meg-fosztatott, mindgyárt magának bé-fedezésére ruhára volt szüksége. De a' mit régenten az Isten büntetéért adott, most mindnyájunknál becsületre változott. Öltözetet keresünk, nem a' mellyek bé-takarjanak, hanem a' mellyek cziffráznak, a' mellyek mások szemének és bújaságoknak tetczenek. A' sziv gondolattjának czégére az öltözet. A' cziffráásnak, és a' testnek fel-ékefitésére való gondviselés, Afzszony-ember elméjéhez

hez illendő dolog. Meg-szégyenled a' külső öltözetet, ha meg-gondolod mit fedez-bé. A' kinek belső öltözeti a' jószágos cselekedet, nem gondol a' külsővel. A' jó erkölcs czifrázás nélkül örvendez, ha valamit akar sz ahoz adni, annyival kisseb. Az Embereknek hívsága az, a' testet bársony ruhában öltöztetni, és a' lelket búzzal meg-tölteni. Némelylek lánccokkal terhelik-meg magokat, de ha aranyból valók azok, a' szolgalatnak gyalazattjátul nem felnek. Vannak, kiket az arany meg nem kötöz, hanem meg-szegez, mikor fűleiket meg-fúrja, mellyen fűg az arany fűggő, és gyakran minden örökségek. Es a' mellyek régenten büntetésért adattak, most becsületben tartatnak. Többeket látcz, kik szorgalmatosabbak fejek fel-cifrázá-

rázásban, mint üdveségeknél keresésében. Így erőt vettek az eszteleneknek el-fordult itelektől, hogy azzal vélik magokat ékefésbnek lenni, a' mit lábok alá kel-lenék tapodni. Annakokáért ne legyen a' te öltözeted pompára, hanem szükségedre való, nem ke-vélységedre, sem kiffebségedre való, hanem állapotodhoz illen-dő. Ha szintén arannyal, és drá-ga kővekkel ékefited-is magadat, de az Isten ékefítése nélkül rútot, és ocsmányt vagy. Ez az ékefség, mindenkor meg-marad, melly nem az halandó testet, hanem a' Lelket ékefíti. Nem okos kíván-ság, a' ganéjt meg-aranyozni.

XI. R E S Z E.

A' nyelvnek őrizetiről. Melly érdemes, és melly nehéz legyen. A' beszédben mit kell meg-tartanod, és mit távoztatnod. Másoknak rossz nyelvét mi-képpen kell szenvedned.

- I. Nnyit ér az Ember nyelvének őrizeti, hogy annak meg-őltalmazására nagyobb szorgalmatosság kívántatik, mint az maga szemefényének meg-tartására: mert az halál, és az élet a' nyelvnek kezében vagyon, Prov. 18.v. 21. A' ki azt meg-hem tartóztathattya, a' kerítés nélkül való meg-nyert Városhoz hasonlítottatnak, mert Istennek kiváltképpen való malasztya nélkül

kül alig szelidítették-meg. Igaz, hogy az Ember meg-szelidítheti az Oroslánt, a' Bikát, a' Medvét, de a' nyelvét senki meg nem szelidítheti; mert az Embernek természetivel születik a' csásógás, hogy valamit elméjével megfog avagy meg-kiván, nyelvével mindgyárt ki-mondgya: mert a' nyelv szomszédgya az agya-veleinnek, a' szája a' fantáziának, hogy a' mit ez meg-gondol a' szájában alá folyon, és szóvá változzék. A' természet tanította arra, hogy a' nyelvnek szükséges az őrizet: mert a' fogakkal, és ajakkal, mint két erős bástyával bé-sánczolta. A' mint pedig a' jó kenetnek illattya, ha a' szelenczének száját, mellyben vagyon, jól bé nem csinállyák, hamar el-enyészik: úgy a' Léleknek ereje-is, ha szát nyitva tartod, csak hamar el-szelyed.

lyed. Roszszúl vigyáz magára, a' ki nyelvére szüntelen nem figyelmez.

II. Minden beszédben okos légy; és a' mi a' nyelvedre jön, mig jól meg nem fontolod, szádból ki ne bocssássad. Fufs-el a' két szinútúl, és a' kettős nyelvútúl, és elmédnek értelmet világossan, és homály nélkül ki-magyarázzad. Adot Isten néked szólásra való tehetséget, hogy a' mit szóllasz, tisztán, és igazán ki-magyarázzad. Mikor valamit akarsz mondani, elsőben tanátsra vegyed magadban, ha nem haragból, avagy más mértékletlen indulatból származiké, és addig magad-bantarcsad, mig a' rosz indulat benned meg nem csendesedik: egyébaránt ollyakat találsz mondani, mellyeket az után megfogsz banni. Könnyű léfszen az halga-

halgatás, ha a' te szivedet semmi fel nem háborította, ha tiszta, és Istennel edgyező léfzen. Nem lehet, hogy elmédben mást értheß, és beszédedben mást. Ha az elméd egészséges, józan, és rendes beszéded-is igaz, és helyes léfzen: Ha pedig az el-fordúl, és meg-bódúl beszéded-is vétkes léfzen. Valaki belől minémű, az ő beszéde meg-mutattya.

III. Semmi beszéded ne legyen hivalkodó, a' mint meg-választod a' mit egyél: úgy meg-válaszszad a' beszédet-is. A' falatot mellyet a' szádban téfsz, meg-vizsgálod; miért nem a' szádból kibocsátot szódat, melly sokszor a' te cselekedeted között nagyob versengéseket szerez, mint az étel a' gyomorban. Szokjálához, hogy magaddal többet beszélsz mint másokkal. A' bölcsék köz-

zül sokan meg-bánták, hogy szólottak; hogy halgattak, azt meg nem bánták. Az oktan állatok között azokat itillik bölcsesbbségnek, a' mellyek nem szólnak. A' csácsogás, a' gyermekeknek tulajdonittatik, és az Aszfonyoknak, kikben okosság-is keveseb találtatik. Nincsen abban semmi jószág kinek szájából csak hívság, és haszontalan beszéd származik. Ha az Istent szereted, ha üdvösségedet szomjúhozod, néked minden beszéded az Istentől, a' jó cselekedetről, és a' tökéletességről legyen. Nem tud a' szeretet hazudni, és bé-fedezést sem kíván. A' ki mit szeret abban örül, és a' kinek mi nagyon szívében, nyelvén-is gyakran azt forgattya. Talám azért nem szólnak az Isteni dolgok felől, hogy még ki nem tisztultál a' gonoszságnak

sígnak seprőjéből. Ehez járúl az-is, a' ki ritkán elmélkedik, és olvas, azok felől mellyek a' lélek üdvességére néznek, ez az oka, annak-is mikor ilyen dolgokról akar szíj szólni, beszédedben megfogyahtozol. *A' szíj, a' szívek bölcségéből szól*, Luc. 6. v. 45.

IV. Az Emberek gyülekezeti-ben, csak nem minden beszédek mások életéről, erköltséről, és foglalatoságiról szokotlenni. Annyi bírja, vagyon mindeneknek, a' menyit a' Városban a' fő. Alig vagyon csak egy-is a' kinek szémei házánál maradnának, többire minnyájan vakok vagyunk, a' magunk vétekeinek meg-választására, a' másokéra igen szemefélek. Felebarátunk gyalázattára fűleinket nyitva tartjuk, dicsiretíre nem-is sajdítunk. Ez a' vétek mennél közönségebb, annál szor-

szorgalmatossabban kell el-távoztatnunk. A' magad vétekeivel elég dolgod vagyon néked, fedd-meg magadat azokról, és jobbies-meg. Magadnak s' másoknaknak-is titkát, mellyek nálad-is tisztet szírint titokban vannak, senkinek ki ne mondgyad. Sokakkal történt, kik mikor mások titkát szírtelenül ki-nyilatkoztatták, vezízedelmes akadályokban keverték magokat. Mind egy, akar foknak, s' akar csak egynek mondgyad. A' beszéd edgyikről könnyen a' másokra terjed, és ettől mindenekre. Ez a' könnyeb-ség kiváltképpen abból származik, hogy kelletinél tovább nyújtjuk beszédinket, és olly édesdeden, hogy lassan lassan mint egy meg-részegéti elméinket: azért semmi titok nem maradhat olly rejtekben, hogy ki nem tud-

123 MENYBEN VEZETŐ
dödgyék. Emez néked az ő tit-
kát meg-mondgya, te ő néki: de
te talám meg-tartod az ővét, ő
pedig valakit elől utól talál, min-
dennek ki-befzélli: és noha nyil-
ván senki nem tudgya, mindazál-
tal titkon mindeneknél tudva lé-
fzen. Azt mondod talám, az Em-
bereknek nyelvek másoknak fű-
leiben mind addig repűlnek, mig-
len a' titkok ki-nyilatkozzanak,
és közönséges hirr é változzanak.
Valami rossz vagy on ez világon,
avagy a' nyelvtől született, avagy
a' nyelv által el-hirefedett. Azért
vesd fontra minden szovaidat, és
a' szádban zabolát, és semmit ne
szóly a' mi nem jobb az halgatás-
nál. Dicsireteflébb a' szoban va-
ló mértékletesség, mint a' pénznek
meg-kiméllése. A' ki a' pénzt té-
kozolgya, noha magának árt, de
másoknak használ: a' ki pedig
szavát

K A L A U Z. 124
szovát tékozolgya, mind magá-
nak, s' mind másnak árt. Az I-
stenséghez közellyeb jár, a' ki fo-
kat tud hallani, és keveset szól-
lani.

V. Senki nincs a' kihez a'
nyelv hozzá ne férkezzék. Nem
a' föld határának Fejedelmi, kiket
az hatalom, a' félelem kívül hely-
heztetett: Nem a' szentséggel
tündöklő Férfiak, kiket az ártat-
lanság a' szólastól meg-mentett:
maga a' Christus sem távoztat-
hatta-el, ez Világon az Emberek-
nek nyelvét. Ezeknek példájához
képest ébrezd-fel a' te szénvedése-
det. A' jószágos cselekedetnek őszto-
nőzője a' rágalmazás, és zabolája,
hogy az útról senki el ne tévelet-
hesék. Nincs a' vétkek között
fellyeb való, mint a' nyelvek itéle-
ti alá vettetni. Mikor valaki rossz-

szól szöll felölled, arra tanít, mit kell el-távoztatnod. El-akarodé a' mérges nyelvnek marását kerülni? utáld-meg. Senki sebben nem eset mikor halgatót, többet tulajdonítván a' Jámorok itéleti- nek mint a' gyalázók nyelve- kedésének. Keveset használ má- foknak te felölled való itéleti. Bel- ső tanúd bizonyosabb néked a' te lelked-isméreti: kérdezd-meg ő- tet, és higgy ő néki. Micsoda utá- latosabb mint az esztelennek ité- letitől függeni, és a' maga becsül- letit a' mások beszédiben hely- heztetni? Akár mit mondgyanak mások te felölled, jónak kell te- néked lenned: nincs külföldben, mint-ha aranynak avagy smarag- dus drága kőnek mondanának. Akár mint mondgyanak mások engemet aranynak, és smaraduf- nak, meg-kell nékem belső jósa-

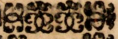

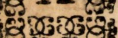
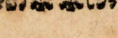
gom-

gomnak külső színet-is tartanom. Ha valaki a' forrás kútát gyaláz- za, vallyon meg-szűniké azzal a' viznek ki-forrásátúl? Es ha va- laki abban sárt vét nemde nem mindgyárt el-mossaé, és el enyé- szik? Így néked sem kell elméd- nek csendes állapotját meg-há- borítanod, ha szintén a' roz- nyelvűek téged gyaláznak-is. Kevés bőcsület, minden hirre mindgyárt meg-indúlni. A' cse- csemős gyermekek Attyoknak szájokat meg-útik, Annyoknak hajokat meg-czibállyák, emlőjő- ket meg-harapják, orczájakat meg-körmölik, mindazáltal a' Szülék ezeket el-szenvedik, mert gyalázattokra nem cselekefzik. Annakokaért valaminémű ked- vek vagyon a' szüléknek gyerme- kekhez, hasonló kedved légyen néked azokhoz, a' kik gyaláz-

nak. Ha te magadat egyfzer úgy meg-alázod, hogy boszszú állásra fel nem indulsz az ellen, a' ki téged meg-gyalázot, útet meg-bőcsülyyed : mert szükséges hogy attúl tiszteltesél, a' kitől meg nem gyalasztattál. Mindenkor bóldogtalan léfesz, ha azt véled hogy mástúl meg-utáltathatol.

XII. R E S Z E.

A' belső érzékenységekről. A' vélekedésekről való gyakorlások. Elménket jó gondolatokkal kell be-töltenünk. A' testi érzékenységeknek, és rosz indulatoknak meg-zabolázása. Erről való külömb-féle parancsolatok.

I. Bölcseség kivált-
 A képpen ezen a' far-
 kon fordul, hogy a'
 te el-

te elmédben olyan vélekedés ne útközzék, melly a' természetteddel és okofsággal ellenkezzék. Annakokáért mindeneket hátravetvén, a' *phántasia* vagy elme képzések indulatinak ellene kell tufakodnod, mint a' *Dialecticusok*, a' bölcselkedők csalárdsága ellen. Meg-hólt a' fiad: Az nincs a' mi hatalmunkbá, és nem-is volt rosz. Az Attya örökös jószágából fiát ki-tagadta : Ez-is mint hogy nem a' mi akaratunkbúl függ, nem rosz. De azt nehezen szenvedte: Ez a' mi akaratunkban állot, azért rosz. Erőssen szenvedte. A' mi akaratunkban vagyona' jó, és a' gonosz. Ha magadat ezekhez szabod, elő mégy dolgaiddban. A' te barátod a' Tömleczen vetetett: mi történt? Semmi, hanem hogy a' tömleczen vette-tett. Magátúl pedig ki-ki azt

veti utánna: Roszszúl történt szegénynek állapattya. Jobbics-meg vélekedéfedet, és mindenek megcsendefednek. A' mint a' megdühödöt Embert meg-szokták költözni, hogy másnak ne árcson, úgy a' *phánfiát* meg-kell zabozlázni, hogy az hamis vélekedésekkel el ne nyomja az elmét. Ez mint a' fene bestia el-lopja magát, és az hól akarja ott szabadon vándorol, csácsogó, virgancz, nyughatatlan, új hirtet hordozó, és az igazságot meg nem ismérő. Ebben szorgalmatoskodgyál, hogy ezt meg-tarthassad, egyben költözheffed, és szegezheffed, hogy a' te gondolatid vélekedésektől ne fügjenek. Valami elmében kívül vagy benned, nem tartozik az te hozzád.

II. Valami elmében tűnik, hogy arról gondolkodgyál, szorgalma-

galmatossan meg-vísgálljad, mi csoda természettel bir, tulajdon-sági minéműek, vége mire czéloz, és mi hafzna vagy: Te hozzád tartoziké, hatalmadban vagyóné, vagy nincsen: Egyébarant semmi helyt ne adgy néki, hanem tehetséged szertint ellene tusakodgyál. Az lsten ki benned vagy, és szivednek titkát vísgállja, mindeneket világossan lát, és semmi nincs olly el-rejtett titkod, hogy az ő szemei előtt nyilván ne legyenek. Meg-lássad, hogy ő előtt ollyat ne forgass elmédben; mellyet becsülletes Ember előtt szégyenlenél ki-mondani. A' te gondolatid csendeffek legyenek, együgyűek, és minden véték nélkül valók. Ollyanok legyenek, hogy ha véletlen tölled kérdenék, mit gondolsz, minden szemérem nélkül ki mernéd mondani.

dani. Szégyen azt gondolni, a' mit szégyen befzélleni. A' rosz gondolatoknak elmédnek füleit bé-zárod, ha mindenkor jóban foglalod.

III. Semmi nincs lelkednek ártalmaflabb, és semmi úgy nem ellenkezik vélle, mint a' testi kívánságok, mellyek az oktalan álatokkal egyenlők. Ez minden vétkeknek, és fogyatkozásoknak forrássa, és eredeti. Ez az ellenség, a' kitől mindenkor kell fél-
ned, és ellene szűnetlen kell harczolnod, míg az okoságnak birodalma alá hódithassad. Nincs itt semmi nyugodalom, nem adatik itt semmimulatság. Vég nélkül, s' mód nélkül kell harczolnod: mert ellenségednek sem vége, sem módgya nincs. Teben-
ned lappang, sőt magad vagy, magadnak ellensége, és hatalma-
ma-

massabb mint Xerxes Királynak Tabora. Magadtúl óltalmazd lelkedet. Erősebb vagy, ha magadat meg-győződ, mint ha várakat vérszész. Nem kívánom, hogy rosz indulatidat meg-törjed, és semmivé tegyed, hanem hogy azokat tudgyad igazgatni. Eleget tészen az okosság, ha azokat megcsendesíti, és igazgattya. Hamisfak voltak a' *Stoikusok*, kik a' testi indulatokat, mint ha mind roszszak volnának, úgy meg-gyalázták. Nem rosz, sem haszontalan a' természetnek indulattya. Meg-fosztya a' természetet a' jó erkölcs-
től, valaki azt minden belső indulat-
túl meg-fosztya. Semmi győzedelem nincs ott, az hól semmi harcz nincsen.

IV. Bizonyára nehéz tufakodás ez, és kétséges itt az harcz: mert az indulatok velünk szűlet-

tetnek, az okosság pedig, fok esztendőkkal következik utánna, mikor már azok uralkodnak, és az akaratakadály nélkül engednek, a' jó szin alatt meg-csalaftatván: mind addig mig az okosság fok údók után, maga kárával meg-tapasztallya azokon való birodalmának igazságát, és kegyetlenségek ellen kezdgyen harczolni: A' természetnek pedig első indulati, noha nem ártalmafok, még-is nagy figyelmeteséggel kell vigyaznod, hogy mihelt eszedben vészted, mindgyárt az okossággal meg-zabolázzad. Könnyebb az első indulatoknak ellenállani, mint ha meg-erősödnek, zabolán hordozni; Rövid údó alatt, lelki csendeségedet megnyerheted, ha minden történetekre olly figyelmetes lélsz, hogy minek előtte meg-törünnének.

nek. Az ellenség téged kézfzű tálllyon, késő a' veszedelem után orvosságot keresni. Akkor keveset cselekedni, és szollani tanúld-meg: mert ha azok közzül a' mellyeket szóllasz, és cselekezel, ki-vészted a' mellyek nem szűkségsek, kevessebb fel-háborodást érzel. Ne mongyad semmi az, és semmit nem árt, mert noha legkissebbnek látczik, de legnagyob a' jószágos cselekedetnek, és a' tökéletességnek kezdetiben.

V. A' régi ember, a' bűnnel meg-ferteztetett Adámnak magvábúl vészti eredetét, ki felől ha úgy gondolkodol, mint valami élőfa felől, ennek gyűkerit, a' maga szerezetinek mondhatod; a' tökéit, a' gonoszra való hajlandóságoknak: az ágait, a' fel-háborodásoknak: a' leveleit, a' gonosz szokásoknak: a' gyümölcsseit, azok-

zoknak a' gondolatoknak, szölla-
foknak, és cselekedeteknek, mel-
lyek az Isten törvényével ellen-
keznek. Annakokáért hogy a'
gonosz indulatnak ágai gyümöl-
csözéfre ne indullyanak, tégy fej-
fzt a' gyűkerére, és a' magad rosz
szereteteddel vágd-ki. Ha ezt ki-
vágod, az első Ember ártalmas ki-
vanságinak magzatit egy csapás-
fal ki-vágtd. Le-vágod pedig,
és gyűkerestül ki-irtod, ha maga-
dat meg-utállod, ha magaddal
bizonyossan el-hiteted, hogy eze-
rek közzül te vagy edgyik, a' ki
semmi kíváltképpen való áldással,
nem vagy fel-ékesítve, és minden
bölcsétségűt, és jószágos cseleke-
detektől meg-fosztatott: hanem
félz az Emberektől meg-utáltat-
ni: ha magad vigasztalását, és
hasznát nem keresed. Meg-tar-
tod

tod magadat, ha jól gyűlölöd: el-
veszted, ha roszszúl szereted.

XIII. R E S Z E.

*A' szeretetről. Ennek micsoda
a' természete, oka és gyümölcse.
Annak orvosságáról. A' gyű-
lölségről némely intések.*

I. Szeretet, a' jó-
ban való meg-tet-
zés, és az Ember
szívében való első
bé-öltés, melly a' kívánságot fel-
indittya, hogy a' meg-ismért jót
szeresse. Ehez ragaszkodik az e-
gész Világ, a' ki ezt meg-győzhe-
ti, melly a' belső indulatok közöt
első helyt foglal magának, a' több-
bit könnyebben meg-hódíthat-
tya. A' jó szeretet oda czéloz, az
honnan eredetit vette; a' jóhoz
járul, mert a' leg nagyobb jótúl
szárma-

származik. Vissgáld-meg életedet, és vedd mértékre szivedet. Vigyáz a' *szeretetre*, és meg-látod mellyik hatalmasabb: mert a' mellyik, a' szeretetnek serpenyő-jét meg-nyomja, az a' te Istened, és b'lványod, a' kit tisztelsz. Azért parancsolta Isten, hogy őtet, tellyes szivedből szereffed, előba-karván el-foglalni elmédnek kívánságát: mert a' mit tellyes szivedből szerez, azt úgy imádod, mint Istenedet.

II. Kinszerittetel a' szeretetre, a' jószágon és szépségen kívül, a' jó erkölcsöknek, és szived indulatinak egymás között meg-eggyezésiért. Ismét külső Nemességédért, serénységédért, tudományodért, és több más ezekhez hasonlo testi, és lelki ékességédért. Maga a' szeretet *Magnesse* a' szeretetnek, melyhez ha a' jó tétér
mé-

mények járulnak, kinszerittetik a' szeretetet meg-fizetni, a' ki nem akart a' szeretetre fel-indulni. Vannak ezeken kívül egyebek-is, mellyek természet szerint a' szeretetet gyúllasztják: mert a' kinek lelke világosabb, a' kinek szive mélyebb, a' kinek vére elevenebb, és a' kik csendesebb, és kegyesebb természetűek, a' szeretetre-is hajlandóbbak.

III. Nagy hatalma vagyon a' szeretetnek, a' szeretet szeretőjének formájában változtattya. A' szeretet, mint valami magátul való ki-menetel, mint valami szarándokság: mint szabad akarat szerint való halál. Magátul el-távozót, valaki mást szeret; magával semmit nem gondol: semmit maga hasznáért nem cselekeszik, sőt ha szeretője őtet bé nem fogadgya, sohul nincsen maradása.

Oh

Oh melly boldogtalanúl szeret, a' kiaz Istent nem szereti! mert nem eggyezhet annak szeretetiyei, a' ki a' földieket szereti, mellyek a' lelket meg nem elégíthetik, mivel meg-határozottak, hivság, és halál alá vettek. A' ki pedig az Istent szereti, az Istenben lakik, és meg-szűnven magában élni, abban él a' kiben mindenek élnek, ki egyedül a' mi célunk, és meg-változhatatlan jönk. Az Emberi szeretet erőszak-tévő, és keferű: az Isteni szeretet pedig mindenkor alázatos, és csendes; Emefzt kinozza a' bal szerelem; ebben semmi irigység nincs; emez mástól félti szeretőjét: ez azt kívánja, hogy az ővét mindenek szeressék. Annakokáért ha magadat szereted, szeressed az Istent-is: mert hogy őtet szereted néked hasznos, nem ő néki. Az Ember

meg-

meg-változhatik, és el-veszhet, az Istent te soha el nem vesztetted, ha magadtól el nem űöd.

IV. Hogy a' szeretet, mellyel barátodat szereted, igaz legyen, végy-el tölle minden okokat mellyekért őtet, Emberi mód szerint szerethetnéd, úgy mint elmésségéért, nyájasságáért, hozzá való hasonlatosságaért, hanem csak azokat keresed ő benne, mellyek az ájtatóságban, és a' szentségben fundáltak. Veszedelme a' jószágos cselekedetnek az a' szeretet, melly Platonak tulajdonítatik, hogy a' testi szépségből, a' lélek, az Isteni szépségnek elméledésére emelkedhetik. Az ékes ábrázatnak tekintése az illetésnek kívánságára indította, és a' mi a' szemből ki-megy, akar világosság legyen, s' akar valami nedvesség, az Embert meg-lágyította és el-

el-vezti. Jobb Embernek lábával meg-tántorodni, mint szemeivel. De a' szeretetnek orvosági legg nehezebbek, mert ha fanyargatod inkább szorít, és ha kezdetinek eleit nem vészéd, lassan lassan úgy beléd csúsz, és előb fel-gyúllaszt, mint a' szeretetről tanácsot indicz. De ha kezdetinek ellent állasz, könnyen meg-orvosolhatod. Más féle dolgokban-is foglallyad el-médet, mellyek gondot szerezzenek, és a' szeretetről el-vonnyanak. Akkor testedtől minden gyönyörűséget el-kell távoztatnod: mert semmi hamaréb meg nem elevenedik mint a' szeretet, melly ha egyszer erőt vehet, olly álhatatossan fog gyötreni, hogy csak lassu orvosággal, idő mulással, és szeretetdől való el-válással szabadúlhaczmeg, akkor mikor el-fáradván, magától el-aluszik,

foka-

fokakat orvoslot-meg a' szemérmetség: Mikor őket mindenek újjal mutatták, és mikor a' kőfőségnek csufjai lőtenek, akkor kezdték meg-utálni rosz cselekedeteket: akkor gondolták-meg melly nagy gyalázatban és veszelemben forganak, és melly nagy büntetésre kötelezik magokat. Másoknak az használt, hogy jol meg-fontolták, mennyi sok gonofság, és alkalmatlanság következik a' Világi szeretetből. Végre használ, ha azt a' szeretetet az Istenre, a' jószágos cselekedetekre, és az örökkén való jutalomra fordítod, mert ezek méltók igaz szeretetre, hogy a' rosz szeretetet ez el-űzze, és az Embernek nemes szíve a' földieknek alá való szeretetivel szégyenlye magát meg-mocskolni. A' gonosz szeretettől meg-mocskolódik a' jó erkölcs.

V.

V. Mindeneket a' természet a' fzeretnek lánczával őszve kötözött. Ez kinfzeríti, és őszve foglallya a' csillagokat az Egen; A' madarakat a' levegő égbén; a' barmoknak fokaságát a' mezőben; a' juhoknak nyáját az halmokon; a' vadaknak feregét az erdőkön. Ezek között való edgyeséget pedig csak az egy gyűlölség szakasztja-el: mert a' mint a' fzeretet az edgyezésre szolgál, úgy a' gyűlölség az el-váláfra. Erre az indulatra könnyen hajolnak a' felénkek, tűnyák, és a' gyanakodók, kik minden-felől félnek a' kártól. Vannak olyanok-is, kik úgy szűlettek hogy mindeneket gyűlölnek, és mint a' vér szopó madarak magok sötétségét-is gyűlöllik. Ha ilyen természetű Ember találkozik elődben jűni, ne légy hozzá gyűlölséggel, hanem

légy

légy fzeretettel. Mint a' játékra rendelt helyé, el-kerülöd hogy veled jádzó tárfodat haragra ne indítsad. Így cselekedgyél tellyes életedben, mikor valaki veled ellenkezik, gyűlölség nélkül távozzal-el tőlle. A' gyűlölséget pedig így csendesítheted-le, ha abban a' kit gyűlölsz, valami fzeretetre való jőt gondolsz lenni. Nem léfzen benned semmi gyűlölségre való hely, ha ő felőlle mindeneket jóra fogsz magyarázni. Ofztán a' gyűlölséget arra kell forditanod, a' mi meg-érdemli, úgy mint a' bűnnek utálatossága, és az örök kárhozat. De te máfra fordítod: mert, nem annak ártasz, a' kit gyűlölsz, hanem magadnak, és magadat vesztel-el. Mert ha parancsolatod tartya, hogy ellenségedet-is fzeressed, kit kell gyűlölñöd? ki-kell kötözñöd minden törvényes

G

hely-

helyről hogy olyat találhass, az
hol valakit gyűlölhess. A' termé-
szetrendi kívül vagy on a' gonosz-
ság, melyet szabadon gyűlöl-
hecz Hogy ha pedig Ember az
a' kit kell gyűlölnöd, senkit nem
úgy, mint magadat: mert senki
néked többet nem árt, mint te,
magadnak.

XIV. RESZE.

*A' kívánságról, és annak el-
távoztatásáról. Mit kell kíván-
nunk, és mit kell el-távoztat-
nunk.*

I.

Oldog az, a' ki az
Isten alá veti ma-
gát, a' ki semmit
felettébb nem ki-
ván, a' ki magát minden dolgok-
hoz alkalmaztattya, a' ki azt
mondgya: akaré az Isten engem
egészséggel meg-áldani? akaré
nyava.

nyavalyával látogatni? akaré
hogy gazdagsággal, vagy sze-
génységgel bővülködgyem? a-
karé hogy erről az helyről máso-
vá mennek, vagy itt hallyak-
meg? Mind kettőre kész vagyok
Ha egyszer azt mondog: mikor
mégyek amoda? mikor birom a-
máshoz? nyomorúlt léshesz: Mert
ha azt kívánod, a' mi te kívülled
vagy on, szünetlen való szorgal-
matossággal gyöttrődöl, és mint
valami mesterséges golyóbison,
mindénkor még, de soha végére
el nem érsz. A' te hatalmad alatt
vannak vélekedésid, gondolatid,
belső indulatid, és minden csele-
kedetid: hatalmad kívül vannak
tested, gazdagságod, dúcsófsé-
ged, méltóságos tisztteid, és vala-
mit magad nem cselekezel. A-
zokat senki tölled meg nem tilt-
hattya, sem meg nem gátol-
hat-

hattyá: Ezek idegenek, és akadályok alá vettettek: azért semmiképpen ezeket ne kívánniad, avagy csak, úgy tudgyad, hogy mások akarattjától függenek; és sokáig nem birhatod, mert azoknak állapattya azt kívánnia, semmi külső dolgokat nem méltó kívánni: *mert el-mulik e' Világnak ábrázattya*, 1 Cor. 7. v. 31. Ha Kivánságidnak mindenek megfelelnek-is halálodkor, mindeneket kedved ellen, és szived fájdalmával el-kell hadnod. Tekéncs magadban: benned vagyon a' jónak forrása, mindenkor foly, ha mindenkor áfod.

II. Ebben az egyben vólt némely hajdani Philosophusoknak bölcsesége helyheztetve, kik a' szérécsének birodalma alól ki-verekdvén, a' sok testi sanyargatófok között perlekedést indétottanak,

nak, a' Bóldogságról: mert mikor az Embernek Istentől nékik adatott hatalomról, gondolkodnának, magokkal tellyességgel elhitették, hogy gondolattyok, és belső indulattyokon kívül, egyéb semmi nem tartoznék hozzájuk, azért a' külső indulatokó vót birodalmokat, csak a' gyakor elmélkedésnek tulajdonították, és nem ok nélkül dicsekedtek, hogy csak ők vólnának gazdagok, hatalmasok, és bóldogok. Szükséges pedig ennek meg-nyerésére, a' szűnetlen való elmélkedésnek gyakorlása, hogy a' te kívülled való dolgaidat, mellyek téged nem illetnek, meg-tudgyad utálni. Ha ezt véghez viheted, soha nem bánkodik a' külső tiszteteknek meg néyerésin, a' mint né bánkodik azó, hogy a' Tatároknak nem vagy királya, vagy a' repülésre hogy nin-

csenek szárnyaid. A' mi, hoz-
zánk nem tartozik, nincsen arra
semmi gondunk.

III. Ezzel a' zabolával kell ár-
talmas kívánságodat meg-zabo-
láznod, mellyeknek ha véget nem
vetcz, soha telhetetlen kívánsá-
god meg nem elégedik; és vala-
mit néki gyűjtesz, azzal kívánsá-
god meg nem elégedik, hanem
csak gerjeszti, és neveli. Semmi
ital meg nem elégitheti azt, a' ki-
nekbelső részei égnék, mert nem
szomjuság az, hanem betegség.
Ugy történik azoknak dolgok,
kik kívánságokat az okoságra
nem vonnyák, melynek bizonyos
határi vannak; hanem a' gonosz-
ságra, és bujaságra, kik meg-fog-
hatatlanok, és vég-nélkül va-
lok. Semmi alkalmatlanságot
nem szenvedcz, és semmi jóvaid
nélkül nem léfesz, ha a' termé-
fzet-

fzetnek határában tartod maga-
dat. Ha pedig mód-nékül bővöl-
kődöl, a' fok kincs közöt-is fze-
gény léfesz, a' kívánságnak so-
ha semmi nem elég: a' természet
kevéssé-is meg-elégzik.

IV. Emlekezzél-meg, hogy
ebben az életben úgy kell maga-
dat viselni, mint a' vendégség-
ben, az hol mikor az éték-fogó az
étékekkel megyé, csendessen vészéd
ha melletted el-megyén, meg nem
tartóztatod, hanem mind addig
váród, míg az ételt elődben nem
viszi. Ha a' gazdagságokat méltó-
ságokat, és egyéb tiszteket mel-
lyek te kivüled vannak, illy ked-
vel vészéd, méltó léfesz a' Szen-
tek lakodalmára, és szivednek
olly vigasztalásával fogsz élni,
melly tégedet minden történe-
teknél fellyeb emel. Ha pedig a-
zokat, mellyekkel meg-kinálnak,
G4 meg-

meg-veted, és magadra nem vállalod, nem csak a' Szenteknek lakodalmára, hanem boldogságokra-is bé-vitetel ; és itt a' földön-is meg-kösztolod a' mivel ők menyben élnek. Akaratoddal teheted magadat boldoggá, ha semmit nem kívánsz azokon kívül, melyek benned vannak. Kicsoda boldog? a' kinek mindene vagyon, a' mit akar. Annak pedig minde-ne vagyon, a' ki többet nem akar csak a' mi tőlle lehet.

V. Sokaktúl futunk, és foka-kat utállunk, mint-ha ártalma-fok volnának, és velünk elléke-zének, midőn pedig használnak. Csak né mindékor úgy történik, a' mi a' testi kívánságokkal elléke-zik, a' Léleknek használ. A' melyek ártanak, tanítanak. Az ha-lál, szám-ki-vetés, szegénység, gyalázat, munka, betegség, és e-
gye-

gyebek ezekhez hasonlók, melyek hatalmad alatt nincsenek: nem-is roszszak, és nem-is te hoz-zád tartoznak ; Azért ezektől nem kell félnünk, nem-is kell utálnunk, hanem azok felől való vélekedésnek el-mulatásátúl. Mind ezeket áll-orczának helye-sen mondotta *Socrates* : mert a' mint a' Gyermek el-ijednek az áll-orczátúl, noha abban semmi ifzonyodásra való dolog nincsen a' külső ábrázaton kívül : Ugy történik itt-is a' dolog, melyet nem a' mint magában vagyon, hanem a' minéműnek elmédben gondolod lenni ; Micsoda az ha-lál? áll-orcza. Tekincs-meg melly édes volt, nem csak a' Szenteknek, és fok tökéletességgel tündöklő férfiaknak, hanem *Socrates*nek-is, és más pogány böl-cseknek. Micsoda rettenese-ség

vagyon tehát az halálban? a' vélekedés. Rettenetes az halálnak félelme, nem maga az halál. Azokban a' dolgokban-is mellyeket meg-szoktál utálni, ugyan azont tapasztalhatod: Jobbics-meg vélekedésedet, és semmit nem találsz, a' mit meg-utály, hanem a' bűnt.

XV. R E S Z E.

*Az örömről, és szomorúságról.
A' jó Embernek miképpen kell
örülni. Nem szomorkodik a'
ki mindeneket előb meg-lát. A'
bánatnak külömb-féle orvos-
sági.*

I. Gy kell néked örülnöd, hogy a' te örömödben a' módos csendesség világoskodgyék, és az eszed a' fel-
letség-

letségre úgy el ne vetemedgyék, hogy ha a' szűkség kívánja, az örömről a' szomorúságra által mehes. Christus Urunk mindene-
ket igazán bocsúllet, de nem a' nevetőket mondgya bóldognak, hanem a' kik sirnak. Igen illetlen dolog, a' kerefstény Emberben, ki az örökkén való jóknak követe-
tését vallyá, ennyi sok lelki és testi veszedelmek között, ennyi sok szomorúságoknak okai között, bolondok módgyára hahotálni, vigadni, és az el-veszendőkön ör-
vendezni. El-fűt a' földi gyönyörűség, mellyet mi örömnnek hívunk, és gyakran nagy szomorúságoknak elei. Az igaz öröm csak a' jó lelki-isméretből származik. Senki nem örülhet, hanem csak az igaz, az erős, és a' mértékletes. Hogy szívednek öröme soha meg ne szűnnyék, azon légy hogy né-
ked

ked házadnál szülessék. Szülletetik pedig, ha te benned fog lenni. Egyéb vigaságok könnyűk, bé nem töltik a' szívet; nem-is mindenkor örül, a' kinevet. Az igaz öröm méltóságos tekintetű, a' jó erkölcsből, és tisztességes tanácsból származik, a' gyönyörűségeknek' meg-utalásából, és a' tiszta életnek csendes maga viseléséből. Ez a' jó erkölcsöknek igaz törvénye: hogy igazán örülhets, sokaig keseregj.

II. A' szomorúság: vagy vólta-képpen való gonosz, avagy csak gondolatunkal vélyűk gonosznak, mikor fel-háborodotelmével, és nagy nyúghatatlansággal valamit tészünk, közönségesen nem a' dologtúl, hanem a' dolognak vélekedésétől szoktunk gyötrődni. Ne vigályad a' dolgokat minéműek, nem a' szolgál-

latott,

latott, nem a' szántó-földeket, nem a' pénzt, nem a' kereskedést: hanem azt vigályad inkább, minémű azok felől a' te vélekedésed. Hogy sokaktól gyaláztatol, hogy pénzedtől meg-fosztatol, hogy meg-veredtetel, nem a' te akaratodon áll: de hogy ezek felől olly itilletben légy, hogy magokban nem roszszak, hanem gyakorta hasznosok, az te rajtad áll, soha meg nem bánod, ha erről a' nehézségről gondolatodat oda fordítod, az hól az igaz öröm vagyoni. A' jó Emberrel semmi gonosz nem történik; nem azért, hogy nem érzené hanem hogy azokat meg-győzi: mert minden alkalmatosságát úgy vészti, mint Isten malasztjának eszközt; mint a' Dicsőiségre vezető utat, melly örökkén meg-marad. A' jó Ember mondathatik ugyan nyomorult-

G 7

rult-

rúltnak, de nem lehet nyomorúlt.

III. Valami lehetséges lehet, előb meg-nézzed, mint réád következendőt. Ugy minden gonofságnak erejét meg-lágyítod, és annak, ki magára készen várja, semmi újságot nem hozz; azokra pedig a' kik bátran élnek, és minden jó szerencsét várnak: súlyos terhek következnek. Mi következik, ha minden jóvaidnak felét el-ragadgya a' szerencse? mi-csoda, ha minden jóvaidat? Mi-csoda, ha az házad le-romol, és vetésid meg-égnék, ha barátid el-hadnak? ha jó híred neved, gyalázatban forog? ha tisztetdből mások hamis vádolása által, ki-vettetel? Betegség, rabság, om-lás, tűz, és egyéb történet, a' bölcs és okos Embernek nem látczik hirtelennek. A' jövőendő nyomorúságokat és fajdalmokat, melyeket

lyeket mások sokáig szenvednek, ő sokáig - való elmélkedésével meg-enyhíti. Mindeneknek történhetik a' mi egynek történt. Melly gazdagság olyan, a' melyet hátul éhség, és köldökság nem követ? Melly méltóság olyan, a' melyet, a' meg-alázás, és gyalázás ne kíséren? Melly ország olyan, a' melly veszedelmet ne várjon? Vallyon nem látotté, ez mostani Világ hallatlan példával olyat, hogy a' Királynak feje el-éssék, az pedig, az allatta valók parancsolattyából: ezeknek vég-hez vitelében, nem-is vettetett nagy köz. Egy szem-pillantás vágyó, a' gazdagság között, és a' szegénység között. Tudgyad azért, hogy minden állapot változás alá vettetett: és valami egyen történt: rajta is történhetik. Könnyen el-tűri az ellenkező szerencsét,

csét, a' ki azt mindenkor magára várja.

IV. Valahól az élet szerencsésen foly, nem tündöklik ott a' jószágos cselekedet. Akkor tétczik-meg, mennyi ereje legyen, és mit cselekedhessek, mikor békeféliges tűrésnek alkalmatossága ki-mutattya magát. Szent Pál azt mondgya: *Csudája löttünk e Világnak, és az Angyaloknak, és az Embereknek, 1 Cor. 4. v. 9.* Nemde nem nagy csudaé az, melyre mint a' több munkáira vigyáz az Isten, mindenkor figyelmez? Imé Istenhez méltó dolog az erős, és az ellenkező dolgokkal meg-egyező férfiú, ki magát, és minden nyomoruságokat meg-tud győzni. A' csendes tenger, és az engedelmes szellő, a' jó kormányosnak mesterségét meg nem bizonyították. *A' ki meg nem kísértetett mit tud,*

tud, Eccl. 34. v. 9. hogy rajtad ez történt, bódogtalannak mondé valaki? Sőt bódognak, mert megpróbálhattad magadat, mi legyen benned. Történhetet volna más-fal-is' akár kivel ehez hasonló eset, de talám nem mindenek egyenlő tűréssel, és szível szenvedték volna. Annak okaért a' szerencsétlen dolgokba szivedet le ne vessd, hanem ellenben inkább meg-erősödjél, és valami rajtad történik, álhatatossan szenvedgyed: mert ha az első ütközötet meggyőződ, a' többiről semmi rettetetiséget nem fogsz érzeni, az egy vélekedésen kívül, mellyek minéműek természetekben, olyanok maradnak mindenekben. De a' szegénység gyalázat, szidalmazás, és ezekhez hasonló kísértetek, mellyeket a' kőtség rosfzaknak nevez, fokban békével szer-

szénvedik, és főképen csak nem-
 érzik. Tehát nem természet sze-
 rint való dolog ezekben szomorú-
 sággal meg-emésztődni, hanem a'
 vélekedéstől származik. Mit ha-
 zucz magadnak? minden nyomo-
 ruságot tűréssel meg-könnyeb-
 bithecz. Könnyű minden fájdá-
 lom, semmit ahhoz, nem ád a' vé-
 lekedés. A' te nyavalyáidat szen-
 vedhetetlenségeddel meg ne nehé-
 zítcsed. Akar ki-is olly nyomo-
 rult, a' minéműnek vélli magát.

V. Minden betegség haladá-
 salaláb szál, és minden fájdalom-
 nak keménysége idő múlással
 meg-enyhődik. Akarodé tehát
 azt a' Napotvárnit, melybő kedved
 ellen sirásod meg-szűnnyék, a-
 vagy magad akarsz annak véget
 vetni? Miért nem akarod azt ta-
 nátsal meg-előzni, a' mit magá-
 val hozna az időnek hoszfű-völ-
 ta?

ta? Akár mint őrizzed szomorú-
 ságodat, mind-az-által őrizeted
 alatt-is el-enyézik: mert semmi
 dolog előb gyűlölségre nem for-
 dúl, mint a' szomorúság, melly
 mikor újjonnan kezdi, vigasztal-
 lottatál, ha meg-aggik ki-nevetik.
 Hogy-ha a' nyavalyát a' fájdalom
 meg-győzi, mind az egész napod
 siralomban megyen-el; az éjjet
 álom nélkül meg-emésztí a' szo-
 morúság; kebeledben dugjad ke-
 zéidet, és a' fájdalom, melly réád
 következhetnék minden-féle ke-
 gyetlenségbe gyakorollya magát
 De ha könnyhullatásid halszontala-
 nok, és a' nyavalya semmi sirásod-
 dal meg nem enyhődik, tudgyad
 magadat igazgatni, és minden
 ellenkező dolognak áthatatóság-
 gal állj ellene. Gyalázatos kor-
 mányosnak tartják azt, a' kinek
 kezeiből az evezőt az habok ki-
 teke-

163 MENYBEN VEZETŐ
tekerik, a' ki az habozó hajót a'
szélvésznek engedi. Dicséretes
pedig az, a' kinek kezeit a' kor-
mány szegén éri a' veszedelem.

XVI. R E S Z E.

*A reménségről, és kétségben
esésről. Míképpen kell maga-
dat mind a' kétféleben viselned.*

I. Reménség hívá-
 gos, hazug, és vi-
gyázó Embernek
alma, ha az Istenben
nem léfzen helyheztetve, kinek
csak egy intésével-is, minden ne-
hézségeken győzedelmet ve-
hecz. A' ivendő dolgoknak vá-
rakozásán mit győtrődöl, és gon-
dolatidat, miért terjeszted meg-
szíre? Semmit nem fogsz remél-
leni, ha semmit nem fogsz kíván-
ni, és a' földieket meg-utálod:
senki

senki azt nem reméli a' mit meg-
utál. Ha szintén reménséged
semmi dolgodban meg nem csalt-
is, ha szintén könnyen juthatsz-
ahoz a' dologhoz, a' mellyet re-
ményelsz, még-is valamig a' remén-
ség gerjeszt, mindenkor szorgal-
matos, bizontalan, és kétséges lé-
szesz magad felől, mert a' mint az
út-felen, kő-sziklás, és meredek
úton nem jársz, úgy szived sem
kívánja azt, a' mi hatalmad alatt
nincs. Minden szem-pillantása a'
te nyomoruságidnak onnan va-
gyon, hogy reménségedben meg-
csalatott akarod.

II. Gyakran meg-kell intened
magadat, hogy valamit te kívül-
led, és körülled vagy, úgy tar-
csad mint el-veszendőt, és mint-
ha egy ször-szálon függene. Mi-
ért felelkezel-elállapotodról? ha-
landó szülletettél: Ez máj nap-
búl

búl semmi nem ígértetett néked, ebből az órából is semmi nem. Hátad meget áll az halál. Valamid vagyon, mind kölcsön vetted. Tied annak a' haszna, a' mi nek idejét a' mindenekre gondvifelő Isten néked adott. Az ő legkissebb akarattára mindeneket panasz nélkül vizsgálja kell adnunk. Rossz adós, a' ki jó-tévőjének fizetokkal fizet. Nincsen tehát az égalat semmi a' mit remélhetnél, vagy kellene reméllened. Az igaz reménség csak az, mellyet az igaz és a' leg nagyob jó felől elméddel rendessen meg-foghatsz.

III. Kétségben esélt szerez, a' tunyaság, a' meg-vetett elme, a' nehéz dolgoknak gondgya; maga erőtlenségének, és tehetőségének reméntelen fogyatkozása. Meg-győzetik ha azoknak példájával magát nem bátorította, a' kik

a' kik nagy szorongatásokban, nehéz dolgoknak véghez viteliben, és veszedelmekben állhatatosán állottak, és győzedelmet vettek. Kezd-el, és iparkodgyál, mert az Isten meg-segíti az el-kezdőket, és a' mi nehéznek látezik vala, könnyűvé változik, ha arrúl való hamis vélekedésedet le-térszed. Valami veled történik, mind öröktől fogva el-volt rendelve. Az pedig úgy történik, hogy a' vagy természet szerint el-viselheted, avagy nem: ha el-viselheted, ne essél kétségben, hanem viseljed: ha nem viselhedd, úgy se essél kétségben, mert hamar végeleszen, és attúl meg-menekedel. Könnyű az, a' mit el-viselhecz, és rövid az, a' mit el nem viselhecz. De emlekezzél-meg arrúl, hogy rajtad áll az, hogy azok között sokat meg-könnyebbithecs, ha úgy

ügyvéfzed mint hozzá illendőt,
és néked alkalmatosít. A' nyomo-
ruság, alkalmatossága a' jószá-
gos cselekedetnek. Csak az egy,
jószágos cselekedet, az Embernek
meg-becsülhetetlen jósága, mert
csak a' téfzi jóvá az Embert : és
csak az téfzi tekintetessé, és böl-
doggá. Ez pedig a' böllegség,
csak egyedül maga az Embernek
jósága ; ezen kívül valámie va-
gyon csak hivság, és álhatatlan-
ság. Senkiével nem dicsekedhe-
tik, hanem csak a' magájéval. A'
szóló tövet dicsirjük ; ha ágait
meg-terheligyümölcsel : vallyon
nagyobra becsülenédéazt, a' melly
arany gerezdekkel, és levekkel
tündöklének ? a' minem övé : tu-
lajdon jósága a' szóló-tőnek az ő
termése : az Emberben-is, a' di-
csiretre méltó, a' mi magának sa-
jáltya.

XVII. R E S Z E.

*A' félelemről. Melly hivságos
legyen, és miképpen győztet-
sék-meg. A' vakmerőséget el-
távoztassad. Ismét az harag-
ról valami emlékezet.*

1. Agyobb része az
Embereknek, ott-
is az hól semmi go-
noszat nem lát, és
nem-is várhat bizonyosan, még-
is fél, és a' szerencsétlenségnek
képzésével ijeszti magát. Nem
talált az Emberi kegyetlenség an-
nyi kinokat, menyit szenved az
ollyá elme, melly az ő sópánsodik
hogy a' jelen való jót el ne vesze-
se, és a' jövőendő gonoszban ne a-
kadgyon. Sok-féle gonosz nem
vólna, melly azért vagyon, hogy
félünk. Mit használ néked üdö-
nek

nek előtte kinezod magadat, és halszontalan gond-viseleffel megelőznöd nyomoruságidat? azért kell most nyomorultá lenned, hogy ez után sem kerülheted-el. Bolondság az előtt rettegned, míg a' nyomoruságnak jeleit nem látod. Gyakran hamis vélekedéstől meg-csalattatván, egy kéteséges igének értelmét, rozfszab-ra csigáfsz. Gyakran egy hatalmas Embernek haragját nagyobnak itilled, mint magában légyen, és azt gondolod, nem annyira haragszik, mint fel-gyúlladott, hanem meddig az harag bocsát-tya. Hivságofook pedig az ilyen félelmek, és azért-is inkább megháborittanak, hogy hivságofook: mert az igaz haragnak határa van: és valami bizontalan okból indul a' gyanós, és vélekedő szívből vérfi eredetit. Keveset

kü-

külömböz; szenvedgyed az ellenkező dolgot vagy várjad: hanem ha csak ebben, hogy mód van a' szenvedésben: Nem a' félelemben. Bánod azt, a' mit tudod hogy meg-történt, attúl félsz mi meg-történhetik.

17. Ha, ki-akarfsz minden félelemből öltözni, valamitől félsz, hogy reád ne jöjjön, el-hiteffed magaddal mint-ha bizonyosan reád jűne, és azt a' gonofzat magadhoz mérjed, és félelmedet-is annyira bűcsűllyed; eszedben véfszed bizonyára, melly nagy az, a' mitől félsz, nem magában, hanem a' vélekedésbűl. Történhetiké veled nehezebb dolog, mint hogy szam-kivetésben küldesél és fog-ságban vitesfél: Testedet félheted jobban, mint hogy tűzre íteltésék, és meg-égjen? Vifgáld-meg ezeket edgyenként, és hozd

H2

az

az igazságra félelmedet : Soka-
kat találsz még a' Pogányok köz-
zúl-is, kik az ilyen félelmet meg-
utálják. Sz. István a' kővek köz-
zót csendesebben könyörgőt az-
lítenek : Szent Lőrincz a' tűz
közöt örvendezet, és csufolta a'
Tyrranust : Szent Apolonia Szűz
a' tűz közzé előb ugrot, mint kén-
szerítettet : Anaxarchus mikor
az ülöre terjesztették, és vas-pő-
röllyel verték, akkor-is nevetet :
Socrates a' mérges italt örömmel
itta, és Kristiáfra köszönte. Mit
félsz a' tűztől, és a' téged környül
járó hóhérok seregének rettenté-
sétől? Ez alatt a' pompa alatt, melly
a' bolondokat ijeszti, halál vagyon,
mellyet annyi fok lffiak, és gyen-
ge Szűzek örömmel szenvedtek.
Vedd-el az háborodást akar melly
dologtúl, vedd-el a' személyt, ad-
meg mindeneknek maga színét:

Me g-

Meg-látod nincsen azokban sem-
mi rettetettség, az egy félelmen
kívül. Az történik velünk, meg-
aggot gyermekekkel, a' mia' kif-
dedekkel szokot történni. Ezek,
a' kiket szereznek, a' kikkel tár-
salkodnak, és jáczodoznak, ha ál-
orczában látták, meg-ijednek
tőlle. Te pedig a' gyermekeknél
alább való, olly alkalmatlanságra
jútottál, nem csak a' szenvedéstől,
hanem a' szenvedésnek ál-orcza-
játul-is félsz, és győtrődöl.

III. Vond-el gondolatodat a'
magad hasznárul, és fordics a' kö-
zönséges jóra. Mondgyad, hogy
halandó, gyarló, és fok nyava-
lyák alá vettetett testecskével
bírj : Mondgyad magadnak ;
régentudom, hogy fok ellenke-
ző dolgok következnek reám.
Miért félek tehát most? Meg-be-
tegedem? használ a' léleknek, a'

H 3

testi

173 MENYBEN VEZETŐ
tefti betegség. Szegénységre jű-
tok? bátorságossaban, és nyu-
godalmassabban élek. Gazdag-
ságomat el-vesztem? azokkal ed-
gyűt fok haszontalan gondolatq-
kat, és az örökkén való veszedel-
met. Meg- gyaláztatom? ha iga-
zán, azoknak okait el-távoztá-
tom: ha hamissan, lelkem-ismé-
retivel vigasztalom magamat.
Reménségemmel meg-nyert dol-
gaimban meg-csalatom? A' Ki-
rályok sem nyerik mind meg, a'
mit kívánnak. Számki-vetésben
küldetern? kész-akarva me-
gyek, és szarándok leszek. Meg-
vakulok: fok kívánságimnak út-
tyai meg-gátoltatnak. Rosszszűl
szóllanak az Emberek felőlem?
érdemem szerint cselekefznek, a'
mint szokások. Meg-halok? illy
szándékkal jöttem-bé, hogy ki-
mennyek. De idegen földön ha-
lok-

lok-meg? semmi föld nem ide-
gen a' kinek nincs itt maradandó
helye, s' várossa. Eüdőnek előtte
halok-meg? senki nem panaszo-
kodik, hanem csak a' bolond,
hogy a' rabságból és tömlőczből
meg-szabadul. Az halál, számki-
vetés, gyász, nem olyan bünteté-
sek, melyektől kellene félnünk,
hané az halandóságnak adói. Bo-
londság attúl félni, a' mi el-távoz-
hatatlan.

IV. Tavoztasd-el a' vakme-
rőséget, és semmihez erőd felett
ne kezgy: mert senki hamaréb le
nem nyomatik, mint a' ki maga
erejének fokát tulajdonit. Ki-
csin a' mi erők, az Isten őtalma-
nékül, a' kitől származik elégséges
vóltunk, és minden erők. A'
vak-merőség, a' maga tulajdon
erejének nagyra böcsülléséből,
másoknak meg-utálásából, elmé-
jének

jének hirtelenségéből, és egyéb dolgok el-rendelésének tudatlanságából származik. Többet fél, a' ki okosabb, mert maga erejét meg-fontoltya mit cselekethek, s' mit nem. A' vak-merők, ha annál nagyobb veszedelem éri, mint ők gondolták, mindgyárt az első ütközet után meg-lankadnak, későn ísmérvén-meg, melly bizonytalanok az Embereknek gondviselői, melly hívásigóffok gondolati, kezdeti a' jövőendő veszedelemnek, az esztelen bátorság.

V. Soha rajtad nem uralkodik az harag, ha bosszúságodról való, vélekedésedet le-térszed. Te vagy magadnak minden gonoszságra kalauzod, te gyúllasztod minden bűnre magadat: te szerzed minden veszedelmet magadnak. Miért tulajdonitod másoknak,

nak, a' te fel-háborodáfordnak okait, ha magad kényszerited és vesztet magadat abbá? senki meg nem sértődik, hanem magátúl. A' mit a' Dajkák szoktanak a' csöcssemős gyermekeknek módan, ha nem írsz néked adom: igazabban mondhatod haragodban magadnak: Ne haragudgyál, ne kiáltozzál, ne kényszerítsed, s' jobban véghez viszed a' mit kívántál. Rendely bizonyos napokat magadnak, mellyekben el-tökéllyed hogy semmi dologért meg nem haragszol, az után abban gyakoroljad magadat egy, vagy két hólnapig, s' nyilván meg-tapasztalod, hogy a' mi azelőt haragra gyúllasztod, nevetésre indit. A' csendes erkölcsök azok közöt, a' kik közöt él, senkinek nem kedvessebbek, és örvendetesebbek, mint annak, a' ki azokkal nagyon fel-

fel-ékesítve. Ezzel az jóval bir a' csendes szívű Ember, hogy mindenkor örül és győzedelemért dicsőíttetik.

XVIII R E S Z E.

*Az okossággal élő léleknek tökéletességéről. Meg-kell az értelmet tartóztatni, a' felet-
téb való vizsgálástúl. Micsoda
tudományban kell magadat fog-
lalnod. Melly rossz dolog legyen
a' mások erkölcsét vizsgálni. U-
tald-meg a' mások itéletit. Az
akaratnak meg-tagadásáról.*

I. Rtelemre való ha-
talam adatott né-
ked az Istentől,
hogy őtet meg-if-
mérjed, és meg-ifmervén szeret-
ned; de a' bűn által, két-féle seb-

H6

ben

ben estél, tudni-illik, tudatlanság-
ban, és vakságban: mert az igaz-
ságnak meg-ifmérésében tévely-
gezf, és mit kellefsék eseleked-
ned, s' mit távoztatnod, közön-
ségeffen nem tudod. Melly nagy
vigyázás kívántatik, akár egy
Városnak, a' mirigy-halál ellen
való félelmében, s' akár az ellen-
ségtől meg-szállot Várnak oltal-
mazásában, hogy abban vala-
mely ifméretlen Ember bé ne fur-
ja magát: sokkal nagyobb szorgal-
matosság, és vigyázás kívántatik,
hogy az értelem azokat, a' képe-
ket, mellyeket az érzékenységek
mútogatnak, bé ne bocsássa:
mert minden dolgoknak képeit
az érzékenységek bé-mutattják
az értelemnek, ez, az itéletnek elei-
ben adgya: az itélet az akaratnak
eleiben terjeszti. De az érzéken-
ségek mind jót, s' mind gonoszt
formál-

formálnak, az akaraton áll, bé-bo-
csássalé vagy ki-rekeszse

II. Elsőben meg-kell az értel-
met a' nyúghatatlan vizsgálástul
tartóztatnod. Miért foglald ha-
szontalan, és hiábán való dolgok-
ban, az Istennek, és a' bölcsesség-
nek készitet elmét? Hasznos do-
log a' bölcsesség : mint a' ki a'
mérget fűvet meg - költölyi, a'
hogy annak minéműségét meg-
vizsgálja, éléb el-vész mint az ézit
meg-érezze. Hasonló-képpen a'
ki azt vizsgálja, a' mi őtet nem il-
leti, hamaréb el-vészti magát,
mint meg-tudgya a' mit keres.
A' mi nem hasznos, hogy tud-
gyad, közelget a' tudatlansághoz.
A' ki igazán bölcs akar lenni,
nem tanul a' vélekedésre, hanem
az életre : nem-is keresi a' böl-
csességben elméjének gyönyör-
ködtetését, hanem orvoságát.
Aka-

Akarodé tudni a' csillagoknak e-
rejét? Ha azt meg-tanulod, és
magad erőtlenségét nem tudod
el-vetemedel. Akarszé ékeffen
eselméssen szollani? Jobb inkább
ha halgatni tanulsz. Micsoda új-
jab mint-ha magadat meg-újítod?
Ezt meg-tanuld : Akarodé má-
soknak vétkét meg-hamissítani?
a' magadért miért nem jobbitod-
meg? Hasznos sok históriákat
olvasni, és másoknak cselekedé-
tét tudni? Jól vagy, ha azom-
ban azt-is tudod, a' mit néked kell
cselekedned. A' versengőket
eggyeségre hozni, gyönyörűsé-
ges. Miért nem csendesited tehát
magad fel-háborodott indulati-
dat-is? Ha nem kerefined az ha-
szontalan dolgokat, könnyen
meg-találnád a' szűkségeffeket.
Az pedig a' szűkséges tudomány,
H 7 mely

melly téged jobba téfzen inkább,
mint tudósá.

III. Mit emészted, és győtröd
magadat ezekben a' kérdések-
ben, mellyeket job meg-utálnod,
mint meg-fejtened? Miért té-
szesz illy nagy munkát, hogy azt
meg-tanúlyad, a' mellyet, ha
tudnál-is, el-kellene fejtened?
Dea' mint más dolgoknak, úgy
a' Deáki tudománynak-is mér-
tékletessége győtri a' mi elmén-
ket. Semmi vége nincs a' köny-
veknek. Inkáb ékecsittyűk köny-
vekkela' bőltokat, hogy azoknak
fzepségét csudállyák, és nézzék
az Emberek, mint olvasásák. A'
ki-bocsátot könyveknek csak
mutató tábláját-is egész éltedben
alig olvashatnád által, ha' szintén
fok esztendeig élnél-is. Mellyek
közül sokak ártalmasok, és ve-
fzedelemmel tellyesek; Sokak
nem

nem méltók olvasásfra, sokak hiv-
ságofok, és tudatlanok, mellyeket
akár meddig olvassad-is, semmit
nem tanulhacz belőllek. Többek
engedtetek a' végre, hogy távul
meg-tekintetheffed, de ne véllyed
hogy azokban valami mély tuda-
mány, vagy jófzág volna elrejtve:
hanem választva és nem sokak-
kal bátran élhecz. A' jó elmének
kevés könyv, és deákság szüksé-
ges.

IV. Oh melly haszontalan az
halandó Embereknek gondolat-
tyok. A' nagy tanulásban ugyan
el-sárgulunk, és a' fok mestersé-
gek, és bölcseségek által, elmén-
ket úgy ki-terjesztyük, mint-ha
fok száz esztendeig kelle. él-
nünk: az örökkén való életről
pedig minden gondunkat le-
teszszük, mellyet nem a' tuda-
mány, hanem a' jófzágos cseleke-
detek-

detekkel nyerhetnék-meg. Mit használna idegen Királyoknak cselekedetektől értekezniük, és egy Országának a' másiktól való fok háborgatását kronikában írniuk? Sokkal jobb volna a' magad gonofságát el-temetned mint a' másokét utánad valókra terjeztened? Meg-tanít téged a' *Geometria* mezsei örökséged határának megmérésére: bár inkább arra tanítaná, mint kellenék azt meg-mérned, a' menyit néked elégséges. Az *Arithmetica* a' szám-vetésre meg-tanít, és a' fősvénységre, hogy újaidat a' gyűjtésre alkalmaztassad: bár inkább arra tanítana, miképpen utálhatnád-meg, és a' k el-vezztését miképpen szenvedhetnéd vigan, a' mit olly nagy szorgalmatossággal szerzettél. A' *Musika* meg-mutattya, miképpen egygyezzen egygyik szó a',
ma-

másikkal az ének nótájában: bár inkább azt mutatná, miképpen egygyez a' lélek magával, és a' testi érzékenységek az okofságot más *nótá*ra ne vonnák. Meg-mutattya melly *nóták*, vigak, s' mellyek kefervefek: meg-mutattya, hogy a' jó szerencsében fel ne emelleyed szivedet és az ellenkezőben, ne egyelicsed nótádat. Nem kárhoztatom ugyan ezeknek a' mesteriségeknek tudományát, de mind ezeket, s' mind ezekhez hasonlokát hasznosabbban tanulod-meg, ha magadat, és végső dolgaidat előb meg-tanulod. Semmit nem tudcz, ha szintén mindeneket tudcz-is, ha magadat nem tudod.

V. Gyalázatos, és undok vétek, másoknak cselekedetekre vigyázni, erkölcsöket vizsgálni, és mindeneket vak-merőképpen ma-

magyarázni. Ugyan-is *te ki vagy, a' ki a' más szolgáját vizsgálod? az Urának ál, vagy esik.* Rom. 54. v. 4. ő az, a' ki mindeneket megítél, a' ki minden itéletet magának tartott. Micsoda bátorsággal merész az Istennek itilő-székiben hágni? Vigyázz magadra, és lelked-isméretinek rejték helyeit vizsgál-d-meg. Lásd-meg a' gonofságokat, mellyek oda gyűltenek, és a' jókat mellyektől kiűressédet, és szemeidet másfok élettére ne fordítsad. Elég gonofságot találsz magadban, mélyet keménnyebben-is meg-sanyargathatsz. Alig történik valami jól; a' mit az el-fordult elme gonofzra ne csigázhasson. Magát-is a' Szent Evangeliumat el-fordittyák az Eretnekek: A' Christus cselekedetit-is káromlyák vala a' Sídók. A' mint a' Melancholicusok,

fok, és rosz nedveséggel bővülő-ködő természetűek, valamit esznek epévé válik benne: úgy a' roszszúl rendeltetett lélek valamit hall, roszra magyarázza. A' jó, vagy rosz szándék, gyakran jöt, vagy rosz dolgokat csinál: ezt pedig csak maga tudgya az Isten, ki a' veséket, és a' sziveket vizsgálja: Hogy-ha másfoknak cselekedetit jóra nem magyarázhatod, mit gondolsz velle? Nem szégyenled akár melly ocsmány-ságot világozságra hozni, és másfok szemei eleiben terjesztetni? Miért nem vigyász magadra, ki másfoknál eléb való vagy? Fordicsd magadra átkodat, magad felel tégy magadra gyalázatot, vádollyad a' magad gonofságát, és arrúl tégy itéletet: mert az Isten itéletit el-kerülöd, ha magad ellen kemény bírólélsz.

VI. A' mint a' mások cselekedetinek figyelmezésére, csak nem minnyájan elméteknek mutattyuk magunkat, hogy azzal okosságunkat hitelesítsük: úgy mások felől könnyen gyanakodunk, mint-ha mi felőlünk rosz illetben volnának, avagy roszfzúl szollanának. Ebből a' vétekből hogy ki-tisztúlhas, elsőben-is meg-kell mértéklened kívánságodat, mellyel másoknak kívánsz kedvekben lenni, és nagyra bőcsültetni. Az után azon kell igyekezned, hogy másoknak felőlled való itéletit, és beszédit gondolatodból ki-vedd: midőn gyakran történik, hogy nem-is gondolkodnak felőled, a' kik felől gyanakodol, hogy ellened vannak, és réád vigyáznak. Azt mondgyad magadnak, Szent Pal Apostollal: *Ha az embereknek ked-*

vesked-

veskedném, a' Christus szolgája nem volnék, Gal. 5. v. 10. Másoknak így szöly. Nekem legg kisebb gondom, hogy tölletek iteltefsem, vagy az emberi naptól. 1 Cor. 4. v. 3. Olyan vagy bizonyára, minémű az Isten elűt vagy. Az Embereknek szöllása, és itéleti, a' te jószágodhoz semmit nem ad, és gonofságodból semmit el nem vészen. Jobb Embernek jóbnak lenni, mint látatni.

VII. Semmi nem történik akaratod ellen, ha azt tellyeséggel meg-tagadod, és Isten akaratyára hagyod. Így meg-csendesedel elmédben, és igaz békeségben fogsz élni. A' mint akarod, úgy élhecz, ha meg-tanúlod mit kell akarnod. Azt kell pedig akarnod, a' mit az Isten akar. Csak ez az egy, ennek az életnek böl dogsága, azokat akarni a' mik lé-
endők,

endők, hogy legyenek, a' mint Isten akarja, nem a' mint mi akarjuk. Arra a' célra vezérel téged az Isten, a' melyre öröktől fogva rendeltetél, mind édes, s' mind keferű, és mind szerencsés, s' mind szerencsétlen dolgok által. Engedgy Isten reád való gondviselésének, és vigan kövesséd: mert ha ellenkezel-is mind-azáltal úgyis követed, de Istentelen léfesz. Vezeti az Isten azt, a' ki akarja, azt pedig a' ki nem akarja, vonnya.

XIX. R E S Z E.

Az jóknak, a' jóban való előmenetelekről. Az elől menőknek segítségéről. Az időnek megböcsüllése, és gyakorlása. Az Istennek jelen-léte szükséges.

I. Ha

I. **E**Azt kívánod hogy jó légy, elsőben magaddal el-hitéssed, hogy rossz vagy. Soha a' jóban elő nem mégy, ha a' jóban való elő-menetelnek kívánságát le-tésszed. A' ki nem akar a' jóban elő menni, mindenkor rossz akar maradni. Légy alhatatos tehát abban, a' mit elkezdettél, és a' mint tölled lehet siefs, hogy mentül hamarab a' jóban csendes szível élhefs. Erős bizonyossága életednek az, ha fogyatkozásodat meg-isméred, melyeket még addig nem tudtál. Ha a' betegeknek szoktunk örvendezni, mikor nyavolyájoknak eredetit meg-tanúltak. Könnyen né hidgy magadnak, hanem ferkeny-fel, és a' te előmeneteledre fogyatkozásidnak meg-jobbulásával, nagy szorgalmatossággal, és ál-

és álhatatossággal kezgy. Az előmenők iskolájában itillyed magadat lenni, mikor magadat megbírod. Meg-bőcsülhetetlen jó, magát Embernek meg-birni, és magával edgyé lenni. A' jámbor Ember, ugyan csak Ember, a' rosz Ember, ugyan csak rosz Ember.

II. Lehetséges, ha akarod, hogy egy nap a' szentségnek tetejére juthass, ha tellyes szível elfordulsz a' teremtet állatoktól, és az Istenhez fordulsz. Belsőképpen pedig az Istennel éledé életedet ezekből a' jelekből eszedben veheted. Ha az el-mulandó dolgokat meg-utállod: ha kedves a' magános élet: ha a' tökéletességben foglald magadat: ha az vélekedéseket, és az Emberek ítélést, meg-veted. Nagy segítséget szerez pedig minden jószágos cselekedetekre te-néked a' Christus

JESUS

Jesus életének, és szenvedésének szünetlen való elmélkedése. Eő az életnek könyve, melyben mindeneket meg-találsz, valami az üdvösségnek meg-nyerésére kívántatik, ha szintén minden könyvek azoknak szerzőjével elvesznének-is. Nem elég mindazáltal a' Christust tudni, és róla elmélkedni, ha nem követed, és úgy nem élsz, a' mint ő szavával és cselekedetivel tanította. Meg-nem jobbitod gonosz cselekedetedet, ha régulára nem fogod.

III. Jeleffen mondotta azt, valaki mondotta: A' kik a' jóban akarnak nevelkedni, szünetlen való gondviselés alatt kell azoknak élni: mert azoknak útiyokat sok-féle akadályok szokták meggátolni. A' kik a' jószágos cselekedeteknek várában sietnek bémenni: midőn valamely terem-

I

tet

tet állathoz , vagy magadhoz kapcsolod rendetlen szeretetedet: midőn a' külső dolgokhoz úgy ragaszkodol , hogy ha el-találod vesztetni , vagy attúl meg-fosztatol, zugolódás nélkül el nem szenvedheted : midőn a' magad hasznának keresésében felettéb szorgalmatoskodol , úgy mint az ételben, italban, terécselésben, és ide s' tova való csavargásban: midőn az el-mulandó jókban felettéb elmerülsz, és magad akarattyához és itéletihez vakmerőképpen ragaszkodol : midőn belső indulattalra semmit nem figyelmelsz, és az Isten sugallásának halgatását meg-utállod. Ezek a' fő-képpen való akadályok , mellyek téged az úton meg-tartóztatnak : melyeket hogy el-távoztathatsz, szorgalmatossan vigyázz , és a' munkához serényen kezgy. Bátorit-

csón

csón a' jószágos cselekedet , a' mellyikhez hozzá kezdész: bátoritcsón a' tőkélletességnek vége serénységgel, és vigasággal: bátoritcsón a' jó szándék , és úgy fogj a' dologhoz , hogy valami ismereted vagy tőkélletességről, azzal edgyezzen. A' jóban való előmeneteled nem áll a' fok gyakorlatában, hanem a' minden napi dolgoknak tőkélleteffen való véghez viteliben. A' cselekedet nem érdemes dicsiretre, hanem a' módgya, mellyel cselekedsz.

IV. Repülnek a' napok , siet az idő, és a' mi el-múlt azt néked senki vizsgálja nem hozhattya. Nem élész, hanem élni fogsz ; mert a' te életed mindenkor hólnapot nézi. Így foly-el a' te életed, mikor az életnek eszközt keresed: és azomban a' vétség el-érkezik, el-érkezik az halál, melyben ké-

125 MENYBEN VEZETŐ
születlen akadcz. Mint az útasok,
kiket az egymás közöt való be-
szélgetés úgy meg-csal, hogy e-
léb el-irík a' czélt, mint eszekben
vegyék az oda való közelgetéfe-
ket: Így a' világi életnek úttján;
senki meg nem szűnik, hanem
mind immette s' mind álmában
egy-aránt mégyen, és noha a' fog-
lalatoságok miat most eszedben
nem veheted, de a' vége meg-
mutattya. Mit mulatozol tehát,
és mit heversz? vedd árrát az ú-
dónek, és élly azzal sietséggel:
Meg-bőcsüllyed azt a' napot, sőt
azt az órácskát-is, mert annak a'
kára meg-bőcsülhetetlen. Nem
engeded másnak, hogy csűreidet
el-foglallya, ha javaidnak valami
kis határa felől versengés támad,
mindgyárt törvényhez, vagy
fegyverhez kapsz: életedet pedig
és údódet, mindeneknek el-ha-
gyod

K A L A U Z. 196
gyod foglalni, ebben vagy igen
tékozló, az hól leg dicsiretessé-
völne a' fősvénység. Vedd számban
életedet, és gyermekségedtől-
fogva való esztendeidet számláld-
meg, ha szintén száz esztendőt
meg-haladtál-is meg-látod, hogy
fokkal kevesebb annál, a' mint te
számlálad. Ezek közzül hányat
ragadot-el az álom, a' vorkosság,
perlekedés, barátság, és az hiábá-
való sétálás. Add hozzá a' mit
henyéléssel el-törtöttél, a' miben
semmi jót nem cselekedtél, a'
melynek el-folyását nem-is ér-
zeted, eszedben vészed melly ke-
vés maradot tenéked, és meg-kell
vallanod, hogy údónek előtte at-
túl-is el-választ az jó hálal, gyak-
ran panaszkodol az el-múlt na-
pokról, hogy azokat roszszúl töl-
tötted-el: miért nem igyekezel
tehát a' jelen való údót úgy el-töl-
teni,

teni, hogy el-folyása után azt mondhasd : nem látom miképpen tölthettem volna-el jobban! Mindenik nap csak egy szem-pilantásig vagy on jelen : miért vesztetted-el a' máit melly tiéd , és az jövődöt el-rendeled , melly nem tiéd. Leg nagyob akadály az életben az hallasztás, ély ma, holnap élni igen késő.

V. Mindenkör csak az Istent nézzed gondolatodban, szódban, és cselekedetidben minden egyéb végeket el-hagyván , és csak az ő akarattját kövessed. Soha az igaz útról el nem tántorodik, a' ki az Istent választja Kalauzának. Jól fognak a' te dolgaid folyni, ha mindeneket , a' mellyeket cselekezzel az Istennek nagyob dicsőségre rendeled , és egygyen egygyen mindeniket úgy cselekezzel mint ha az nízne, a' ki minde-

re

re figyelmez, mindeneket táplál, és mindenekre gondot visel. Az ő szemei elől soha el nem távozhatsz : mert mindenkör jelen vagy on , nem csak minden beszéddben, cselekedetidben, hanem csak leg kisseb gondolatidban-is. Mikor házadnak ajtóit be-zárod, és ott fététséget csinálsz, ne vélyed azt, hogy csak magad vagy : veled vagyó az Isten, ki a' te titkodat szentebbé téfzi, ki előt semmi nincs bé-zárva. Eő benne élünk, mozgunk : ő előttte egyél, és ígyál : ő velle járj : ő velle közöllyed minden dolgaidat : ő hozzá igazgassd minden életedet. Tedd méltóvá magadat, hogy szemeit rád fordítsa , és mindenkör kedvesen nézzen. Nagy jámborságnak szüksége bizatott rád , midőn mindeneket annak a' Birónak szemei előt cselekezzel, a' ki minde-

I 4

neket

neket lát. Ugy ély, mint ha ez Világon senki több nem volna náladnál, és az Istennél. Valamit az ő gondviseleste te felőled el-rendelt örömeit fel-válallyad, akár szerencsés legyen, s' akár szerencsétlen. Az Istent keresed? akár ezen az úton s' akár máson juthatsz ő hozzá, ő rajta áll. Adgya az Isten hogy valaha ő hozzá juthatsz.

XX. R E S Z E.

A Pusztában el-rejtet életnek javairól. A gonosz társaságnak el-távoztatásáról. Az világiaknak vétkei, melly nagy és melly sok. A jóban előmenőknek tanulása, és a jó cselekedeteknek meg-nyerése. A meg-nyert jónak jelei.

I. A'

I. meg-csendesedet elmének, és a' fellet indulatok megzabolázásának erős bizonyossága, embernek magával való meg-egygyezése. A' mint az Isten mindenkor magaboldogságában vagyon; úgy legközellyeb jársz, ha meg-tanulod a' magaddal való lételt. Es ha akarod soha magánossan nem lélsz, ha a' Christustól soha el nem válsz. Hogy-ha a' császsogásra a' gonosz szokás fel nem gerjeszt, magaddal beszély, de meg-lásd hogy rossz Emberrel ne beszély. Akarodé pedig tudni mit beszély magaddal? azt a' mit az Emberek másokkal örömeit cselekednek, magad felől magadnak rosszat beszély. Számláld elő vétkeidet, és fogytokozásodat, és valamit büntetésre méltónak találz, büntesd-meg,

meg, soha nem lépszél vétek nélkül, mely orvoslást kíván. Rejcsd-el magadat az hivalkodásbá, de az hivalkodást-is él-rejcsd. A' pusztaban való el-rejtezésben dicsekedni nem okosság. A' testi el-rejtezéshez kapcsolod hozzá a' belsőt, hogy néked kedves legyen és használyn. Vond-el magadat az hívságos foglalatosságoktól, és nem csak az Emberektől, hanem azoktól a' dolgoktól-is mellyek téged nem illetnek távozzál. Légy szabad minden teremtet állattól, és azoknak képeit rekezd-ki szivedből. Vedd-el minden el-mulandó világi dolgoknak szorgalmatosságát, és gondolatidnak hívságát, és szivedben el-rejtezvé csak magadra, és az Istenre figyelmezz. Ebben elmédnek halgatásában, ebben minden világi dolgoknak el-

felej-

felejtésében, vagyon a' szivnek nyugalma, és csendesége. Ide fűs, ide rejtezzél, és mindenkor ide vigyázz: mert ott találod-fel az Istent, az hól minden teremtet állatoktól el-távozol.

II. Hajó akarsz lenni, fűs-el a' gonosz társaságtól, semmi nincs ártalmaffabb a' jó erkölcsöknek, mint Embernek magát, a' kősség közzé egyelteni. Soha aztat az erkölcsöt, mellyet bé-hoztál, ki nem viszed. A' gyenge, és a' jóba meg nem erőssedet lélek, a' vétket hogy-ha fokad-magával reárohá meg nem bírhattya: könnyé a' többekhez hódul. A' gyengén nevelt kenyeres Társ, lassan meg-erőtlenít, és meg-lágyít. A' gazdag szomszéd a' kívánságot gerjeszti, egy bujaságnak, vagy fősvénységnek példája elvezethet, veszedelemre vonnak

a' szüléd, a' barátod, és szolgaid, mindenek tellyesek veszedelemmel: tellyesek meg-hánt törrel. Mihelt ez világra születtünk, mindgyárt veszedelembe, és vélekedések közzé akadtunk. Alig vagy ez világon valaki, a' ki te beléd valami vétket ne ajánlyon, plántállyon, avagy születésedhez ne kennyen. Háza falai között a' piacot, és az Emberek gyülekezetit el-kerülvén, meg-tartóztatod ideig néha néha magadat: ah melly édes kívánatos futással. Szivedben mindenek csendes, és fel-derült állapattal: mindenek szelek, és fellegek nélkül. Szerencsére történik, hogy valaki házadból ki-hiv, követed. Többen is gyűlnek hozzátok, korona léfzen, a' sereg közzé egyeledtek, ott fok-féle képpen vétkeztek, és a' ki ma jól mentél vala, ki leggrofz-

rofszab térsz viszsa. Lelkednek pedig sebeit meg né tapasztalod, hanem ha ismét a' rejtekbe mégy. Megént térj magadhoz a' mint tölled lehet, hogy maga gonofságával elmédet meg ne tántoritcsa a' gonofságban el-merült fokaság. Vigabb az elme, mennél kevesébre terjed.

III. Hitefd-el magadban, mint-ha valamely nagy hegynek tetejére fel-vitettél volna, onnét nézed e' Világnak minden nyomoruságát, és meg-tanúld, hogy őtet gyűlöllyed, és el-távozván tőle a' pusztában el-rejtezzél. Meglátod, hogy a' Tolvajok némely utakat bé-vágnak, a' Tengerséket az ellenség meg-szállja; mindenfelől az hadi feregek dúhóskednek, vér-ontással a' mezőket mindenütt ásztattyák; és fok fertelmes vétkek, szerte szerint zabola

17

nélkül,

nélkül, szabadon uralkodnak. Meg-látod, olly dolgokat cselekedznek titkon a' szemtelenek, mellyeket magok-is szégyenlenek. Meg-tanulod, hogy olly éktelenek és ocsmányok, hogy az ő bolondságok felől senki nem kétkednék, ha kevesebbet magokkal bolondoskodnának; de az e-gétségnek őltalmazója, a' bolondoknak serege. Eő magok, a' törvények között-is esik fogyatkozás, és vétek: az őltalom között sem bátorságos az ártatlanság. Meg-őletik az ártatlan, meg-szabadul a' vétkes: és a' gonofság-tétellel kevesebbet vétenek, mint az kik az halált meg-érdemlették, azoknak meg-szabadításával. A' törvénytől senki nem fél, mert a' mi válságos, nem félelmes. Kerveses a' rágalmazóknak nyelvek, az álnok ember szájából származot

mazot dicsíret: amonnét kegyetlenkedik a' gyűlölség, innét megcsal az hazug tífzt. Amazt a' bor el-éri, emezt a' tudatlanság megbádgyasztja. Amazt a' telhetetlen fősvénység meg-tartóztattja, eztet az idegen itéletből származot tífzt kívánás, el-fárasztja. Fordicsd szemedet a' piacra gyűlt fokaságra, és meg-vallod, hogy annyi vétek találtatik azok között, menyi az Ember. Vétkeznek fele-barátttyok ellen, hamissággal: vétkeznek az Isten ellen, őtet meg-utálván: vétkeznek egyéb dolgok ellen, azokkal roszszúl élvén, mindeneket magok itéleti szerint őszve gyűjtenek, mindeneknek gonofságában részesek lévén. Es miképpen tarhatod bátorságban lábaidnak nyomait, ennyi gonofság között, mellyek minden-felől a' vétekre erőt-

eröltetnek: ha fel-akarsz kelni, le-nyomnak, ha szemeidet az ég-re akarod emelni, alá fordítyák, és le-sílyeszti? Hogy valaki ártatlanságban maradhasson, az hól uralkodik a' bűnösöknek fokasága, igen nehéz: mert ha erkölcsödben meg nem változtathatnak-is, még-is meg-tartóztatnak. Egy az erős csendesség, hogy ennyi fok gonofság között magadat meg-szabadícsad, és olly helyre állassad, melyről ez Világnak dőgleletességét minden veszedelem nélkül szabadon nézhessed. Meg-győzhetetlen az ollyan Ember, a' ki a' külső dolgokat meg-utálván, maga dolgában foglalatoskodik, és nyugszik. Ez a' Világ tömlőcznek látczik, a' rejtek Paradicsomnak.

IV. Haszontalan az Emberek között el-távozni, ha szivedet arra

ra nem kényszerited, hogy magára figyelmezzen, és a' jószágos cselekedetek gyakorlásába foglaltos legyen, semmi ha az Emberek jószágos cselekedeti nincsenek, semmi nincsen, semmi nyugodalma, semmi csendessége, semmi boldogsága nincsen az jó erkölcs nélkül. Három dolog vagon ez Világon, melyek egymásnak meg-felelnek. Mindenek között, és mindenek felett az Isten vagon. Az érzékeny alkalmányok között, a' Világosság, és a' léleknek tökéletességi között, a' jószágos cselekedet. Az Isten mindeniknek világossága, a' léleknek, melly által Isten fiainak nevezterünk, és vagyunk. Ehez meg-sepriet, és tiszta lélekkel kell járulnod, ha a' csendes tökéletességnek tetejére kívánczol menni: mert a' jószágos cselekedet

lekedet, az Embernek tökéletessége, az ártatlanságnak minden hozzá tartozó jókkal-való megújító ezköze: a' természet felett való dolgok gyakorlásának, melyre magától a' természet elégtelen, szükséges segítésége: a' jó cselekedeteknek könnyebsége, mellyel igazán élünk, mellyel mint a' vakok, meg-világosítottunk, mellyel a' vétkeknek elletne állunk, mellyel jutalmat érdemlünk, és örök életet nyerünk. Ebben a' tanúságban szükséges, hogy elsőben minden jószágos cselekedeteknek természetit, és tulajdonságait meg-tanúljad, mert senki azt nem szereti, a' mit nem tud: Az után a' jó cselekedettől, és annak gyakorlásától soha meg nem kell szünnöd: és ha azoknak alkalmatósági elfogyának, szükséges hogy az hadi Vitéze-

tézeket kövessed, a' kik békefészes üdőkben-is ellenség-néki való csatákat indétanak, mellyekkel a' valóságos harczhoz készíttik magokat. Formály illy gondolatot elmédben, mint-ha téged rettenetes, és fertelmes vétkekkel gyalázna valaki, és mint-ha minden javaidból, mellyeket birsz, meg-fosztana valaki, és olly békefészséggel szenvedd, mint-ha az a' gondolatod valóságos volna. Ha minek előtte rajtad meg-történnék, ebben fogod magadat gyakorlani az után nem fogsz felni, ha szintén meg-történnék-is. Nagy bátorsággal mégyen az harczra az a' katona, a' ki sokszor sebben esvén vérét ontotta.

V. A' jószágos cselekedetben való könnyebséget másképpen meg nem szerezheted, hanem azokban való sok gyakorlásid után.

tán. Vallyon ez ideig nyertél
vagy edgyet? A' következendő
jelekből eszedben veheted. Ha
magadban érzed, hogy a' rossz in-
dulatok, melyek a' jószágos cse-
lekedetekkel ellenkeznek, vagy
benned tellyeséggel meg-fojtat-
tak, vagy nagyobb részről meg-
lákadtak. Ha azok az indulatok
az okosságnak meg-zabolázása
által, a' törvénynek meg-tartása-
ra könnyen engednek. Ha a' jó
cselekedetekben nehézség nél-
kül, sőt gyönyörűséggel gyakor-
lod magadat. Ha másoknak szá-
vát meg-utálod, és lelkednek
tellyes szabadságával, és buzgó-
ságával a' tökéletes életeket kö-
veted. Ha a' gonosz indulatokat,
melyekre hajlandónak ismérted
az előtt magadat, természet sze-
rint utálod. Ha rút dolgoknak
látásában még álmodban sem
győ-

gyönyörködől, és semmi hamisá-
got nem javalsz. Ha azokat igye-
kezel követni, a' kikben dicsire-
tes és csudálatos tökéletességet
lác, és azokat a' fogyatkozáso-
kat melyeket másokban meg-
dorgálsz, el-távoztatod. Ha sem-
mi bünt kicsinnek nem ítélsz, és
akar melly leg kisebb fogyatko-
zástól-is óltalmazod magadat.
Ha látod vagy hallod, hogy hoz-
zád hasonlok gazdagsággal bü-
völködnek, és méltóságra emel-
tetnek, reájok nem irigykedel,
sem meg nem háborodol. Ha
igazán meg-vallod vétkeidet, és
azt kívánod, hogy mindenektől
meg-dorgáltassál. Ha lelked if-
méretinek bizonyosságával meg-
elégszel, jó cselekedetidet magad-
ban tartod és el-rejted: mert a'
jó cselekedetnek jutalma, annak
véghez vitele. Végezetre, ha a'
jónak

jónak véghez viteliben szünetlen munkálkodol: mert az igaz jószágos cselekedet soha meg nem lankad, hanem annak gyakorlásában mindenkor fárad.

XXI. R E S Z E.

Az Istenre néző jószágokról. Az hitet cselekedetekkel kell megbizonyítani, egyedül csak az Istenben kell bízunk. Az Isteni szeretetre indító okok. Felebarátunkhoz való szeretetünket a jó tétemény megbizonyította. Intés az alamifnalkodásra.

I. Z hit a' több jószágos cselekedeteknek, és mind az egész keresztyéni életnek fundamentoma és erős oszlopa, melly nélkül senki kedves nem

nem lehet az Istennél. Es a' bölcsesség, melly az egész Világot megfélédítette, ehhez minden vizsgálás és nyúghatatlanság nélkül hozzá kell ragaszkodnunk. Hidgy azért és jót cselekedgyél, mert az hit, a' cselekedet nélkül megbólt, Jacob. 2. v. 20 A' te beféded, és vallásod dicsekedik az hitel. Meglásd, hogy az te életed, és erkölcsöd hitlennek ne hirdessenek. Híszed az Evangeliumat, miért nem engeded az Evangeliumnak? Ha híszed az örök életet, miért bőcsülled fellyebb az egy szem-pillantásig valót, az örökkén valóságnál? Mit használ az igazat, és a' jót el-hinni, ha te hamis vagy, és gonoszat cselekeszel. Alig lehet, hogy valaki jól hidgyen, és roszszúl élyen: mert igazán híszen az, a' ki azt gyakorolja a' mit híszen.

II. Mint-hogy bizonyos és igen igaz, hogy mindenk az Isten gondviselése által rendeltetnek, és vezéreltetnek, el-anniyra, hogy a' veréb a' levegő égből le nem esik, és a' falevél ágáról le nem hűl, ő Szent Felsége akarattya nélkül: ő néki adgyad éppé magadat, nagy és bizodalmas szível, nem kételkedvén hogy semmi dolgaidban az ő segittségében meg nem fogyatkozol. Tudgyad hogy minden tanács, és emberi segítség bizonytalan, és hamis mindenkben, azért az Isten gondviselése által kéttségben ne essél magadat vezéreltetni. Es ha véletlen dolgok történnek, mellyek tanácsidnak, és cselekedetidnek rendit láttatnának meg-háborítani, úgy mint betegség, hamis vádolás, vagy más valami nagyob esett; hanem az Isten segittségével meg-erősödvén,

vén, az ő gondviselése alá vessd magadat: mert ezek által a' történetek, és veszedelmek által, arra a' célra vezet téged, mellyet öröktől fogva néked rendelt. Nem érzi a' jelen való nyomorúságot, a' ki a' jövőendő boldogságot reméli. Annyit cselekedhetik az ember, és annyi jóval bír a' menyit remél, és hiszen.

III. A' szeretet minden jószágos cselekedeteknek formája, és királynéja, mind Istenre s' mind fele-barátunkra nézve. Az Istent pedig tellyes szívéünkből, tellyes lelkünkből, és minden erőnkűl, és minden teremtet állatnak szereteti felet tartozunk szeretni, csupán csak ő magájért, és az ő véghetetlen jóságáért. Hogy vagy, hogy élsz, hogy mozgatsz, hogy érzed, hogy okossággal bírsz, Isten malasztjából vagy, ő

váltot-meg téged az ördögnek
szolgálatyabúl : ő nemestette-
meg lelkedet, meg-számlálhatat-
lan áldásokkal : ő kifizetette né-
ked minden érdemed nélkül az ö-
rök életet. Az ég, a' föld, a' leve-
gő ég, a' víz, és mindenek a' kik
ezekben vannak, minden nap
nagy szóval kiáltják, hogy felet-
te nagy szeretettel szerezted azt, a'
kitől te éretted, azok teremtet-
tek. Miért csavargasz fok-felé,
lelkednek javát keresvén? szerez-
ted azt az egy jót, melly minden
jó : kereszed az eggyes jót, melly
a' leg nagyobb jó, kinél félyeb va-
ló nincsen, kinél szeretetre méltó-
bbat az elme ki nem gondolhat.
Csak a' szeretet az, mivel a' te
teremtő Istenednek jó tétémé-
nyit, noha azokat sem egyenlő-
képpen, meg-hálálhatod. A' sze-
retet pedig nem hivalkodó, nem
kere-

kerefi maga hasznát, nagy dolgo-
kat cselekepszik, ha *Szeretet*. A'
szeretetnek semmi nem nehéz:
a' ki az Istent igazán szereti halált
szenvedhet ugyan, de fenkitől
meg nem győztetik.

IV. A' természet egymáshoz
való szeretetett öntött mi belénk,
és társalkodókká tőtt : mert mi
Emberek minnyájan egy testnek
tagjai vagyunk, kik ugyan azon
egy hitre, és dúcsófságra hivatta-
tunk. Nem szereti az Istent, a' ki
Attya-fiát nem szereti. Felebará-
tunkhoz való szeretetünk, a' jó
téteményben ál, hogy mindenek-
nek használlyunk, mindeneket
szolgálatl, és szeretettel meg-
előzzünk. A' szűkölködőket pe-
dig vigy szível, kéz akarattal ö-
römeft, és kéfedelem nélkül se-
gitcsük, hanem ha azoknak sze-
mérmetefsége tenne halasztást, a'

kikkel akarj jót tenni. Elégse-
ges ha tudod szükségeket, úgy
mint mikor valamit kedvetlen, és
szomoru szível szenvednek. Ne-
héz és terhes ige ez, *kérlek*. Ha
barátodnak kívánságát meg-ér-
ted, és kérését meg-előződ, meg-
fokasítod adományodat. Nem
ingyen adod, ha kérési után adod.
Ha sok szóval való kérését meg-
előzheted, el ne mulassd, hogy
ne láttasd az ő kérésére vára-
kozni: sőt ha nem kért volna-is,
adásiodat jó kedved mutatása-
val meg-bizonyítsad. Az után a'
jó ajándékhoz szomoru beszédet,
kedvetlenséget, és kérkedékensé-
get ne egyelics, hanem adgy né-
ki vigasztaló szót. Mikor te hal-
gacz, maga a' dolog éretted szól,
és a' ki láttya a' rejtekben meg-
fizet néked.

V. A' keresztyén Emberek jó-
tete-

teteményi között, leg főb helyet
foglal magának az alamifnálko-
dás, melly hitünknek igazságát
bizonyította, bűnünket meg-bo-
csátta, és menyországot meg-
vérszi. Meg-látd azért meg ne u-
tallyad a' szegényeket, kik noha
magok szűkölködnek, téged
még-is meg-gazdagithatnak. A'
te vétkeid el-adtanak téged, válts-
meg magadat tár-házadban gyűj-
tőt pénzzel. Csináld a' fősvén-
ségnek ezfoközéből irgalmasság-
nak segítségét. Egy asztali tré-
fáló szolgát, a' ki téged neveté-
re, és vigaságra indét, nagy juta-
lommal bocsátod-el magadtúl.
Christusnak pedig, ki menyorszá-
got igéri, semmit nem adcz? Fe-
jedelmednek adóját akarad el-
len-is meg-fizetted, ha szintén
szántó-földeidből semmi gyümöl-
csöt nem vettél-is: Christusnak

menyei Királyodnak egy szelet kenyeredet, mellyel bővölködöl, meg-tagadod? Meg-lásd, pénzedet meg-kimélvén bűnös ne légy Atyad-fiának véreben. Ha nem táplálod, meg-ölted. Azt gondolod, melly jól élnek mások te utánad, azt nem gondolod te, melly roszfúl halfiz-meg. Jobb hogy maradékid valami atyai örökségek nélkül el-legyenek, hogy sem mint te lelked üdvösségen kívül. Tekincs a' te számadó könyvedben, és nézd-meg mit fogsz birni jóvendőben, a' te örökös házádban, és most mit birsz itt. Minden javaid közzül halálod óráján csak azt találod, a' mit a' szegények közzé által Menyországban elől bacsátottál. Fedd-meg hívségtelenségedet. Az ellenség, a' te házatod fel-prédálhattya, Menyországot fel nem dúlhattyá.

XXII. R E S Z E.

Az okosságról. Annak szükségge, és nehézsége. Az okos férfiúnak tisztiti.

1. Mint az építő mérter, linea, és mérték nélkül, semmi munkát igyene-fen nem mivelhet, úgy mi-is okosság nélkül semmit reddeffen nem cselekedhetünk. Ez a' több jószágos cselekedeteknek régulája, akar melly dologban való gyakorlásnak vezére, a' léleknek szeme, a' jól élésnek mestersége. Nem lehet gyönyörűséges élet, az hól nincs okosság. Ez pedig hogy leg nehezebb legyen, minnyájan meg-vallyák: de egygyütetét-is. A' nehézsége onnét származik, hogy a' gondolat mind a' közön-

közönséges, s' mind a' magános dolgokat maga határában befoglalja: az után hogy az Emberek között, semmi bizonyos állapot nem találtathatik, mellyek mint hogy mindenkor változók, és történetből esnek, külömb külömb környűl álló dolgokból is fűgnek. Azoknak sem szabhat minden elme bizonyos rendület, mellyek között, némelylek egymással ellenkeznek, ha bizonyos közben-vetéssel meg nem edgyesítetnek. A' fététséget pedig az a' homály szerzi, melly a' gyakorlandó dolgoknak okait egyben keveri. Meg-tetozik ugyan azoknak a' teteje, de lapang a' fundamentomia. Az 1-itennek el-végezet rendelése is el-vagyon ugyan rejtve e' Világi dolgoknak jó, vagy rossz ki-menetele felől, azért-is történik, hogy

az

az Emberek között kevesen bírák ezt a' jószágos cselekedetet. Akar melly dologban-is kevesen találatnak, a' kik előb meglátásák micsoda leg hasznosab.

II. Az okosságot a' cselekedetben való gyakorlás, és az emlekező elme nemzi: mert a' magános dolgok, mellyeket az vezérel, az Ember cselekedetinek gyakorlásából, és külömb külömb-féle próbákból származik. Bátorságos léfszef, ha mind a' magad, s' mind a' mások próbájának helyt adcz, és magadnál fellyeb való dolgokra, az honnan le-eshetnél, fel nem emelkedel. Hogy pedig mindeneket okossan rendelhesz, elsőben magadra tekincs, az után a' dologra, melyhez akar szkezdeni; végre ki kedvéjért, és kikkel akar a' munkában fáradozni. Es magadat annyira bő-

K 5

csül-

csüllyed, hogy tehetséged felett, semmit ne láttassál magadnak tulajdonítani. Vannak, kik az ékefén szóllásban bizakodván, meg-efnek: kik Attyoktól maradt jószágoknak többet parancsolnak, mint véghez vihesék: kik meg-bádogyadot testeket, terhes tizt-viselekkel, meg-nyomorították. Annak utánna azt is meg-kell bocsúllened, a' mihez kezdés, ha elégségesé a' te erődd annak el-viselésére: mert a' terh ha embernek ereje felett való, azt el-nyomja. Arra is kezeidet ki-kell nyújtani, hogy véghez vihesse, avagy remélhesse. Annak utánna az Emberek között választást kell tenned, méltóké a' kikért kell életedet fogynod: azoknak erkölcsöket is szükség meg-vizsgálnod, hogy mikor másoknak akar sz használni, magadnak

nak ne árcs. Végezetre azt is fötba kell vetned, ha a' te természeted az ilyen dolognak véghez viteli-re alkalmatosé, és az hová az elméd hajol, azt kellé cselekedned. A' miben a' természet ellenkezik, haszontalan ott a' fáradság.

III. Az okos férfiú semmihez nem kezd, valamig fel-háborodot indulattya meg nem csendesedik: mert a' bocsúlletes, és tiztfeleges dolgot a' feslet indulattúl, meg-háborodot elme nem tudja meg-választani. Ismét az okossággal igen ellenkezik az habahurgyaság, melly fokakat nehéz, és ki-felhelhetetlen veszedelmekben hozott. Azért az okos ember semmit vak - merőképpen nem indét, és magaitéletit a' mások tanácsa alá veti. Félelmek az Embernek gondolati, és a' bizontalan gondviselekkel való dolgok-

goknak kétséges ki-menetele. Ott az élet, az hól fők a' tanács. Az okos Emberhez tartozik az-is, hogy minden dolgot, a' mint magában vagyon, minden palástolás nélkül világossan által lásson, hogy az együgyűek meg ne csalattassanak. Tedd félre pénzeded böcsülleteded, és méltóságodat: a' dolognak belső részét vizsgáljad: azt keressed micsoda, s' nem minek hiják. Bolondság az ál-képektől, és árnyékoktól meg-csalatni. Az után mint valami ör-álló helyről, azt kell meg-kémlelned, mi történhetik, hogy a' bolondoknak ama szavát ne kényszeríttesél valaha mondani: *Nem véltem.* Arra a' dologra, hosszú tanácskozás, meg-ért itélet, és mély vizsgálás kívántatik, hogy valami környűl álló vétkeknek gonofsága roszsá ne tegye: **hog**

hogy az okosság álnokságra, és csalardságra el ne fajúllyon, hogy az igaz, és színes jónak szomfzéd-ságában, a' gonofságot jóságos cselekedet helyet ne kövessed. Az el-választásban véget vetvén minden kéfedelmet mets-el, és a' mit el-rendeltél mindgyárt vidd végbe. A' jó tanácsban nincs helye a' kéfedelemnek, melly dicseretet nem érdemel, hanem a' végén.

XXIII R E S Z E.

Az Jóságról, és az Isteni szót-gálatról. Mind kettőnek gyakorlása. Micsoda a' pænitentia, és miben áll?

I.

Z igaság legfelsőbb jóság, másoknak születet, nem magának. Valamie **vagyon**

vagyon, mind fele-baráttával közli, maga részéről semmit nem kíván, hanem hogy mások éllyenek véle. Ez egymás között való gyűlölségeket, az Embereknek el-fordittya, és mind e' Világon békefésében helyhezteti. Ez a' természetnek, az Emberekkel való titkos meg-eggyezése, és az Emberek között való társalkodásnak őszve kötözése, melly nélkül semmi dicsiretessen nem lehet. Az igaz Ember senkit meg nem sért, a' másét magának nem tulajdonítja, mindenkinek használ, mindenk felől jót itél, és beszél, mindenknek az ő igazát meg-adgya, m' soknak javát meg nem gátolgya. Ha elől járó igazat parancsol, mindenknek meg-nyilt, az alatta valóknak hasznát, a' magájénál fellyeb bőcsüll: a' kik vétkekben esnek, bűn-

büntetéssel meg-zabolázza, a' jókat meg-jutalmazza, és mindeneiket az ő tisztekben meg-tart. Ha az alattok valók között egy, mindeikkel edgyez, a' törvényeket meg-tartya, előtte járók parancsolattját meg-fogadgya, állapattjával, és tiszttel meg-elég-szik, a' méltóságokat nem kívánja, és azokban a' dolgokban, mellyek őtet nem illetik magát nem egyelíti. Az igazságot pedig ingyen bőcsüll, mert az igaz cselekedetnek nem itil nagyobb jutalmat, mint a' mi igaz.

II. Az Isteni szolgálat, az erkölcsökre néző jószágos cselekedetek között leg-bőcsültefebb, mert igyeneffen csak az Istenre, és az ő tiszteletire néz. Az első tisztelet pedig abban áll, hogy őtet hidgyúk, és meg-ismérjük: az után hogy méltóságát, és jóságát, csak

csak magának tulajdonítsuk. Kevés, isméri az Istent, mert az ördögök-is kik gyűlölik őtet, azt meg-cselekezik: hanem e'felett a' szeretet, és tisztetet-is kívántatik, melyet adná Isten olly jól cselekednének, a' mint tudgyuk. Tudgyad hogy Isten az, a' ki a' Világnak parancsol, a' ki az Emberi nemzetnek gondgyát viseli, a' ki mindeneket igazgat. Egyedül csak őtet vallo'd hatalmasnak, jónak, és felségesnek: ő tölle, úgy mint, minden jótúl, és a' te utolsó végedtül várod az örök bódogságot: miért nem tiszteted tehát őtet, a' mint illik? miért nem bőcsülled őtet Isteni tisztetlettel? miért a' földnek egy darab görönydöcskéjét nállánál nagyobra bőcsülled? Heában való a' te szerzeteséged, ha Isteni tisztetletedet cselekedetteddel meg nem bizonyítod.

nyitod. Akarfé igaz szerzetes lenni? járj az Isten előtt és légy tökéletes. Elégge tiszteli őtet, valaki követi. Az igaz szerzetesség téged az Istenhez kötöz, és az Istent te hozzád. Azt tisztán megtarcsad a' restségtől, fogyatkozástól, és vétkektől. Nagy boldogság hogy nyelveddel hitedet, és cselekedetteddel hitetlenségedet hirdeted? Illyeneket, csufolt hajdan a' Pogányok közöt egy hires neves Philosophus, mondván: Semmi nincs a' Keresztények közöt dicsiretefebb, mint mikor szollanak: de semmi nincs nyomoruságosabb mint mikor cselekedetre fakadnak.

III. A' meg-sértet Isten törvényének helyre hozó eszköze, a' poenitentia, mely a' bűnnek meg-utálására olly hatható szándékkal hajol, hogy a' bűnnel megbán-

bántódot Istennek eleget tégyen: mert a' poenitentia abban áll, hogy bűneit meg-utálja, szívéből kitisztítsa, és úgy ellene mondgyon, hogy az után soha arra visszafra ne térjen. El-múlt a' mi győnyörködtetet, hátra vagyon a' mi arrúl meg-fedd, meg-kinoz, és kárhoztat. Mit használ az el-múlt gonosz cselekedetet el-titkolni? Egy bűnös-is maga bírāja lévén magának, magátúl meg nem oldoztatik. A' természet, az Emberben néminémű-képpen törvény székét rendelt az Embemben, az hól minden maga vétkének vádolója, bizonyása, és bírāja. Itt kényszerítsed arra szívedet, és érzékenségedet, hogy minden nap készek legyenek a' szám-adáfra. Mongy törvént magadra, és mint lehet dorgáld-meg magadat. Az egész napot

tölcs-

tölcs-el magad vizsgálásában, minden cselekedetidet, beszédidet, és gondolatidat fontold-meg, semmit el nem titkolván, sem el nem mulatván. Ha meg-isméred hamiságodat, meg-bocsáttya az Isten: ha meg-vallod, meg-gyógyítod. Mit használ, ha senki-is nem tudgya a' te vétkeidet, elég hogy magad tudod? Hasznosb-nak véledé, ha titkon kárhozzol-el, mint ha nyilván meg-oldoztatol? Akár hól lappangj, veled vagyon mindenűt lelked-isméreti, és előtte sohová nem futhacz. Nyomorúlt vagy ha ezt meg-utálod.

VI. Az te életed három időre osztatik: úgy mint a' melly jelen vagyon, a' melly léfzen, és a' melly jövőendő. A' jelen való csak egy szem-pillantásig vagyon, eléb el-enyészik, mint el-érkezik: a' jövő

jövendő még nincsen : de az elmúlt napjaid, mikor parancsolod mind jelen lésznek , és akarod szerint magokat elődben állattyák. Ne fély emlekezetedtől, se ne szégyenlyed magadat az elmúlt időre vizsgálva fordítani, és régi bűneidet szemeidre hánni. Mentül gyakrabban cselekedsz, annál hamarab meg-jobbúlsz. Magad állj bocszút magadon, és az után ne cselekedgyed ; hogy az után ismét meg-írassad. A' kik hajo törést szenvednek, többire inkább minnyájan a' Tengerből, és hajózástól el-bucsuznak, és az Istennek véllek való jó-téteményét, a' veszedelemről meg-emlekezvén , hálá-adással tisztelik. Hogy ez a' jó szorgalmatosság benned meg-maradgyon, szívőből kívánom, hogy mászszor abban ne esél, a' mitől egyszer féltél.

Nagy

Nagy veszedelemből szabadultál meg ; meg-lásd , hogy ismét veszedelemben ne ejcsed magadat. Annyiszor meg-bocsátotta Isten bűneidet , mennyiszor vétkeztél. Meg-lásd , roszszab ne légy azért, hogy jó az Isten ; mit fogsz cselekedni, azt gondolod néha, miért nem gondolod inkább, mit cselekedtél? Mert a' jövendő tanács, az elmúlt dologból származik. Sokan jútának a' bölcseségre, ha azt nem gondolnák, hogy már el-jutottak. Ha magadat minden nap nem jobbitod , minden nap roszszab lélsz.

XXIV. RESZE.

*Az ártatosságról, és bocsúlletről.
Az engedelmeség, és hálá-
tosság dicsiretet érdemel. A'
jó-tétemént mint kell venni, és
hálálni.*

I. Sem-

I. Emmi szó meg nem magyarázhattya, melly dicsiretes légyen az, a' ki maga felől azt mondhattya: Szüléimnek mindenkor engedelmes voltam, és szavokat fogadtam: parancsolattyokat, sem nehéz dolgban, sem könnyűben meg nem vettem: vér szerint való Atyámfainak és rokonimnak alázatosán igyekeztem szolgálni: édes hazámnak igaz tagjának próbáltam magamat: jó-téteménnyel igyekeztem mindeneket meggyőzni. A' mi pedig a' Fejedelmeket, Egy-házi tiszteket illeti, avagy a' kik bölcseséggel, üdövel, és Szentséggel elől járnak. Így tiszteleyük őket, hogy a' paripákról, szekerekről előttök le-szállunk, nekik süveget vetünk, térdünkre

dűnkre esünk, kezeket, és könyökök perémit meg-csókollyuk, és hazánk bé-vőtt jó szokása szerint való tisztelettel, őket megböcsüllyük. Mind ezeket könnyen, és alázatos szível véghezviheted, ha elméddel eléb meggondolod, melly nagy böcsülltet érdemel, az ő méltóságok: mert az akaratban innét származik néminémű félelem, melytől meg-rettenvén az ő felettéb való nyájaskodásától el-távozol, és az ő méltóságoknak gondolattyárul a' te kicsinységedre alá szállasz. Minden méltóság az Istentől vagy, valamit magadnál nagyobbakkal cselekezzel, mind az ő érdemek felett léfzen, ha ő benne az Istent gondolod.

II. A' mint első Atyánk engedetlenségéből minden nyomorúság ránk áradot, úgy az Isten
Fia

Fia engedelmesége által, a' bődögságra vízfzra hozattunk, ha mi-is meg-tartyuk az engedelmeséget. Az engeelmesség, minden dolognak tőkélletessége, és ugyan azon dolognak eredetekkel való őszve foglalása: mert mindeneket az Istentől, sok csavargások után-is az Istenhez vezet. Ezt ajánlotta Christus Urunk minden jószágos cselekedetek felett, ki hogy ezt el ne veszténé, életét el-vesztette. Ezt jobbnak mondgya az Irás az áldozatnál, mert az által magunk akarattya meg-öletik. Ugy kell a' mi elől-járóinknak parancsolatját fogadnunk, mint az Istennek füzavát, a' parancsolatnak semmi okát nem kérdezvén. Nem tud itilletet tenni, a' ki tőkélletessen tud engedni. Incsen az elől-járó, parancsollyon a' törvény, mondgya

gya azt: mit akar sz velem, mit cselekedgyek. Nem tanulom, nem vizsgálom, és nem mentem magamat, hanem együgyűképpen, és fietve engedek minden dolgoknak, akár neheznek, s' akár könnyűnek legyenek, kész léfzek hasonló vígafsággal engedni. Egyben lehec sz engedetlen, és meg-átalkodott, ha tudni-illik, valaki a' jótól el-akarna vonni, és ha az Isten törvénye ellen gonosz tételre kényszerítene. Ezen kívül mindent egyebet zúgolódás nélkül, és álhatatossan meg-kell cselekedned.

III. Az hálá-adás méltán nézi az el-vőtt jó tétémént. Semmi re pedig nem kell inkább vígyáznod, mint a' jó téteménynek meg-böcsüllésére, ha szintén nem az ajándéknak nagy vóltáért, bár csak az ajándékozonak szíreteti-

241 MENYBEN VEZETŐ
ért, és hozzád való jó akarattya-
ért. Az után a' jó téteménynek
szünetlen való emlekezeti szük-
ség-képpen kívántatik, hogy el-
médben mindenkor meg-marad-
gyon. A' jó tétemént meg nem
hálálhattya, a' ki arrúl meg nem
emlekezik: a' ki pedig meg-em-
lekezik, már meg-hálálta. Ez
nem kíván kincset, nem fáradsá-
gos munkát, nem jó szerencsét,
még-is mindenekre kész. Ha ér-
téked nincs-is, lehet akaratom,
hogy a' Királyodnak-is meg-fizet-
hesz. Mikor valakitől ajándékot
vérszsz, vigan vegyed, és jó té-
vődnek örömmel meg-jelenszsz,
hogy abban néki-is haszna lé-
gyen. Eörömmelnek igaz oka az,
ha barátodat vigan látod, igazab-
ba véllé jól cselekedsz. A' ki a' jó
tétemént kedvesen, örömmel, és
kegyesen vérsz, első bérét annak
meg-

KALAUZ. 242
meg-fizeti. Soha az nem igyeke-
zik hálá-adó lenni, a' ki az aján-
dékot szemei előtt el-rejtette. A'
ki azt mondgya, hogy meg nem
hálálhattya, már meg-hálálta. A'
ki kedvetlen, és resten vérsz, azt
jelenti, hogy kevésre bocsúlli. A'
ki ajakit alig mozdítottya, a' meg-
köszönésre, háládatlannab, mint
ha halgatna. Az emberséges
Ember, mikor az ajándékot
el-vérsz, mindgyárt azon gondol-
kodik, mivel hálálhassa-meg.
Ugyan-is micsoda tisztet ellen-
inkáb, mint az el-vőtt jót meg
nem hálálni? Nem csak annyit
kell adnod, hanem bővebben kell
meg-fizetned: mint a' földben
vetet mag, Gazdájának száz an-
nyival fizet. Meg-lásd mind-az-
által, hogy az hálá-adásban felet-
téb ne síess. Némellyek mikor
valakitől ajándékot vérsznek, an-
nak

nak mását údonek előtt meg-
küldik, és azzal mentik magokat,
hogy többel nem tartoznak. El-
kell az ilyen módottávoztatnod,
hogy az ajándékot, ajándékkal
hirtelen ki ne tolyjad.

XXV. RESZE.

*Az igazságról, és annak gyako-
rálásáról. Az együgyűség
meg-dicsértetik. Az Hívség-
nek gyakorlásáról.*

I.

Inden beszédben,
cselekedetben, i-
rásban, és egyéb
külső jelekben az
igazság tündöklyék. Nem illik
a' keresztyén Emberhez az hazug-
ság. Afszonyhoz, és kőz rend-
hez illendő vétek, szívében mást
gondolni, és nyelvével mást mon-
dani. A' nemes vérből való fér-
fiú

fiú minden dolgot a' mint maga-
ban vagy on, úgy ki-mondgya,
nem őregbiti, nem szaporítja,
nem tetteti, és kerengő beszéddel
meg-nem homályosítja. Az
együgyű igazság, együgyű beszé-
det szeret. Fedezés nélkül akar
láttatni, mert ártatlan. A' kipe-
dig hazug, vagy csalárd, minden
dolgát kettős beszéddel meg-ho-
mályosítja, hogy lappangjon.
Gyűlöli a' világosságot a' kirosz-
szúl szól, mint a' kiroszszúl csele-
kedik. Meg-lásd azért a' te beszé-
ded ne legyen olyan, mint a' kőn-
tősd, házi, és piaczi, hogy kívül
magadat dicsérjed, s' belől az i-
gazságot el-titkollyad. Ettől a'
vétektől, maga a' természet-is ir-
tózik. Tekincs-meg az ártatlan
gyermecskéket, kik noha még
okossággal nem tudnak élni,
még-is beszédek közöt hazugsá-

245. MENYBEN VEZETŐ
got fecssegek, melyet az okos-
ságnak beléjek óltatot igazsága,
és benne-is kárhoztat. Melly
dologban az Istennek gondvisele-
sét kell csudálnunk, ki az Ember-
ben jószágos cselekedeteket öl-
tott, mellyek nélkül az élet, és a'
társaság meg nem álhat. Minde-
nek közöt pedig leg veszedelmef-
séb az életnek hazugsága: mert
ha minden hamis beszédet utálsz,
mint elmédhez való méltatlan
dolgot. Miért nem félsz magad
az hazugságtúl, és miért hamis-
san akarsz élni? Nagy dolog a'
tökélletes Ember tisztíne meg-
felelni.

II. Az együgyűség noha az
Embereknél nem igen ismértes
jóság, még-is olly méltóságos,
hogy az Isten abban felette igen
gyönyörködik: *mert az együgyű-
ekkel az ő beszélgetése*, Prov. 3. v.

32. mint hogy maga együgyű,
és éppen való az Embereket-is,
kik ő hozzá gyűlnek együgyűek-
nek kívánnya. Az pedig az egy-
ügyű, a' fok-felé nem csavarog:
a' ki kettőtség, és kép-mutatás
nélkül, kívül ollyannak mutattya
magát, a' minémű belől: a' ki ma-
ga fogyatkozásit mikor az alkal-
matosság hozza, tisztán és igazán
meg-vallya, a' ki gonofzsággal
kísdőt, és minden világi szin mu-
tatást utál: a' ki mindeneket o-
kosan hiveknek itél lenni: senki
felől gonofzat nem gondol: a' ki
nem gondol azzal, hogy az Em-
berek bolondnak itéllik, csak az
Isten előtt okos legyen: a' ki fok
féle szándéktúl idegen, hanem
mindeneket csak az egy Isten sze-
relméjért cselekezik. Sok dolog-
ban miért háborodol-fel, oh ból-
dogtalan ravaság! Egy, a' mi

szükséges, hogy ahoz juthass, a ki egy, és leg együgyűbb. Soha a' célra nem érfz, ha két uton járfsz.

III. Az hivséget, az Emberi nemzetnek leg nagyob, és leg bőcsültefebb javai között kell tífzelned: mert ha ettől meg-fosztától, meg-fűnik a' kereskedésnek gyakorláfa: fel-bomlik a' barátság, a' szövetséges társaságok el-olflanak, és mind az egész tartomány fel-háborodik: sőt vaddollyák a' bizonyságok, hogy az Emberek egymásnak adot hiteket imit, amot megfzegik, annyi fogadások, esküvések, és annyi szorgalmatos gondvifelés meg nem cselekedheti, hogy az egymás között való szükség álhatatoffan meg-maradgyon. El-annyira el-áradot a' szemtelenég, hogy fokaknál szenteb dolog a' nye-

nyereég, mint az hit. Oh melly nagy undokság az Emberek között való álnokságnak, és gonofságnak nyilván való vallás-tétele! Senkinek bizonyság, és kezes nélkül nem hifzünk: és bátorságofsnak itéllyük a' kezes leveleket, mint hittel való fogadásokat. Továbbá, az hiv férfiú, a' mit ígér álhatatoffan bé-tellyefiti, reá bízott titkokat senkinek ki nem jeltenti, és ellenségének adott hitit is meg-tartya, sőt országánál, és életénél nagyobra bőcsüll: későn téfszi ugyan a' fogadást, mert az hamar való fogadást, hamar való pœnitétia követi: de ha egyfszer fogadást tótt, azt meg nem szegi, meg nem másollja; ha a' dolog más állapatra né változik, avagy ha bűnre való veszedelé reá nem következik. Senkit nem kötelez a' fo-

gadas, ha azt, bűn nélkül meg nem tarhattya.

XXVI. RESZE.

A' Barátságáról. Mi módon kell meg-bőcsülleni. Némely parancsolatok az egymással való nyájaskodásnak meg-tartására.

- I. Emmi nincs az Ember életének meg-tartására szűksége, mint a' barátcság: semmi hasznosabb, semmi nincs gyönyörűsege. Ez nem egyéb, két Embernek egymáshoz való jó akarattyoznál, melly valamely jószágos cselekedeten fundaltatott, és véllek egybe kapcsoltatott. Nagy jó ez, az hol készek a' szívek, mellyekben minden titok bátran be-meheffen? kiknek lelkek ismérétől keve-
- sebbet

sebbet félhecz, mint a' magadétul: mert ezeknek beszéde szorgalmatosságodat meg-könnyebbíti, tanácsodat javallya vidámsága, szomorúságodat vigasztallya, jelen-léte gyönyörködttet. Micsoda édessebb, mint ha olyan Embred vagyon, a' kinek, ha mit vétettél bizvált meg-valhatod? kinek csak útodban elől találása-is használlyon? Némely apro állatocskák mikor az Embert meg-csipik, nem érzi, hanem a' dagattyan meg-isméri: ilyen dolog történikveled barátod nyájaskodásában; eszedben nem vészed, mikor, és miben használ, az után meg-tapasztolod, hogy használt. Nem lehet pedig igaz barátcság, ha egymáshoz való szeretet köztetek nem találtatik: de fellyeb való dolog szeretni, mint mástul szerettetni; és így a' jó a-

251 MÉNYBEN VEZETŐ
karatot, a' szeretnek belső fun-
damentomának mondgyuk, a'
szeretetre való meg-felelést má-
sodik fundamentomának. Ismét
igaz barátság az, és a' Christus
vérével öszve foglaltatott, melyet
nem a' világi jóknak haszna, nem
telti személynének jelen-léte, nem
hamis szolgálattya, nem hazug
hizelkedése; hanem az Isteni fé-
lelem, és a' Szent írásnak tanulása
szerzi. Nem lehet állandó bátor-
ság a' gonoszban.

II. Hogy valakit barátodnak
tudgy választani, ahoz nagy o-
kosság kívántatik, ama köz mon-
dás szerint: Sok kőből főöt kell
azzal meg-enned, mig igaz barát-
cságnak tisztit bé-telestessed.
Négy dologban kell pedig azt
meg-probálnod, a' kivel barátság-
got akarsz vetni. *Hitiben*: nehéz
dolog ez, melynek e' földön csak
aranyé-

KALAUZ. 252
aranyéka-is alig találhatik, hogy
magadat, és javaidat bátran reá
bizhassad. *Szándék-ban*: hogy
barátsága jó végre nézzen, és az
Isteni szolgálat utálatosságára ne
változzék. *Eszellen való választá-
sában*: hogy tudgyad mit kell
néki adnod, és ő tölle mit kell né-
ked várnod. *A' békével való társas-
ban*: hogy baráttyaért kész lé-
gyen minden ellenkező dolgokat
békével szenvedni. Ezekben mi-
kor meg-probáltad, arra-is figyel-
mezz, te előtted való, barátival
miképpen szokot élni: mert re-
mélheted hogy veled-is azon-
képpen fog élni. Az hiv barát-
cság eleven kincs, melyet nagy
óltalom alatt kell tartanod, ha el-
tálat veszni kecserevessen kell meg-
fíratnod. Boldog vagy, ha ol-
lyant találál, a' ki téged szeret, és
nem jóvaidat, asztalodat, és elmé-

det: hogy mikor vétkezel, megincsen, mikor el-esél fel-emeltyen, mikor páliya-futásodban vagy bátoritcsón. Használót, az egész kerektség színe alatt, ehez nem találhatsz: sokan vannak kik barátidnak mondgyák magokat, de kik legyenek igaz barátid, kevesen találhatnak. Senki mást ingyen nem szíret: A' ki magát keresi, a' ki magának külső dolgokat czélúltészen, nem igaz barátod: csak addig szíret téged, míg néki használhatsz. Éúzd-el asztalodtól, meg-látod hogy csak hamar barátcságának végét éred. Ott fogyatkozol-meg barátidban az hól fókakat híszesz lenni.

III. Miképpen az orvos, a-karván a' sebes embert, kit igen szíret meg-gyógyítani, sem a' vasat, sem a' tűzet tülle nem kiméli: úgy cselekedgyél barátoddal-is, mi-

mikor szükségés néki a' dorgálás, szabadon, bátran, alhatatoslan, semmit el nem mulatván, sem el nem titkolván, cselekedgyél véle. Kárhoztatásra méltó szolgálat az, a' mellyel a' vétkek táplaltatnak. A' te intéfed pedig titkon, édesfeden, és minden kemény beszéd nélkül legyen. Barátcságodban kellé valakit befogadnod? vedd tanácskozáfra: ha itélled, tellyes szivedből fogadd hozzád: olly szabadon beszély véle, mint magaddal. Ugy élly pedig véle, hogy semmit reá ne bizz, a' mit ellenségedre nem bízhatnál. De illy dolog történik néha, mellyet a' szokás el-szokot titkolni, ollyan alkalmatoságban, minden dolgaidat, és gondolatidat barátiddal közöllyed. Némelylek, a' melly dolgokat barátival kellenék közleni, a' kiket elől-utól

tól találazoknak, és közönsége-
sen a' kiknek fülök az hallásra
vizket, ki-beszéllik : mások a-
zoknak lelki-isméretitől-is, a' ki-
ket szeretnek, félnek és minden
titkokat szívekben tartják, s' ha
lehetne magoknak sem hinnének
E' kettő közzül mindenik rosz :
mind az, hogy mindeniknek
hidgy, s' mind az, hogy senkinek
ne hidgy, de egyik bűcsülettef-
se, és a' másik bátorságossab.
Hogy-ha mindennel veszedel-
em nélkül akarj szólni, azt
könnyen meg-nyerheted, el ne
titkollyad a' mit cselekedsz, és
semmit ne cselekedgyél, a' mit ti-
tokban akarj tartani.

IV. A' barátságának attyafia
a' nyájaskodás, melly az emberi
társaldodást igazgattya : ebben
csendességet, és halgatást kell
tartanod. Jámbor Emberhez il-
lendő

lendő dolog az, hogy sokaknak
szavát meg-hallja, maga keveset
szóllyon. Vétkes dolog azt ki-
válni, hogy te másokat ismérj, s'
téged senki ne ismérjen, magad
árúját el-vesztegetni, és a' másét
magadnak tulajdonítani. Azok-
nak természetihez kell szoknod,
a' kikkel akarj élni, és nyájas-
kodni, és mint hogy sokan sok
hamiságot, hazzontalan, és gyer-
mekes dolgokat szólnak, veled
tréfálódnak, és hízelkednek, eze-
ket okossan el-kell halgatnod.
El-vetett, és Aszfzonyi-állat elmé-
jéhez illendő dolog az, hogy ol-
lyanokkal nyájaskodgyál, a' kik
ellened nem szólnak, veled vi-
gadnak, és hízelkednek. Te ma-
gad felől, és jovaidd felől mérték-
leteffen szólly, magad itéletihez
vakmerő-képpen ne ragaszkod-
gyál, és olyan beszédektől, mel-
lyek

yek dicsiretedre néznek, megfűnyyel. Mikor valami illetlen dolog jut eszedben, szálly magadban, és gondold-meg, ha te nem vagy hasonló vétekben: azután azok közzül a' miket hallasz, és lácz, mindenkör elő-meneteledre nézőt magadnak tulajdonics. Jól vagy on akkor állapotod, mikor a' más vétkéből magadét meg-jobbitod.

V. Mikor valami szokatlan, véletlen, és házadnak szókasával ellenkező dolog jut eszedben, mindgyárt az ellen magadban fel ne indulj: mert változó elmének jele a' más Ember cselekedetin csudálkozni, nevetni, és házad törvénye fzerint magyarázni. Minden dolgot úgy kell böcsülleni, a' mint magában vagy on, nem a' mint kívül látczik. A' köfség mindeneket maga újságáért, mestersé-

sterségéért, ritkaságáért, pompájáért, hiriért, és külső ékecségéért böcsül: Az okos Ember pedig, a' dolognak belső árrát, és tisztaságát böcsüll, és a' mit az efsztelen köfség csudál, meg-utállja. Valami történik, rajtad áll, hogy abból hasznót szerez magadnak. Ne szorongasd magadat, és jövedelmedet, meg ne határozzad. Szabad, személlyedet bé-fedezned, és a' komédiáfokat követned: kik mikor sirnak, f'ajdalmokat nem érzik, mikor valamit vásárolnak, azt nem birják, parancsolnak, s' hatalmok nincsen, meg-dorgáltatnak, s' boszfűzút nem állanak: az az, mások életét élik. Vajha te úgy viselnéd magadat mások között harag nélkül, és tulajdonságod nélkül. Nagy komédiát jáczó hely, ez világ, melyben annyin vannak, a' kik jácza-

jadczak, a' menyí az Ember. Azon igyekezzél tehát. hogy inkább légy nézője, mint csinálója a' komédiának. A' kik magokat csudának téfzik ez Világon, munkálkodnak, a' kik pedig nézik, nevetnek és örülnek.

XXVII. R E S Z E.

Az adakozásról, mi legyen és miképpen kell gyakorlani. Miképpen különbözik a' Nagyságosbságtól.

I. Em hívom azt adakozásnak, a' ki pénzére haragszik, és azt sem ki-adni, sem meg tartani nem tudgya: ki el nem ajándékozza, hanem elveti. Adakozó az, a' ki értékehez képest, igazán, és okosan kiadgya,

adgya, a' mennyi illik, mikor, és a' kiknek szükséges, nem nézven a' maga hasznát, hanem a' másét. Továbbá az adakozás olly jóság, melly az ő jó téteményit el-olftogattya, és mindenkor a' pénznek el-olftatása, vagy gyűjtése körül forog; de az adakozás fő-képpen az adásban áll, mert bősültefebb adni, mint venni. Elég a' jó akarat pedig, mikor az adásra tehetsége nincs, sőt arra kell vigyáznod, hogy ne csak használj, hanem akarj is használni. Senki a' folyó-vizeknek, és a' tengernek hálákat nem ad, hogy az hajókat magokon szenvedik, sem a' gyümölcs termő fáknak, hogy gyümölcsöt hoznak: mert noha ezek mind jó tétemények, mind-azáltal nincs nekik akarattyok a' jó téteményre. Ha pedig valamit kell másnak ajándékozni, dicsiretit az

tit az hamar adással nyeri. Van-
nak a' kik mikor valamit ajándé-
koznak, minden kegyelmeket el-
vesztik, mert orczájokat el-for-
dittyák, homlokokat meg-ran-
czollyák, és ígéreteket más napra
hallasztyák. Így baráttyokat hal-
lasztással fírasztyák, várakozás-
sal gyöttrik: midőn pedig tulaj-
donsága annak a' ki örömeft ád,
hogy hamar abdgyon: a' ki pe-
dig sokára hallasztya, nincs kedve
az adományra. Siet minden ke-
gyeség, és kedves az ajándék, a'
melly elődben jön.

II. Senki boldogúl nem élhet,
a' ki csak magára néz, a' ki min-
deneket maga hasznára fordít:
máfnak-is szükség élned, ha ma-
gadnak akarsz élni, mit kimélled,
mint-ha tiéd volna? gondviselő
vagy, és a' mit vas-zár alatt tar-
tasz, más vérenek ragadománya,
a' ma-

a' magadéval óltalmazod, és nem
tiéd. Nálad le-tótt jószág volt, és
már más Urhoz tartozik: Azt
te utánnad, avagy ellenséged, a-
vagy ellenségedhez hasonló fog-
ja birni. Te azon munkálódol mi-
képpen teheszed tiédde? ajándé-
kozással. Micsoda az, a' mivel
gazdagnak véled magadat? egy
házacska, kevés pénzecske, egy
szántó földecske: ha fele-ba-
todnak, ajándékoznád jó tété-
mény volna, érdemes jószág vol-
na, melly örökkén veled marad-
na. Akkor drága a' pénz, mikor
adakozás által más gazdára szál.

III. Valami vékony kölcség-
gel jár, nagy nem lehet: és a' mint
azt, az adakozás igazgattya, úgy
a' nagyot, a' méltóságost, a' nagy-
cságoság. Ez a' két jószág noha
egyéb aránt hasonlók, még-is eb-
ben különböznek, hogy emez a'
kicsi-

kicsinyekben-is, ez pedig csak a' nagyokban látczik, a' ki házánál szükölködik-is adakozó lehet, a' nagycságo'ságnak titulustát pedig az érdemi, a' kiknek gazdagsága tekintetes. Ez igazán a' cselekedetnek csudálatoságában kitetieczik: mert ha valaki sok pénz érő drága gyöngyöt ad Isten tisztetire, inkább mondhattuk böcsülletes, mint nagycságo's ajándéknak: de ha a' drága gyöngynek árrával, Szent helyeket, Templomokat, vagy valami tettetes épületet csinál, nagycságo'snak neveztetik. Az épületnek pedig nevéen, melyre nagy költség kívántatik, azt értyük, hogy az Isten tisztetéségére, a' közönséges haszonra, a' költség vigasztalására, és némely méltóságos tiszteteknek meg-felelésére nézzen. Ezekben a' böcsülletet kell meg-tekinteni: mind

mind ahöz-képest a' ki cselekefzi, s' mind annak értékéhez-képest. Nem nagycságo's dolog, ha valaki tehetségénél többet cselekefzik, hanem tékozás. A' ki más pénzével magát, vagy háza népét terheli, azért hogy nagycságo's nevet nyerjen. Igazán adakozó, és nagycságo's az, a' ki valamit költ, vagy másnak ajándékoz, ha magátul meg-vonnya.

XXVIII. R E S Z E.

Az erő'ségről: micsoda annak a' tisztii. Az erős Embernek, meg-kell az halált utálni.

I. Agy szívűek az Emberek, és erő'tlen természetűek, mellyet azért kell erő'sséggel fel-fegyverkeztetnünk, hogy a' veszedelemtől meg-rettenvén

tenvén, a' bocsúllettül el ne távozzunk ; két-féle annak a' tisztí. Edgyik és kiváltképpen való, hogy a' munkát, és a' veszedelmet el-vifellyük : A' másik, mikor a' szükség kívánnya, magunkra fel-vállallyuk. Az erős férfiú a' gonoszokhoz vakmerő-képpen nem egyelíti magát, de ha másunnan érkezik, álhataratofan vífeli : nem kíván iszonyu dolgokat, hanem meg-veti : ott emeltetik-fel, az hól mások lenyomatnak : ott áll, az hól mások feküsznek, a' gyalázat, és a' külsébség le nem csöpüli : nem a' számkívetés, nem a' bosszúság, nem a' tömlőcz, nem a' kínzás. Maga az halál sem rettentí-meg : minden kesérgést, minden nyavalyát, és minden nehézséget maga bátorságával meg-győz. Sem szép kéréssel, sem fenyegetéssel, az

az igazság mellől el nem hadgya magát fordítani ? Kétcségben nem esik, ha szintén az el-kezdet jóban, sok-féle akadályok támadgyanak-is : nem enged a' terhnek, sem mikor az egyfzer magára fel-vőtt tisztel tufakodik-is : kétcségben nem esik, ha szintén minden dolgai vízfza folyak-is : nem enged az akadályoknak, sem mikor az egyfzer magára fel-vőtt terhel tufakodik-is ; De valamig dolgát véghez nem vífzi, mind addig erőssen vífeli magát, minden terhek alatt igyeneffen áll : ötet semmi erő, semmi hatalom, és semmi rettenés meg nem ijeszti : minden-felől réa rohant veszedelmek közöt magát el nem rejti, erejét meg nem vonnya, mindenkor arra vígyáz, az hová czéloz, nem a' mennyit szenved.

II. A' mint az ollyan kormá-
nyos, a' ki csendes időben az ha-
jót vezérli, azon mesterkedik,
hogy mikor a' tenger fel-háboro-
dik, a' szél és habok között, mi-
képpen segíthesse magát : ha-
sonló-képpen, mig a' jó szerencse
szolgál, addig keress segítséget,
mellyel az ellenkező dolgokat
meg-győzhesse. Gondold azt
magadban, hogy minden szeren-
csétlenség, melly rajtad történhe-
tet volna, azon már mind által-
mentél : úgy mint árvaság, hajó-
törés, számkivetés, sebekben e-
fés, kinzás, betegség, szidalmazás,
gyalázás : és úgy alkalmaztassad
magadat, mint-ha utolsó vesze-
delemedből fel-serkenvén, azt
mondanád : ezeket már régen
meg-probáltam, elől láttam, és
meg-vetettem. El-vagyon örök-
től-fogva rendelve, minn örven-
dezz,

dezz, és min keseregj : és noha
minden Embernek élete e' kettő
között láttatik különbözni, mind
az-által mindeneknek egy lészén
a' vége. El-vettük, kik el-veszen-
dők vagyunk, az el-veszendőket.
Mit busúlj, mit panaszolkodol :
ha szintén mindened el-vész-is,
a' tiédből semmi el nem vész.
Jobb az Istennek adnod, a' mit
tőlled viszsza kér, hogy sem mint
kényszerítéssel a' meg-fizetése.
Az okos férfiat, maga Epicurus,
a' kinok között-is boldognak
mondotta : Ha úgy-mond, Pha-
larides ökrében rekesztetik-is,
nem egyebet mond : melly győ-
nyörűséges ige ez : *Semmit nem
gondolok ezzel.* Nagy mondás úgy
vagyon, de nekünk nem lehetet-
len, kiknél annyi Martyrok talál-
tatnak : mikor a' kinok között
olly álhatatosság, a' tűzek között

olly vigak, mint-ha a' kinok kö-
zött fájalmokat nem érzették
vólna.

III. Az erősségnek nagy vól-
ta, sőt nem látzik világossá-
ban, mint az halálos veszedelem-
ben. Nehéz, Embernek életét
meg-utálni, melynek meg-tar-
tásáért készszob minden gazdag-
ságtól, és gyönyörűségétől meg-
válni. De ha ez es vagy, a' mint
annak kell lenned, nem számlál-
hatod az halált a' gonoszok köz-
zé, melly a' gonoszságnak vége,
és az életnek kezdeti. Jó kedvel
kell ki-menned, mert meg-vagy
térendő. Az halálnak szűksége
meg-győzhetetlen, azért bolond-
ság tölle félni: mert a' kétséges
dologtól szoktunk félni, a' bizo-
nyosokat várjuk. Gondold-meg
hogy sem a' bolondok, sem a'
gyermekek nem félnek az halál-
tól.

túl. Rút dolog pedig attúl félni,
a' mire nem az okosság, hanem
a' bolondság vezérel. Illyenek
alatt adta Isten az életet, hogy az
halált meg-köszölyük. Nem a-
kart az élni, a' ki nem akar meg-
halni.

IV. Kedvezet nekünk akkora'
természet, mikor a' világi életnek
gyakorlására, bizonyos ideig való
űdöt engedet: már az űdő el-
mulván el-kell mennünk. Ki-
esoda olly okos, az ki halála órá-
ján, ha az életre vizsgálja térhetne,
ísmét az Anya méhében vizsgálja
térne: gyermeki csintalanságo-
kat inditana, iffiúságinak vesze-
delmét férfiuságának gondvisele-
sét, vénségének nyomoruságát
akarná viselni? Senki olly boldo-
gúl nem élt, a' ki mászor akarna
születetni. Vigyázz azért, hová si-
ecz, és kiket hadcz-el. Nem kel-

lene félned az életnek meg-válá-
sátúl, ha a' más életnek el-jöve-
telét reménlhetnéd. Ez az oka a'
te félelmednek, mert haszontala-
nok minden jovaid, ha életednek
végén, azoknak kívánsági még-
is tartóztatnak, és hogy a' lelki
jóktúl szűkös lévén, azoknak ké-
ső óhajtasával végződik életed.
Egyéb-aránt nem rettegnél az ó-
rökkén való bődogságnak hatá-
rán: Az igaz Embernek kin vol-
na szűlletni, ha utánna halál nem
következnék.

V. Senki halálát vigan nem
köszöntötte, valaki sokáig ahhoz
nem készült. Gyakran való el-
mélkedéssel ted magadnak barát-
cságosá, hogy mikor el-érkezik,
vigan fogadhassad. Hogy sokat
élly, nem a' napok, sem az eszten-
dők cselekezik, hanem a' lélek,
melly oda kívánczik vizsgálja, az
hon-

honnan adatott. Sokáig élt, a' ki
jól holt-meg: a' ki pedig jól élt,
jól hal-meg. Akarszé magadnak
csendes halált szerzeni? szoktasd
ahoz magadat, hogy a' magas
helyről mindeneket meg-vefs.
Nem félhet az, az haláltúl, a' ki
többet ki-ragadott, mint az halál
mágnak. Akarodé életedet győ-
nyörűségessé tenni? minden szor-
galmatosságodat életedről le-te-
gyed, mindennemű halálra légy
készfszen: akár fegyver, s' akár hi-
degelés fogyassa-el életedet, sem-
mit ne gondoly. Eletedet úgy
rendellyed, hogy minden nap sza-
badon azt mondhassad: Eltem.
Az olyan Ember él, bátran és ó-
rómmal hall-meg: a' ki halálát
minden nap készen várja, és a' ki-
nek adatott hogy tökéletesen él-
lyen. Nem élhecz jól, ha minden
nap meg nem halsz.

XXIX. RESZE.

A' Bátorságról. Az bátor férfúnak le-irása.

I 'Bátorság, kinek csak a' neve is nagy dolgokat jelent, olly felséges jóság, melynek ereje nagy, és mindenkor nagyra terjed. E' nélkül egyéb jószágos cselekedeteknek haszontalan minden erejek: mert mint hogy azoknak gyakorlásában, fok nehézségek szoktak eredni, szűkség nagyobb bátorsággal ellenek állanod, és minnek utánna minden akadályokat meg-győztél, jó szándéknak véghez vitelére igyekezzél. A' bátorság melly minden nagy dolgokra hajlandó, Isten segitségével meg-erősítettén, minden nehé-

héz

héz dolgokhoz bátran hozzá fog. Probály valamit, ha Ember akar sz lenni. Kicsinbőlnagy dolog nem álhat. Nagy dolog az Ember, mikor igaz az Ember.

II. A' nagy szív, nagyra vágy, és a' mit a' köz nép nagynak kíván, mint kisdedit, meg-utál. Munkát pedig ollyat cselekefzik, melly nagy dicsiretet erdemel, és maga dicsiretit nem kívánnyá, sőt ha meg-kinállyák-is velle, meg-utállyá, hanem-ha az Isten dicsősége, és az engedelmeség ellenzené. Semmit maga mutogatására nem cselekefzik, mindeket lelki-isméretire támaszt: a' jó cselekedetek jutalmát, nem a' köz nép beszédéből, hanem cselekedetinek jó vóltából várja. Mindenkor magos helyen áll, fel-séges, meg-győzhetetlen, és mindenek között nagyokhoz hason-

M6

lő:

lő: magát nagyok közé sem egyelíti, meg-elégzik maga nagyságával. Mindeneket félyül halad, mindeneknek Ura, és azért senki előtt meg nem alázza magát, senkinek nem könyörög, mert magán kívül semmi nélkül nem szűkölködik: semmi nincs a' mi őtet meg-rettenthesse, vagy meg-hajthassa. Magát mutogatya, és hiresíti; nem hívságnak okáért, hanem méltóságára, és Istentől vőtt javaira nézve, melyekkel tündöklük: mind-azáltal, mind ezek között-is nagy az ő alázatossága, mert minden bocsúlletit, és dicsőséget Istennek tulajdonítja: bizonyosan tudván hogy magátúl semmie nines, semmit nem cselekedhetik, és csak csupán semmi. Ez az oka, hogy a' jóságos cselekedetek határában tartya magát, maga, és jovai felől

felől fel nem fuvalkodik, és noha a' méltóságokat magárul le nem rázza, mind-azáltal mindenkor alázatosságban marad. A' dicsőséget követni kell, nem kívánni.

III. Minden ellenkezőinek nyilait bátor szível védzi, semmi-ben ellent nem tart, hogy a' jószágos cselekedetnek tetejére juthasson. A' közép és alsó rendből való népek között, mértékletesen, és csendessen viseli magát, a' Fejedelmek, és gazdagok között sem veti alá magát, sem nem hízkelkedik, még-is, azoknak hatalmával nem engedi hogy maga szabadsága le-nyomattassék. A' mellyek szeretetre, vagy gyűlölségre méltók, nyilván szereti, nyilván gyűlöli: és a' mellyeket nyilván kell ki-mondani, vagy cselekedni, szabadon ki-mondgya, és cselekefzi: mert semmit

M7. nem

nem fél, sem nem remél. Valamit más Emberek cselekefznek, ő-is meg-cselekefzi, de nem olyan módon, és így a' kőtség kőzött tettetéssel él, és a' kőtség kőzzé nem könnyen egyelíti magát, meg nem emlekezik boszszúságirúl, és azok ellen, mellyeket szükséges-képpen kell szenvedni, sem nem panaszkodik, sem nem könyörög. Nem sokat dicséri magát, sem nem kívánja, hogy mások dicsirjék, hanem dicsíretre méltó dolgokat kíván cselekedni. Nem él másoknak tanácsával, hanem barátjának, és előljárójának. Nem-is könnyen csudálkozik, mert ő előtte semmi nem látzik nagynak, vagy újnak. Minden esetben, magában bátor, és semmi történetben meg nem indul, maga viselésében késedelmes, szavában emberséges, ékef-

ékeffen való beszédében csendes, és állandó: mert nem igen liet, a' ki kevésre tanúlt, és nem sokat tusakodik, a' ki magában megelégszik.

XXX. RESZE.

A' Béke-séges türe-srül. Annak alkalmatossági, és gyümölcs. Jelei az igaz béke-séges türe-snek. Minden ártalomnak el-türe-sére intés, és tanúság. Szükséges az álhatatosság.

I. Béke-séges türe-s, olly jószágos cselekedet, mellyel az Ember, minden ártalmas állapotokat csendes elmével szenved. Mivel pedig fok-félék ezek, ártalmokhoz-képest nével-is fok-félével neveztetnek. *A' béke-séges türe-s* igazán az, mikor a' bosz-

a' bocsfzuságot erőssen vézfzúk. *Csendes szívvel való tûrés*, mikor külső javainkban való kár-vallásokban foglalatoskodunk: *Nagy tûrhetőség*, mikor kívánt javainknak várakozásában szívünket meg-erősittyük: *Albatatosság*, mikor mind magunk, s' mind mások, és mind közönséges, s' mind tulajdon ártalmok ellen való tûrésben akaratumkat meg-erősittyük. Nincs egy jószágos cselekedet-is melynek gyakorlására több, és gyakrab alkalmatosságok adatnának: mert annyi ellenségek, és rendelt seregek rohannak reánk, hogy igazán mondotta, valaki mondotta: *Vitézkedés az Embernek élete ez földön*: mert alig mulik-el egy szem-pillantás, a' melyben nem kellene harczolnunk. Ha nincsenek külső ellenségid, magad elég ellenség vagy

ma-

magadban. Mi közzüllünk, és mi belöllünk valami kinez, és gyötör bennünket. A' sirástúl kezgyük életünket ez Világon, mindenre olly tudatlanok vagyunk, az egy sirástúl meg-valva. Ezt tanullyuk elsőben, és mind halálig minden tehetségünkkel ezen vagyunk. Többen találtattak, a' kik soha nem nevettek, egy sem a' ki valamikor nem sirt volna. Szükséges tehát a' békével való tûrés, hogy szívünket meg-erősítse, lelkünket támogassa, és a' jószágos cselekedeteket mi bennünk tőkélletessé tegye. Senki tehetségét meg nem ismérheti, ha háboruságokban nem gyakoroltatot. Nincs annak esze, a' ki nem tud tûrni.

II. Roszfzúl vagy on annak az Embernek dolga, a' ki soha ellenkező szerencsét nem kóstol. Azt mond-

mondgyák az orvos Doctörök ,
 semmi féltelmessé nincsen, mint az
 igen jól lakás : De az hajós Me-
 sterek-is azt tartják , a' fok esen-
 des údók után, kétséges az ha-
 józás. Ha rajtad uralkodik a' nyo-
 moruság , és a' szegénység szo-
 rongat , nem kegyetlenkedés az,
 hanem harczolás. Ha nem har-
 czolsz , győzedelmes nem léfesz ;
 ha győzedelmet nem nyersz , dia-
 dalmat nem szentelhecz. Ha
szükség volt Christusnak szenvedni ,
és úgy ment-bé az ő dicsőségében ;
 Luc. 24. v. 26. Azt véledé te ,
 hogy a' más boldogságában, min-
 den háboruság nélkül részes lé-
 fész? Mészze tévelyedtél ha azt
 gondolod , hogy más úton jút-
 hacz Menyországba. A' jószágos
 cselekedeteknek titkai ezek : Jót
 cselekedni , és ellenkező dolgot
 szenvedni : ezek pedig a' meg-
 nyert

nyert békével való tűrésnek jelei:
 másoknak szenvedését csendes-
 sém tűrni , az Isten ostromozási kő-
 zött nem zugolódni ; azoknak
 társalkodásától , a' kik a' jóért
 gonoszszal fizetnek , nem futni :
 a' gyalázatok között gyűlölségtől
 magadat oltalmazni , mindeneket
 a' mellyek szorongatnak , Isten
 akarattjának tulajdonítani , az
 ellenkező dolgokban halgatni , a'
 kik ártani akarnak azokat szeret-
 ni , bocszúságidban az Istennek
 panaszkodni , és minden nyo-
 moruságok tűrésében magadat
 az Istennek ajánlad , hogy öröm-
 mel és hála adással szenvedheged.
 Végre békével szenvedőnek iga-
 zán ismértetik az , a' ki felebarát-
 tjának fogyatkozásán meg nem
 busul.

III. Külső javainknak el-vesz-
 tése , nagy vigasztalásunkra va-
 gyon

gyon, ha azoknak álhatatlan voltát meg-gondoljuk. Valamit bírj, valamit szerez, természet szerint való álhatatlanságát megtartya, te nálad vagy, de nem tiéd. A' képző álhatatlanságnak kívánsága téged meg ne csallyon. Semmi nem erős az erőtelennek, a' gyarlónak semmi nem örökkén való, a' jószágos cselekedeten kívül. Ez az egy halhatatlan dolog történik az hallandóknak: egyebek magokkal hordozzák halálokat. Tehát valamid vagy, oly helyre rejsz, hogy azok között, és te között nagy köz találtsék. A' jó Ember semmit el nem veszthet, mert semmit nem bír, mint sajáttyát. Mit kesergesz vesztet pénzescskéden, meg-hólt fiadon, meg-éget házadon: és nem kesergesz csendeségednek, szemérmeteségednek,

és e-

és erősségednek vesztésén? Ezek a' jók pedig tiéd, és a' te birtokodban vannak: amozok sem nem tiéd, sem nem jók. Ha bántod azoknak el-vesztésén, méltónak mutatod magadat, hogy el-vesztessed. Semmit nem vélnél hogy el-vesztettél volna, ha rendetlenül semmit nem szerettél volna. A' külső dolgok, az okos Embert meg nem keserítik, mert meg nem sértik.

IV. Ha valami dologhoz akarj kezdeni, annak minden környűl álló részeit jól meg-kell vizsgálnod, s' többet találj, a' melyek elmédet jobban meg-háboríthatják, mint ha azokat elől nem láttad volna. Inafodát hívod? történhetik hogy jelen ne legyen, vagy semmit kedved szerint ne cselekedgyék. Valakihez indultál? történhetik hogy otthon

hon ne légyen, vagy házába bé-
 zarta magát, hogy szembe ne le-
 hes velle. Ezeket, ha elől meg-
 látod, minden dolgaid szerencséf-
 sen fognak folyni. Ez engemet
 ma házához bé nem bocsátot,
 és másokat bé-bocsátot: beszé-
 demet meg nem halgatta, engem
 az utolsó székre helyezettet.
 Ezek imelgős gyomrú Emberek
 panaszi, mellyekbő a' szerécsés, és
 kedveken élő, és esztelen Embe-
 rek esnek. Nem vigyáz ezekre,
 a' ki őtet nem kedvelli: a' ki tud-
 gya, hogy mind ezek, csak a' je-
 len való életnek adói. Legjobb
 pedig azt szenvedni, a' mit meg
 nem jobbithacz. Ha kinek go-
 noszsága, vagy szemtelensége
 miat meg-bántódol, gondold-
 meg leheté ez Világon, hogy sen-
 ki ne légyen rosz, és szemtelen.
 Hogy ha lehetetlen ez, nem új do-
 log,

log, hogy valamely rosz, és szem-
 telen Ember szokása szerint rosz-
 szúl cselekedzik? meg-lásd, hogy
 valamiképpen te ne légy méltó
 dorgálásra, a' ki azt elől nem lá-
 tod hogy így fog vétkezni. A' vi-
 lág mindenkor magához hason-
 ló, a' vétek Ember nélkül nem le-
 het.

V. Mikor valami büntetést
 szenvedcz, ne nézd mit szen-
 vedcz, hanem mit cselekedtél,
 ha magadnak igazat akarsz mon-
 dani, nagyob csapásokra-is méltó-
 nak ítéled méltán magadat, I-
 stén az, a' kitől mindenek szár-
 maznak. Téged ő ostoroz, hogy
 meg-gyógyicsen, hogy meg-pro-
 bállyon, hogy meg-keményicsen,
 hogy magának el-készitcsen. A-
 zokat a' kiknek láttatik itt ked-
 vezni, a' jövőendő büntetésekre
 tartya. Honnan tudhatom, mi-
 csoda

csoda kedved vagy on a' szegénységhez ha gazdagsággal bűvölködsz? Honnan ís mérhetem meg minémű álhatatosságot légyen a' gyalázatoknak szenvedésére, és a' kőtségnek gyűlöltetésére, ha a' dicsiretek között vénhedel meg? Hallottalak téged, mikor másokat háboruságokban vigasztaltál: kívánom azt is hallani, miképpen vigasztalod magadat; és miképpen parancsolod magadnak, hogy ne bánkodgyál. Ha testi orvosodnak, ki mind éget s' mind vagdal, meg-kőszönöd, és meg-fizetted orvoslását: miért tehát az Isten orvoslásán meg nem nyugszol? Bolondság azt kárnak itélned, az mi orvoslás. Ha a' szegénységet, a' betegséget, és ezekhez hasonló próbákat ártalmatlannak nevezsz, méltán vetekedhetnének szóval veled, bőszenhatnak,

nának, és mondhatnák: Mit ellenkezel velem oh Ember! vallyon meg-fosztattál valami javaitól én érettem? okosságotól? igazságotól? avagy erősségetől? Nem szabadé nekem hogy vigan legyek? Jók léfznek a' mellyeket gonoszoknak vélsz, ha azok felett sérelem nélkül fel-emeltetel. Nagy gonosz az, ha a' gonoszat nem viselheted.

VI. Mások-ésetiben el-titkolhatod ugyan néha álhatatosságodat, de a' magadéban semmiképpen nem. Légyen közönséges a' te siralmad, a' nyomorultakkal, de ne légy oka siralmoknak. Szállj alá, és hajcs-le magadat a' nyomorúttakhoz, hogy őket fel-emeljed. Senki a' veszteg fekűvőt fel nem emeli, valaki magát meg nem hajtya. Mivel pedig, minden dolognak két

N nyele

nyele vagyon, egygyik tűrhető a' másik tűrhetetlen : Ha valaki néked bocszúságot cselekedet, meg ne fed őtet a' felől, melly felől bocszúságot tött, mert e' felől el-szenvedhetetlen : hanem azt gondolj, hogy ő-is ugyan azon Christus szent vérével váltott-meg, mint te : azon dicsőségre hivattatott, mint te ; ha e' felől fogod őtet, szenvedhető. Es mint hogy a' barátság, a' szabadon való dorgálásra igen csekély, tanúly mindenekben ellenségedtől igazat hallani : Ez mindenkör a' te cselekedetidre vigyázz : és tégedet hamaréb a' te hamiságid meg-csalnak, mint őtet. A' falukon, és várasfokon el-hordozz, és lelkednek nyavalyáit, mellyeket el-múlattál, vagy el-titkoltál ő haragjában ki-nyilatkoztattya. Ebből igyekezzél magadnak

hasz-

hasznót hajtani, és vigyázz üdvösségedre. Figyelmetessen mindenkör vigyázz, mikor ellenségének jelen-lététől tart.

VII. Az álhatatosság minden jószágos cselekedeteknek tellyesége, és koronája. Az el-kezdőnek jutalom ígértetik, de az álhatatosságoknak adatik-meg. Annak okaért mindeneknek előtte azon igyekezzél, hogy álhatatossan állj. Semmi nincs jobb, mint a' mi által-mentedben használ. Hátra efel, ha továbbra nem igyekezel : és ha meg-kezdész állani, alá szállasz. Rendeld-ele' mit akarsz, és abban végig meg-maradgy. Alhatatlan elmének jele, minden nap újab újab dolgokban magadat gyakorlani, és néha néha új helyeket keresni. Szükséges az, hogy másfút ne légy, hanem más légy. A' melly palántát gyakran

N₂

által

által plantálsz, végre el-szárad : és az orvoságoknak gyakran való változása, az egészséget meg-rontya. Ha Szent Pál Istennek válsztott edénye lévén, nem nézet arra, a' mit az előtt cselekedet, hanem mit kellene cselekedni ; semmi-képpen nem vélte, hogy azt meg-fogta volna : mit kell néked cselekedned, kívánnod kellene, hogy az ő kezdetihez hasonlíthatnád a' te életednek végét? A' tanulásnak kívánsága, semmi időben el nem aluszik, a' gazdagságnak szerelme meg-elégíthetetlen, a' méltóságoknak kívánsága bé nem telhetik. A' melly dolgoknak vége vagyon, vég-nélkül kereftetnek. Az Isteni bölcseséget pedig, ha csak alig kóstolod-is meg, mindgyárt tellyefnek ítélled magadat ? más-képpen édesít téged a' tökéletességre, a' ki

azt

azt mondotta : *Legyetek tökéletesek, mint a' ti Mennyei Atyátok-is tökéletes*, Matth. 5. v. 48. Ez a' cél adatik néked elődben, hogy meg-tanuljád, hogy a' jószagos cselekedetekben tovább nevelkedhetel.

XXXI. RESZE.

A' mértékletességről. Mennyit használ annak a' szemérmetség. Az ételtől való meg-tartóztatásáról, és tiszta életéről.

I.

Mértékletesség, azoknak a' gyönyörűségeknek, mellyek az izlésből, és illeté-ből származnak, parácsol. a' felettéb valókat gyűlöli, és el-űzi : és a' szükségességeknek, a' mennyiben az okosság engedi, szolgál. Ennek meg-csalhatatlan

N 3

régulá-

293 MENYBEN VEZETŐ^{re}
régulája az, hogy a' testnek kívánságára csak azt engedgye-meg a' mi szükséges, és a' gyönyörűségeknek semmit ne kedvezzen. Csak ez a' jószágos cselekedet az oka, hogy Ember oktalán állattá ne változzék. Ennek véghez vitelére sokat szolgál a' szemérmetség, melly a' gonosz indulatoknak zabolája, a' jóknak jele, a' tisztaságnak őltalmazója, és az ártatlanságnak bizonyága. Ha a' te elméd annak birodalma alatt fog lenni, meg-tanit, hogy minden rutcságtúl fély, minden tilalmas dolgoktól magadat megtartóztassad, az Istennek mindenütt való jelen-létét meg-bőcsüllyed: és azt az értelmes szépséget, melly a' mértékletességnek cselekedeti között leg fő-képpen tündöklék, szerezsed. Végre akkor ismérd magadat szemérmetesnek lenni,
mikor

K A L A U Z. 294
mikor a' mértékletlenségnek csak a' nevétül-is fogsz irtózni: midőn téged házadnak falai befedeznek, de el nem titkolnak, mellyekkel csak nem mindenek el-híszik, hogy környül vétettek, nem hogy bátrabban éllyenek, hanem hogy titkosabban vétkezzenek. Mit használ pedig néked, ha el-rejted magadat, és az Embereknek szemeket, és fülöket el-távoztatod? Mindenkor veled az Isten, a' ki téged mindenütt lát: veled vagy on lelked-isméreti, melly téged mindenütt bevádol.

II. Az ételben, és italban való mértékletességet, a' bőjtölés, és a' józanság igazgattya: a' mellyek pedig, az illetéshez tartoznak, azokat a' tiszta élet, és szemérmetség megtartóztattya: Az ételben, és italban pedig igen
N 4 néhez

nehéz a' fűkséget meg-határozni, mert a' gyomor nem enged a' parancsolatnak : kéri, szorgalmaztattya, és a' minden napi abrakját meg-várja. De a' természet, melly kevésfel meg-elégedik, nincs a' ki meg-gondollya. Kényszerittyük a' természetet, hogy a' vétkeknek szolgályn : az éhséget és szomjuságot, mellyeket természet szerint való orvosságokkal meg-csendesíthetnénk, különb-külömbféle ételekkel, és italokkal gerjesztjük. A' tiszta élet-is a' bujaságnak annyi fok édeskedések között igen nehéz, ha az Isteni félelem, az érzékenségeknek sanyargatási, és magad bőcsülleti meg nem zabolázza. A' ki magátúl nem fél, másoktól inkább nem fog félni. Akarszé tiszta életű lenni? tartóztasd-meg szemeidet, és akaratod ellen ne szerez-

szereffed, a' mit okossán megtekintettél. Mit csudálad az hamar el-hervadó, és el-múllandó teremtetett állatnak szépségét? Várakozzáll egy kevés ideig, és el-nyépszik, tündöklő homloka meg-ránczosodik, szemeinek fáklyáit szomorú felhő bé-fogja, és fogainak rendes fejjerségét, rút fekete szín meg-mocskollya. Távozzál el a' feslet erkölcsű társaságtúl, minden puhaságtúl, és testedet bőjtölésekkel sanyargassad, és keményen tarcsad. El-vész, valaki felettéb szerei magát.

XXXII. R E S Z E.

A' szelidcségrűl, és kegyelmességrűl. Mind kettőnek tiszt, és méltósága.

N 5

I. Hogy

I. **E**gy haragodnak indulattyát meg-
enyhicsed, szűksé-
ges a' szelidcség,
hogy az egyenes útról sem fel,
sem alá ne térj. A' természetnek
fegyvere az harag, mellyel szabad
élned, midőn a' bűnösöket tisztel
szerint meg-kell büntetned: mi-
dőn az okosság azt adgya előd-
ben, hogy a' magad vagy mások
boszszúságát módosán el-kell tá-
voztatnod, hogy gonofságok-
nak el-halgatása miat, szabadsá-
gok ne nevedkedgyék. Kegyet-
len mind az, a' ki senkit meg nem
büntet, s' mind az, a' ki mindene-
ket meg-büntet. Midőn pedig az
igazságnak törvénye szerint, a'
bűnösöket meg-kell büntetned,
el ne felelkezzél a' kegyelmesség-
ről, és a' szelidcségről. Akaratod
ellen

ellen kezgy a' büntetéshez, és a'
bűnösökhöz úgy viseld magadat,
mint az Isten te hozzád: a' mit
ő el-szenvedet, hogy tégedet
meg-jobbitana: te-is el-szenved-
gyed őket, hogy meg-jobbúlly-
nak. Meg-utálod az orvost, ha
a' beteg felől kétségsben esel.
Oly könnyű a' betegnek az egé-
ség, mint az orvos Doctornak az
okosság, és kegyesség, mint a'
tengernek fel-háborodott habjait,
a' kő-szikla meg-gátollya: úgy
a' szelid férfiú az haragnak erejét
meg-tartóztatja: nem-is min-
denkor büntetéssel, hanem gyak-
ran poenitentiával orvosollya. Ez
Világnak meg-Váltója, azt kiál-
tya az Emberi nemzetnek: Jő-
jetek minnyájan én hozzám, és
tanúlljatok tőlem, nem betege-
ket gyógyítani, nem poklosokat
meg-tisztítani, nem vakokat meg-
N 6 vila-

világosítani, avagy halottakat életre hozni. Hát mit? *Tanúlljatok úgy-mond tőlem, mert szelid vagytok,* Matth. 11. v. 29. Ide láttatott tudományának, és bölcseségének minden kincseit gyűjteni, hogy ő tölle meg-tanúlljuk a' szelidcséget. Látod melly nagy a' szelidcségnek méltósága.

II. A' mint a' szelidcség az haragot, úgy a' kegyelmesség a' büntetést meg-mértékli. Amaz mindenkhez, ez a' Fejedelmekhez tartozik: mert ennek a' tisztíztatott kívánnya, hogy kissébb büntetést rendellyen a' bűnösöknek, mint a' törvény parancsolja; nem a' félelemért, nem a' nyereségért, nem a' barátságért, sem nem más egyéb okokért, hanem szívének kegyelmségeért. Nem szűkség a' kő-sziklát hasogatni, és azokból erős várakat építeni: mert

mert a' Fejedelmet a' kegyesség, minden veszedelemben meg-oltalmazza. Meg-győzhetetlen erősség az, melly bátorságossá teszi az egész birodalmat. A' gonosz Fejedelmet mindenk gyűlölik, mert félnek tőle, és magais azt akarja, hogy féljenek. A' kitől pedig fél a' kősség, gyűlöli azt: a' ki pedig valakit gyűlöli, azt akarja hogy el-veszessen. A' Királyok életének Ura az, a' ki a' maga életét meg-utállja. Híjában erősíti magát hatalmával, ha hiveinek akarattával nem erősítetik. Rút a' Fejedelmekben a' fok kinzó szerzámokat mutogatni, mint az orvos Doctorok előtt, a' fok betegeknek holt testét, Ha a' Király hatalmas erejét megtartóztattya, ha minden boszszúságokat, és ellen-vetésekét meg-utál, hogy-ha némellyeket má-

lok haragjáért, senkit pedig a maga haragjáért meg nem bűntet: akkor mutattya magát igazán való Királynak lenni. A nagy szívi férfiúnak jele, a ki mindenkor csendes elmével vagyon.

XXXIII. R E S Z E.

A csendeségről, és a Tunúlásnak tisztiról. Missoda regulát kell tartani a nyájaskodásban.

- I. Mbernek csendes maga viselése, minden erkölcsét csudálatos - képpen meg-ékefti. Ez a bocsúlletes állapotnak képe, és a vétkeknek zabolája: melyet ha beszédeddel el-titkolsz-is, cselekedetteddel, és jó magad-viselésével ki-nyilatkoztatod. A jószágos cselekedetnek

nek erősségét a' fenyegetés ki-jelenti. Embernek ábrázattya, járása, szemeinek fel s' alá való forgatása, gyakran meg-jelentik minémű legyen. Ugy ély, hogy mindenek meg-ismérjenek téged, az Angyalok társasága közzül valónak lenni. Tarcse késsén magadat minden tagjaidnak indulatiban, magad jó viselésében, beszédedben, és nézésedben: hogy semmi benned ne találtafsék az Áfszöny-ember lágyaságára néző, goromba, és paraszt. A' te szép csendes magad viselése, a' lélekről a' testre, és a' belső bocsúllet, a' külső erkölcsökre úgy ki-hat, mint-ha az elme kívül nézne maga szépségét. A' csendes férfiú az Istennek élven, hasonlatosága: mert annak csak leg külső tekintetis, a' reá nézőket meg-csendesítheti. De ez melly jó legyen, mind tekin-

tekintetre, mind haszonra. A' te állapotodnak cselekedetihez tartozik az-is, hogy ruházatotra, házi eszközökre, háznak ékesítésére, és szolgáidnak száma méltóságodat fellyűl ne haladgya. Miért örülsz tehát magad gonoszságán? miért csudálkozol az házfótalanságokon, és fok-féle akadályiddal dicsekedel? Ezt a' szolgáknak fokaságát, kik néked udvarlanak, igazán mondhatod el-lenségidnek, a' kiktől elégségesen nem óltalmazhatod magadat. Közönségesen azt akarják tudni, mit cselekezel, nem mit parancsolsz. Semmi nincs azoknak bé-jövetelinél alázatosab. Semmi előmeneteleknél nincs kevélyeb, semmi ki-meneteleknél nincs gyalázatosb.

II. A' Tanúságnak, két tiszti vagyon: egygyik a' tanúlásra

lásra való nagy kívánság, melly mikor felettéb való és ártalmas, meg-fszokta mértékleni: A' máfik az, hogy a' túnyaságból az elmét fel-ferkencse, és a' mi az jó tudománynak meg-tanulására szükséges, fel-ébreszfe. Nyúghatatlan elmét adott a' természet az Embernek, és minden mesterséges cselekedetinek, és szépséginek ötet választotta, hogy csudálna; minden gyümölcsét elveszendőnek ítélte volna, ha ennyi mesterségit, és fok-féle alkotmányt a' pusztában el-rejtette volna: de a' természetnek jó-vóltával roszszúl élünk, mikor azokat haszontalanúl vizsgállyuk, melyeket ha nem tudnánk nagyobb hasznunkra esnének. Nem az a' bölcs, a' ki fokot tud, hanem a' ki tudgya mit kell hasznosson cselekedni. Elsőben azokat kell tanulnunk,

nünk, mellyek üdvösségünkre szolgálnak: ha az után arrúl a' dologról többet akarsz olvasni, azt nem tiltom, csak hogy a' mit olvasz, azt erkölcsödre fordítsad. Vigyáz pedig, hogy a' sok könyveknek olvasásában ne legyen valami hívság, vagy a' hatatlanság. Bizonyos, és elmés könyvekkel éll, és magadat azoknak olvasásához szoktasd, ha azokból valami hasznot akarsz venni, és szivedben alhatatosán meg-maradgyon. A' sok-féle könyveknek olvasása gyönyörködtet, de a' bizonyosbnak használ.

III. Elmednek, és egyéb feltétb való munkaid, és fáradságid közé néha néha valami kevés vigasztalást, és nyúgodalmat kell egyelitened: mert nem állandó az a' dolog, melly után valami

nyú-

nyúgodalom nem következik. A' törvény szerző Doctorok regenten bizonyos napokat rendelték, mellyekben az Emberek közönséges vigaságokat üllenének, hogy meg-bádogyat erejeket valaményire meg-vidámithatnák. A' lelki vigasztalások pedig, sok rendbéli gyakorlásokból állanak: úgy mint a' gönyörűség, és kedves helyekhez való sétálásból, hogy a' tisztá, és ki-nyilt ég alatt Embernek elméje fel emelkedgyék és meg-fáradt tagjai meg-erősödgyenek. A' város kívül való Majoroknak látogatásából, az hól a' sokaságnak zajgását, és sok nyúghatatlanságát, sok alkalmatlanságival el-távoztathassa: a' madarászó és vadászó helyekből az hól állapotod, és bősülleted meg nem sértődik: az hól vigéneklések, gyönyörűséges musika

zen

zengések, tisztességes tréfák, és Emberséges játékok szolgáltatnak. Vannak olly komor kedvűek-is, kik mindenknek nyájaszkodásátúl, idegenek, magok barlangjában lappanganak, és nehezen találtaik csak egy Ember-is, a' ki túllők csak egy vigasztaló szót-is ki-csigázhatna, nem hogy valami nyájaságot indétanának. Szükséges azért ezek között valami változást tenni, úgy hogy az egygyik rendbélieknek gyakorlása után, a' más rendbélieknek gyakorlása következék: mert a' pufztaság a' fokaságot kívánja, és így egygyik a' másikat meg-orvossolja. Ismét a' munkának unalmasságát, a' munkátúl való meg-szűnés meg-gyógyítja, és a' fokáig való meg-szűnést, a' munka. Vannak ollyanok-is, kik erejeket nem tudgyák meg-

kimé-

kimélleni, azért kemény parancsolat alá vetik magokat. Nincs módok a' dologban: El-sem tudgyák kezdeni szándékokat: el-sem tudgyák hadni. Mikor hozzá kezdenek, az éjből nápot csinálnak, és addig meg nem szűnnek, míg el nem fogynak. Ismét mikor a' játékhöz kezdenek, úgy el-merülnek benne, hogy régi szokásokra viszta nehezen térhetnek. Annak-okáért úgy kell elmédnek mulatást adnod, hogy meg-vidámodgyék, s' el ne romolgyék. Erre szükséges a' nyájaskodásnak mestersége, a' mely Eutropeliának neveztetik, hogy bizonyos határt rendellyen, melynek által hágása vétek nélkül nem lehet. Nincs ollyan jó, mely gonoszra ne vallyék, ha annak módgyát meg nem adod.

XXXIV.

XXXIV. R E S Z E.

*Az alázatosságról, miben áll az.
Embernek maga viseléséről.
Az igaz alázatosságnak bé-
lyegi.*

I. Christustól származot alázatosság: mert ő szent Felsége hirdette ki ez Világnak, és példájával maga tanította. Ez, az Istenre néző jószágos cselekedetek, és az értelemszerűen nézők után, első bölcsülletet érdemel: mert a' kevélységet megfojtya, melly minden-némű gonoszságnak forrása. Ez minket az Istennél kedvessé téfzen; mert az alázatosfokkal az ő beszélgetése. E' nélkül, melly a' jószágos cselekedeteknek fundamentoma, valamit a' lelki épületekben csinalfz,

nálfsz, se nem erős, se nem állandó. Ez a' név, noha csak valami kis és ala való dolgot láttatik magával hozni, mind-azáltal nagy Emberekben találtatik, mert tökéletes, és mindeneknek szívét fellyeb fellyeb emeli. Dicsiretes dolgokhoz kezd, kevélységnek vezedelme nélkül, nehéz tisztetket, méltóságokat, és erőtséget visel, félelem nélkül, és alhatatossan. Az alázatosság nem abban áll, a' mint némellyek vélik, hogy Ember magát tellyefséggel megvesse, és meg-utállja, hanem a' dicsőségnek, és méltóságnak mértékletes kívánásában. Hogy mind a' felséget el-kerüllye, s' mind az hibát el-távoztassa. Az alázatos kívánnya ugyan a' dicsiretet, mint jó cselekedetinek soldgyát, olly szándékkal, nem hogy magát hiresítse, hanem hogy a' jót,

jő, a' mint kívántatik, úgy vigye végbe. Minden bűcsület törvény kívül való, melly a' jószágos cselekedettől nem származik. Mivel pedig az alázatos, a' mint elméjének éles indulattyából, magát bűcsületre méltónak itéli, még-is mind-azáltal a' bűcsülettől irtózik: mind azért, mert tudgya, melly kicsiny a' mit magátúl ad a' jószágos cselekedethez: s' mind azért, hogy fél, né-talámtán méltó bűcsületiből gyalázatos kisseb-ségben ne essék. Bátorságossab meg-utálni a' tisztetséget, mellyet a' mennyivel inkább magátúl valaki el-ráz, annyival inkább öregbiti, és a' ki meg-utállya szaporitja.

II. Azért nem vagy te alázatos, mert nem isméred magadat. Nincs egy tartomány-is olly távul való, melyről könnyebben el

ne

ne hidgy akár melly hazugságot-is. Micsoda az Ember? töredéken, és erőtlen test, mellyet a' természet minden fegyvertől megfosztott, mások segítségére nélkül szűkölködik, minden időbéli történetek alá vettetett, a' földnek agyagja, utálatos állat, és minden gonoszságra hajlandó. Olly el-fordult, és meg-vetett érzékenségu, hogy a' földieket a' Mennyeieknél, az el-múlándókat az örökkén valóknál nagyobbra bűcsüllí. Mert, *merő hívás* minden élő Ember, Psal. 58. v. 6. Nincsen egy állat-is, melynek élete romlandó, és dűhősebb volna, nincsen bújáb természetű-is. Miben kevélykedhetel tehát oh nyomorúlt, és mindeneknél boldogtalanab alkotmány? tekintsemeg nyomoruságot, és fontold-meg fok-féle gyalázatot, ha

O

ha

ha az okosságának még valami szikrája maradot benned. Akkor léfsz valóságosan alázatos, mikor meg-tudod magadat ismérni.

III. Az igazán való alázatos magát tellyességgel meg-alázza, és nem csak alázatos, hanem mindeneknélaláb való akar lenni: a' bűcsülletet, mellyet mások néki téfsznek, az Istennek tulajdonítja, és semmiben magához nem bizik: őről maga gyalázattyan, ebben az egyben kevély, hogy a' maga dicsiretit meg-utállyá, magát úgy gondollyá, a' mie magától vagyon, másokat pedig, miek vagyon az Iltentől, és így másokhoz hasonlityán magát, mindeneknél roszszabnak itéli. Ezek után az igaz alázatos Ember, magánál nagyobbaknak mindenkor engedelmes, maga kívánságit végben nem viszi, és fogyatko-

zásit,

zásit másoknak ki-nyittya, minden bősézságit békével szenved, minden alá való dolgot magának tulajdonit. Minden magánosságot el-távoztat, magát meg-tartóztattya a' fok csácso-gástúl, a' lappangást, és az el-rej-tezéft szereti, mindeneket maga alá vét, és magát mindenek alá, és így magát tellyességgel semmi-vé téski. Szemérmes, és magára vigyázó: senkinek nem szöll, ha a' szűkség nem kényszeriti, és akkor-is csendessen, és nevetés nélkül kívánván inkább sirni, mint nevetni. Szívének alázatoságát külső - képpen meg-mutattya, szemeit a' földre fordittya, el-borúlt orczával, lassu, és csendes járással, mint valami az Istennek törvény széki eleiben idéztetett bűnös. Tudván maga gonosz-ságát, mellyeket cselekedet, bizony-

Ol

talán

315 MENYEEN VEZETŐ
talan Istennek malasztja felől, és
üdvössége felől kétséges, szeme-
it sem akarja vala az égre fel-emel-
ni, hanem mint a' Publicanus tá-
vul álván buzgó imádságával, bú-
neinek bocsánattyát kéri vala.
Végre minden cselekedetétől fél,
a' földnek minden jóait meg-u-
tállyá, ez Világnak minden pom-
páját lába alá tapodgya : mert
mind e' Világot semminek itéli,
a' ki magát semminek hiszi lenni.

XXXV. RESZE.

*A' tökéletesek állapattjáról. A'
tökéletes Embernek képe. A'
tökéletes életnek végt. Az
Istennel való egyesülés.*

- I. Z mondatik töké-
letesnek, a' kinek
mindene vagyó, és
semmi nélkül nem
szü-

K A L A U Z. 316
szükkölködik. Mi héával lehet
pedig az olyan Ember, a' ki min-
den bűneitől meg-tisztult, és min-
den jószágos cselekedetekkel fel-
ékesített, és Istenhez belső-
képpen úgy hozzá ragasztatott,
hogy mind örökké egy lélek lé-
gyen velle? Ez a' feje a' Keresz-
tyén tökéletességnek, ez néked
utolsó véged, melynek el-nyeré-
sére kell erőlködnöd: Mert akár
melly dolog-is, akkor mondatik
tökéletesnek, mikor maga végé-
vel öszve kapcsoltatik: a' te vé-
ged pedig az Isten, kitől ha vala-
mikor el-váltál, szűkséges, hogy
ismét velle édgý légy, ha töké-
letes akarsz lenni. Senki pedig I-
stennek kivált-képpen való se-
gitcsége nélkül tökéletes nem le-
het. Es mint hogy az hallandó
Emberök között igen kevesfen
készítik magokat az Isten malasz-
tyának

tyának el-vételére, azért a' tőkél-
letek-is igen keveslen vannak.
A' fok el-múlt száz eztendő, igen
keveset hozott elő.

II. Azt mondhatod tőkélle-
tes férfinak, a' ki a' veszedelmek
között meg nem retten, a' ki ki-
vándorlástól meg nem sértődik :
a' ki az ellenkező dolgok között
erősen viseli magát : a' ki a' gya-
lázatok között boldog, az hábo-
ruságok között csendes : és a' mi-
től mások félnek, azt ő csak ne-
veti, és meg-utálja : mindenkor
magával szabad, és áthatatos, ma-
gához mindenkor hasonló, bátor,
és nagy szívű, magától üres, és az
Istennel tellyes : A' ki az ő jóvait
senkitől nem félti, a' ki a' gonoszt
jóra fordítja : a' ki semmi dolgai-
bá meg nem csalattatik : a' ki sem-
mi történetbő meg nem tántoro-
dik : a' ki mindē dolognak, né má-
fok

fok vélekedéséből, hanem termé-
fzet szerint való érdeméből árát
szabja : a' ki mindenek felet fé-
nyeskedvén, mindeneknek csele-
kedetire elméjét ki-terjeszti, min-
denkor csendes, és fel-háborod-
htatlan : a' ki többire ott szokot
mulatozni, az honnan alá szállot.
Mint a' napnak sugára noha a'
földet éri, ugyan még-is ott ma-
rad, az honnan alá bocsáttatott.
Igy vagyon a' tőkélletes Ember-
nek-is állapattya, a' ki noha ve-
lünk nyájaskodik, de jóbrésszével
tőlünk el-távozik, és maga végé-
hez ragaszkodik. Olyan annak
elméje, mint az Hóld felet a' vi-
lágban állapattya, az hól minden-
kor tisztában, és világosságban
vagyon. A' dolgoknak fogyat-
kozását nem isméri, a' változó el-
mét nem tudgya : néki minden
űdők szólnak : mindeneket,
mint

mint a' nap meg-fzemlél : minden fokafítást meg-vertén , az egygyeiségben meg - nyugszik. Semmit nem kíván , semmit maga kívül nem keres , nem lévén arra semmi szüksége , hogy megsz-zebrúl vadászfza a' boldogságot , melyet szívében bé-rekesztvén magával hordozz. Csak az Istennek egyedül áll , csak az Istennek egyedül él , és mindékora az elmenetelre kész. Eletedet illyé regulához szabjad , és nyilván eszedben vészted , mely megsz-ze es-tél a' tökéletességtől.

III. Ez a' dolog nagyobb , és magosabb , mint hogy te azt felérhessed , ha téged oda nem vonszon , a' ki azt mondotta : *Nállam nélkül semmit nem cselekedhettek* , Joan. 15. v. 5. De arra az útát mutató készületek-is szükségese-fek. A' tökéletes életnek vége ,
az

az Istennel való edgyesülés , és mint hogy ő hozzá járúlhatatlan világosságra lakik , soha te hozzá nem mehez , ha a' teremtettt állatoknak segétséget magadtól el nem távoztatod. Senki nem lehet az Isteni természetben részes , ha magát , és minden egyéb alkotmányokat elméjével , és kívánságával fellyeb nem bocsúl minden dolgoknál , ha szintén *Remora* nevű halacsckánál kisseb léssen-is , mely sebes úttýában-is az hajót meg-szokta tartóztatni. Nem különben történik fokaknak lelkével : mert noha ollyanok , mint valami mennyei drágakincsekkel meg-tölt hajók , még is mind-azáltal , a' boldogságnak partyára nem juthatnak , mig csak leg kisseb vétekek kívánságais őket tartóztattya. Egy az Isten ,

321 MENYB: VEZ: KAL:
 Isten, és edgyes vagyonság, és
 Embernek lelke az Istennel so-
 ha meg nem edgyesülhet,
 mig edgyeségre nem
 júthat. &c.

Dicsőfőség mind az Három
 Személyben Egy Istennek.

A' R E.

A'
 RESZEKNEK
 LAISTROMA.

- I. **E** mbernek utolsó végerül,
 melly gonosz legye attúl el-
 távozni. Minémű eszköz,
 és rend-tartás által térhez vissz-
 szá. 7
- II. A' ki jól akar élni, jó erkölcsre
 tanító Mestert válasszon. Miné-
 műnek kell annak lenni. A' Ta-
 nitványnak tisztí. 15
- III. A' bűnből való meg-tisztulásról.
 Ki-kell azt magadból irtanod, és
 arra való vágyódásodat meg-kell
 zaboláznod. Ennek nincs jobb or-
 vossága, az halálról, és az örökkén
 valóságról való elmélkedésnél. 24
- IV. A' Torkosságról. Annak rosz-
 szasága

LAISTROM.

szasága, és orvossága. Micsoda jelei vannak a meg-győzött torkosságnak. 39

V. A Bujaságról, melly utálatos ez a vétek. Melly könnyű abban esni. Míképpen kell el-távoztatni. A lelki gyönyörűséget kövessed, melly áldósságes. 46

VI. A Fűsvenységről. Gonoszsága meg-dorgáltatik. A szegényeknek és gazdagoknak egyben való vetése. A gazdagságnak csalárdsága, és hívása. 55

VII. Az haragról. Az haragos Emberek jelei. Az haragnak okai, gyümölcsei, és orvossági. 65

VIII. Az Irigységről, és a jóra való rejtiségről. Mind a kettőnek le-írása, és orvoslása. 84

IX. A kevélységről, tisztesség kívánságról, és az hívásos dicsőségségről. A kevélyeknek képe. A Meltóságnak hívása, és veszedelme.

LAISTROM.

me. A kevélységnek gonoszsága, és orvossága. 90

X. Testednek, és érzékenségednek igazgatásáról. Menyt kell testednek engedned. Meg-kell szemeidnek szabadságát zaboláznod. A ruhában való czífrálkodás kárhóztattatik. 106

XI. A nyelvnek őriz-tiről. Melly érdemes, és melly nehéz legyen. A beszédben mit kell meg-tartanod, és mit távoztatnod. Másoknak rosz nyelvet, míképpen szenvedned. 116

XII. A belső érzékenségről. A vélekedésekről való gyakorlások. Elménket jó gondolatokkal kell betöltenünk. A testi érzékenségeknek, és rosz indulatoknak meg-zabolázása. Erről való külömb-fele parancsolatok. 127

XIII. A szeretetről. Ennek micsoda a természete, oka és gyümölcse. Annak

LAISTROM.

'Annak orvosságáról. A' gyálól-
ségről némely intések. 136

XIV. A' kívánságról, és annak el-
távoztatásáról. Mit kell kíván-
nunk, és mit kell el-távoztatnunk.

145

XV. Az örömről, és szomorúság-
ról. A' jó Embernek miképpen kell
örülni. Nem szomorkodik, a' ki
mindeneket előb meg-lát. A' bá-
natnak kélömb-féle orvósági. 152

XVI. A' reménysegről, és kétségben
esésről. Miképpen kell magadat
mind a' kétségben viselned. 163

XVII. A' Felelemről. Melly hívá-
gos legyen, és miképpen győzettes-
sék-meg. A' vakmerőséget el-tá-
voztassad. Ismét az haragról vala-
mi emlekezet. 168

XVIII. Az okossággal élő léleknek
tökélleteségéről. Meg-kell az értel-
met tartóztatni, a' feletteb való
visgálástól. Másoda tudományban
kell

LAISTROM.

kell magadat foglalnod d. Melly rosz
dolog legyen a' mások erkölcsét vis-
gálni. Utáld-meg a' mások itéletit.
Az akaratra meg-tagadásáról.

177

XIX. A' jóknak, a' jóban való elő-
menetelekről. Az elől menőknek
segítségéről. Az üdönnek meg-bő-
csüllése, és gyakorlása. Az Isten-
nek jelen lété szükségessége. 189

XX. A' Pusztában el-rejtet életnek
jóairól. A' gonosz társaságnak
el-távoztatásáról. A' világiaknak
vétek, melly nagy, és melly sok.
A' jóban előmenőknek tanulása, és
a' jó cselekedeteknek meg-nyerése.
A' meg-nyert jónak jelei. 199

XXI. Az Istenre néző jóságokról.
Az hitet cselekedetekkel kell meg-bi-
zonyítani, egyedül csak az Isten-
ben kell bízunk. Az Isteni sze-
retetre indító okok, Fele-barátunk-
hoz való szeretetünket a' jó tete-
mény

LAISTROM.

miény meg-bizonyította. Intés az
alanyisághoz fűződik. 213

XXII. Az okosságáról. Annak szük-
sége, és nehezége. Az okos Férfi-
nak tisztá. 223

XXIII. A Jóságáról, és az Isteni
szolgálatról. Mind kettőnek gy-
akorlása. Micsoda a penitentia, és
miben áll? 228

XXIV. Az áitatósságról, és böcsül-
letről. Az engedelmeség, és hálá-
datosság dicséretet érdemel. A jó
tétémient mint kell venni, és hálál-
ni. 236

XXV. Az igazságról, és annak
gyakorlásáról. Az együgyűség
meg-dicsértetik. Az hívőségnek
gyakorlásáról. 243

XXVI. A Barátságáról. Mi mó-
don kell meg-böcsülleni. Némely
parancsolatok, az egymással való
nyájaskodásnak meg-tartására. 249

XXVII.

LAISTROM.

XXVII. Az adakozásról, mi lé-
gyen, és miképpen kell gyakorolni.
Miképpen különbözik a Nagysá-
gosbságtól. 259

XXVIII. Az erősségről. Micsoda
annak a tisztá. Az erős Ember-
nek meg-kell az halált utálni. 264

XXIX. A Bátorságról. A bátor
Férfiúnak le-írása. 273

XXX. A Békefféges türeőről. An-
nak alkalmatossági, és gyűmölcssei.
Jelei az igaz békefféges türeőrnek.
Minden ártalomnak el-türeőre
intés, és tanúság. Szükséges az ál-
hatatosság. 278

XXXI. A mértékletességről. Me-
nyit használ annak a szemérme-
tesség. Az ételtől való meg-tartoz-
tatásáról, és tisztáéletről. 292

XXXII. A szelidségről, és kegyel-
mességről. Mind kettőnek tisztá,
és méltósága. 296

XXXIII. A Csenedességről, és a
Tann-

LAISTROM.

Tanulásnak tisztirúl. Micsoda regulát kell tartani a' nyájaskodásban.

301

XXXIV. Az alázatoságrúl, mi-
ben áll az. Embernek maga vise-
lésérúl. Az igaz alázatoságnak
bélyegi.

309

XXXV. A' Tökéletesek állapattya-
rúl. A' tökéletes Embernek képe.
A' tökéletes életnek vége, az Isten-
nel való edgyesülés.

315

FINIS.

